

శ్రద్ధనంపొతలోనియోగవాందహ
హతంజలి యోగదర్శనహ
-ఒకహరిశీల

శ్రాద్ధనరసిరష్టిరె

పాద్మసంహితలోని యోగపాదము
పతంజలి యోగదర్శనము
— ఒక పరిశీలన

A STUDY OF
YOGAPĀDA OF PĀDMASAMHITA
IN THE LIGHT OF
PATAṄJALI YOGADARSANA

పొద్దుసంహితలోని యోగచాయము
వతంజలి యోగదర్శనము
— ఒక పరిశీలన

డా॥ డి సరసీంహారెడ్డి
తక్కరు, కంశ్కుతచైభాగము
ఎవ్ వి యూనిపర్సులు
కిరువులు

సుదర్శన్ పట్లిశేషవెన్న
కిరువులు

1990

*A Study of Yogapada of Padmasamhita
in the light of Patañjali Yogadarśana*

by

Dr D NARASIMHA REDDY

First Edition 1990

Copies 1000

For Copies

D VASUNDHARA RANI
C/o D Narasimha Reddy
Lecturer in Sanskrit
S V University
Tirupati 517 502

This book is published with the financial assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams under their scheme
Aid to Publish Religious Books

Price Rs 50/-

Printed at

SRI SATYASAI PRINTERS
62 151 C, Sai Ram Street
Tirupati

FOREWORD

Dr M NARASIMHACHARY
Professor & Head
Department of Vaishnavism
University of Madras
MADRAS 600 005

Years ago Dr F Otto Schrader in his pioneering work, "Introduction to Pañcaratra and the Ahirbudhnya Samhita" made a revealing statement that the Pañcaratra offers abundant scope for aspiring scholars to pursue probing studies into its rich and virgin literature. True to his prophetic observation, a number of scholars—Eastern and Western have been evincing great interest in the Pāñcarātra and bringing out a number of works, big and small, concerning some aspect or other of its vast lore. The present attempt by the young and promising scholar, Dr Narasimha Reddy to study the Yogapāda of the Padma Samhita (a Pañcaratra text) in comparison with Patañjali's Yogasutra is another step in that direction. This study, written in Telugu was awarded the Degree of Doctor of Philosophy in Sanskrit by the Sri Venkateswara University, Tirupati.

In the course of this study, the author has brought out a number of interesting points concerning the Yogasutra and the Yogapada, revealing his deep erudition and keen power of analytical outlook. As for

the rationale behind making "Yoga" one of the four Padas of the Pañcaratra Agamas Dr Reddy points out that since the Carya and Kriyā aspects need full concentration of mind, treatment of yoga' becomes an invariable component of these texts It has to be pointed out that this need was felt even by the composers/promulgators of the Saiva, Sakta and others Agamas as well

Since the very mention of the name "yogi" brings to one's mind the masterly treatise of Patañjali, it is but reasonable to compare it with the 'yogi' content of the Agamas An important observation made by Dr Reddy is that while Patañjali's Yogi was an end in itself, the Yogi of the Pañcaratra has become a means towards the worship of the Divine

The present work has several plus points to its credit It deals with the "yoga" element of the Pañcaratra literature especially of the Padma Samhita, on which not much work was done before It also examines the Yogasutra of Patañjali in the light of the 'yoga' aspect, and attempts a very laudable comparison of the two As such this work may also arouse interest in scholars for similar attempts in the Agamas of other schools, say, in the Vaikhānasa Agamas of the Vaishnava lore itself, and also in the Saiva and Sakta Agamas Therefore I wish to congratulate Dr S B Raghunadhacharya who suggested this topic to Dr Nṛāśīmha Reddy and supervised

the work and also the latter who carried out the task with remarkable skill and in commendable quality.

Finally, one word about the medium in which this important work has come out. It is written in Telugu in a style that is sweet and simple. But the fact remains that it cannot lay claim to a Pan-Indian level of appreciation and circulation. It is desirable that such important works, doctoral dissertations discussing topics of a pan-Indian nature are written in English, or in Sanskrit the language in which the Agamas are handed down to us. The author will perhaps do well in preparing a reliable English version of this work so that the fruits of his otherwise "hidden" scholarship could be shared by all those who are interested in this branch of literature.

I however, do agree that even within its "limited" scope, the present work will have a very encouraging reception and favourable reaction.

16-7-1990

M. NARASIMHACHARY

ముందుమాత్రం

ప్రీణెలక్ ఎన్ లి రఘునాథాజాక్స్
 అడవ్వులు । అధ్యాత్మలు
 సంస్కృతవిభాగం
 త్రైంకలేశ్వర విశ్వవిద్యాభయం
 కిరుషం

మర్కిషాయ్యం ప్రాచుర్యమించిన తరువాత, భర్తాస్తూరీలేను
 దహనికి కొంచెం ముందు ఆగమాస్తూరీలు రూపుదిద్దుకున్నాయని
 అథవిక విమర్శకులు అప్పిప్రీయవయటున్నారు సంప్రదాయపాదులు
 పీఠక్ ఏకిఫలింపు త్రీమున్నారాయణ ముఖములం మంచి ఆవిర్పు
 మించిన పొంచలైతవాష్యయుం ఔన్-యోగ-గ్రేయా-వర్ణాపించాలుగా
 ఆచచేసించబడింది భగవదాఖాథరువులైన వర్ణకు, ఔన్-యోగ-
 గ్రేయలుమాయ, ఆగమాలలో అంగాలుగా అపురి ఉన్నాయి కర్తృభాది
 ప్రతిష్టాన్త ప్రియాకలాపంగాని, ఉత్సవాది ప్రీయశ్వీక్షాంత ప్రియా-
 కలాపంగాని ఆరాధనకు అంగమే అపుతున్నది ఆరాధన రిత్య- నైమి
 తిక-శామ్యాక్షవరువం ఈ సేవధ్యంలోనే యోగపిందం సిరుంపున్న
 యోగప్రతియు ఈ కాప్తుంలో దోషుచేసుకుండి

ప్రశ్నరూపుల్లో పాతంజలయోగదర్శనం అష్టాంగయోగమార్గంద్వారా
 యోగవిష్యులు లోధితున్నది చిత్రవృక్షిరోధమే యోగమని పకంబరి
 అప్పిప్రీయం పకంబరి చెఱ్పిన యోగం అంగి ఆగమాలు లోధించే
 యోగం అంగి యోగవ్యాహారాస్త్రి లోధింపడంలో రెండుమాస్తూరీలకు
 పొద్దుక్కు-మైనాద్యుక్కులు బాలా ఉన్నాయి ఈ దృక్కుషాంలో అంగ
 ఎంకో నోచోధన ఒర్గాల్సి అంచి

శ్రీవరసింహార్థీ పొంతరాక్రమ—వైశాఖసాగరులలో కొన్ని ఉత్సవాలన్నే ఎమ్మె ఏల్ , దిగ్రి కోనం వరిళోధనజీవుల్లు అ బాణ్మీరీంతో చంపయ్యిన సంపొదించుకున్నాడు కనుక పొతుయించయించాగదర్శకుం తెచ్చినియాగారికి, పొంతరాక్రమలోని పొత్కుపుంపాత—యొగజొదంబోరియాంచె యొగాదికిముఢ్యగల సాధ్యక్క—వై గొర్పుక్కాను, ఆదాయ—ప్రదానాలను లంపించిన్న బాగుషుయందని కుంటంచార్చి అతని జరిళోధనకు నూర్చింటాను అతను నా మూర్గదర్శకత్వంలో క్రద్గా, ఈ వికిష్టాంశార్చి అభ్యర్థువం చేశాడు ప్రాపులేకమైన సద్గంశాయినుం కయ్యాలైంది అంధ్రప్రదేశ్లో గం విశ్వవిద్యాయాల్లో అగ్రమాప్తార్థీలో వరిళోధన చేఱ, దిగ్రిని సంపొదించడం ఇతరికోసి ప్రశాంతమాపులున్నది

ఇంతపణు లూగమూర్గంలో పెలుగులోరిచి రాని అంశాలెన్నే ఈ అధ్యాంతవ్యాపంలో పెలుగు చూశాయిని చెప్పుయారికి ఎంతో నంతో ఇంతున్న స్వాను శ్రీరెద్ది ముందు ముందుకూడా ఈ క్రైస్తవంలోని కవ వరిళోధన కౌనపొరు అగ్రమాప్తార్థీలోము, యొగదర్శపుంబోలు లిగూఫంగా ఉన్న అంశాలను పెమున్నటి అఱకు ఇంకిస్ట్రారని, దానికి కావలిన శక్తి యొట్టుఉను ఇతోదికంగా శ్రీవద్వాపత్రి లాని శగపాన్ శ్రీరిశాముండు ఇతనికి అస్త్రగ్రహాంధాలని ప్రార్థించున్నాను ఈ వరిళోధన ప్రమంధార్చి అంధ్రంచు అస్త్రగ్రహితారని భావిస్తున్నాను

శాస్త్రియుమైన అవరిళోధనలో కృతకృతుడైటి, శులార్చి వదిమందిసి అందించడానికి ముందుకాదిను శ్రీవరసింహార్థీని మశిలా అపి నందిస్తున్నాను

మంగళాశాసనము

పె మోహనమురళిధరాచార్యులు
మీమాంసో కిరోపులీ, ఆప్ర
ఎంంకృతాధ్వరేషులు
ప్రభుత్వ ఆస్తియుర్ తలాం
పొటల

ప్రాదీపి అంతర్జాల ను పుట్టుచూయించో ప్రియఁపతియుగు భగవంతులు వ్యాపాయుల ని అధ్యాత్మాం వై భషమును తెలియిచేయు ఆగముములు పొంతరాక్రము, వై భావస్తులుని తెంటువిభషములు అందు పొంతరాక్రమము పొంతరాక్రము కుత్సుచ్ఛంక్రము ప్రయోగం ల్యాయం” అన్ చాక్రముముఁట్టి విశ్వామైనది అట్టితర శతనంతాతలో పొద్దు సంఖాత ఫుపులద్వము ఇందలి భూత యోగ, ప్రియా, వర్ణమాదము లలో దేవాలయినిట్టాడము కొదు మచ్చోత్సవ ప్రతిష్టాది కల్పాను ప్రాపుములురూప విశదికరించబడినవి

పుట్టుఒపి రియాఎంటిక్ రీయాగమునుకు పొద్దునంషాశలోదియోగము వుకు సొభుత్తుక్కు-క్కు సొభుత్తుక్కుములుకు ఇంతపరశైక్ష్యం రియాఎంటిక్కు వగశంకాలేదు అట్టి లోటు పూర్తి చేయుకుకు త్రీ ది పరసింహార్థి పూసుకొసుట ముదావహము

పొద్దుములోది సిగూఢ విషయములాటు సిమాస్ట్ ప్రజాస్టికము వుకు త్రీ రెట్టి ఇసోదికముగా అందించవలినరి, అందుకు తగిన క క్రియాక్రూరు లను ఉరిగి ఆగముక్కార్పుమునుకు ఆముఖాధ్వరేనపేచ చేయవలినరి ఇంధింధుము, త్రీ రెట్టిది ప్రియఁపతియుగు త్రీరిపాసుయ ఆముఖాధ్వరేనప్పుడు మంగళాశాసనము పొటల }
27-10-1990 }
పె మోహనమురళిధరాచార్యులు

కృత్తజ్ఞతలు

శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాగ్యమానుం శంస్కృత విభాగమహా ఇదం
ప్రథమముగా అగ్నమాత్రములు — యోగదర్శనముల పైకి చరితోధన
చేయుటకు అవాశము కల్పించడమే కాండా వర్ణాశ్రమ బాధ్యతను
స్వీకరించి అయిగడుగునూ సూతవరిష్టు, ప్రోత్సాహనవర్యులు నాశరి
కోధనను కథలమగుపతలు చేసిన గురువర్యులు ప్రశ్నతరాణాధ్వర్యులు
ప్రొఫెసర్ ఎన్ వి రఘునాథాచార్యులాగారి

సమ్మ చరితోధన చేయుటకు ప్రోత్సాహనదిన శాఖ పరిష
గారి గారి, ప్రొఫెసర్ వి అంబనేయకర్మ గారి

అదిగినదె కదప్పగా ఓర్కిష్ట్రీ ప్రాణి ఇవ్విన ప్రొఫెసర్
ఎమ్ సరంహిదారి గారి

సా చరితోధన సిర్పించుంగా కొనపోగడానికి తరచు ప్రోత్సాహన
మిల్చిన తీర్చి ఒ హంసీని గారి, మరియు మా కాథాధ్యావచుంట,
తీమురథిధరన్ గారి, తీర్చి ఒ కి వ అర్ గారి,

సా చరితోధను కుపకించిన మిట్రులు శాఖ యన్ కి ది తండ్ర
శిఖర్, శాఖ తండ్రమోఽి, ఎన్ వి యన్ పాటి గార్లకు

సా చరితోధన సమయమాన మహాపాఠ కర్మా లీదోయ
పాదోయగామిన్ సా తీముండి పశుంధరాశి

మరియు ఎన్ వి యూరిచరిత్రీ త్రైలురి అధికార్తు ఎన్ న

యు. కి. ఆర్, ల. అధికారుడు వీంప్రియ సంస్కృత విద్యాపీఠం
గ్రంథాలయ అధికారుడు, పొందిచ్చెర ప్రఫెంట ఇర్మింగాఫర్ అన్
ధండాలచి అధికారుడు,

ఈ పునర్వ్రక ప్రకారం తగిన అర్థికశాయార్మి ఆందించిన
ఒకుమం ఓరుపకి చేషణ్ణానం అధికారుడు, వక్కగా ముద్రించిన
తీవ్రత్వపూర్వ ప్రీంటర్స్ అధినేత డి. యు. పి. రామకృష్ణ గారి

మయిసప్లార్మి వక్కగా తీంపుదిద్దిక దార హేట్ల్, గో గార్లు
అందంకి నాక్కుతటకఱ.

డి. సరసీంహా రెడ్డి

ప్రస్తావన

ఈఱథన చిథులను లోధించు కాప్రమిలను అగ్నశాస్త్రము 10 పిఱ ఇవి తైవ - వైష్ణవ - శాక్త శీడముతో మూడు విధములు నున్నాయి విష్ణువులయములను వంటంధిందిన నిర్మాణ ప్రోపించులను నిర్ణయించి కామ్యుక్కాచాములను ప్రొయ్యిస్ట్రిములను నిర్మాణం అఱథనముయాగ్రా సొధులను మాక్షప్రాత్ కలుగుసట్లు వైష్ణవాగ ముమ్ములు కృష్ణచేయుచున్నావి పొంచబ్రాత వైశాసక - శీడముతో ఒ వైష్ణవాగములు రెండువిధములు

పొంచబ్రాతము బాంగ్యము జాల విష్ణురమైకడి ఇంచులో 108 వంహాతఙ్సవైష్ణవ పొంచబ్రాతము తెలియి కీయు మన్నది కాప్రింష ప్రకరణములలోని సంహాతానామములను వంచి కిందినము ఈ అభిప్రొయ్యము నశ్యమేశన్సింయుచున్నది వీచిలో క్రిం వంహాతలు మూర్ఖమే ఇస్సుదికి ప్రముంపయదినవి

రక్ష్మిప్రయుచులో ఒకదియుగు జయోగ్య సంహాతముందియే పొంచునంహాత ఏర్పడి అభివృద్ధిజందినకి పొంచునంహాతయందు జ్ఞాన యోగ-ప్రొయ్యా-బ్రాత్ పొదములను సాఱుగు విలాగములు కలవు

పొంచునంహాతలోని యోగపొదము అగమకాప్రములను తగినట్లు కన్ని యోగాంశములను ప్రతిపాదించుచున్నది పొంచుల యోగ దర్శన ప్రశ్నాము పొంచునంహాతలోగ్గల యోగపొదము వై ఎంతకర కున్నది: వియే అంశములై యున్నదిరా మరియు పొంచబ్రాత యోగముయొక్క ప్రశ్నేకక ఎమీ అను అంశములను కూడంకపమ్మా అధ్యయనము చేయుటయే సా పరిశోధన ముఖ్యాల్చైశ్చము ఈ లాఘ్వం బ్యాధమును ఆయ అధ్యాయుములుగా విభజించుకొని ప్రింద పీర్క్కాసిన విధముగ విధిస్నాంశములను ఉరిచించిని

ప్రథమాధ్యాయమున పొందలైత కావ్యముచ్చరూపమును నియాంపంది పొందలైకణ్ణార్థ నిర్వ్యతసము చేయబడినది పొందలైక శాప్రాత్కుత్తి విజాపములను నమీక్షించి పొందలైత ప్రశంసను గూర్చి ఎనరించబడినది మరియు రంపోతం నంట్య-పుంపించా ప్రేరించున్నము, తం పొలాలిభాగములను గూర్చి విపులముగా దర్శించబడినది

ద్వారీయాధ్యాయమున పొద్యునంహిశా స్వరూపము, కాల-ప్రశి పొంద్యంపులు నిరూపించబడినవి పొద్యునంహాతలోని యూగపాదము, దాని అవశ్యకత, యూగాంగములు విశదపర వంచినవి జయాభ్యంపంహాతలోని యూగాధ్యాయమును గూర్చి చర్చించి, యూగాధ్యాయం యూగపాదముల సిద్ధుక్కు చరితించబడు చేయబడినది

తృతీయాధ్యాయమున దర్శన కావ్యము, యూగ ప్రథిరము యూగదర్శనము అను అంకముల విశదపర వంచినవి మరియు యూగ శాప్త నిర్వ్యతసము, యూగదర్శన శాప్త్వత్యమున గూర్చి చర్చించ ఉచినది వశంసుల ఫంఖును గూర్చి విపులముగా నిరూపించబడి నది యూగపర్వత కాలిర్భారణము, యూగాంగముల స్వరూపము, యూగప్రకంఠ తః అధ్యాయమున విభించబడులు

తత్కుష్మాధ్యాయమున యూగదర్శన యూగపాద తొల్లాపుర్వము లోప్పుంభముగ నిరూపించబడి పింతంభ యూగము, పొందలైక యూగముల స్వరూపమును చరితించి ఆ తెందించికి గల విషయ శివమూ-అష్ట్యాఖీరము న్యాష్మముగ విచరించబడినది

పీంచమాధ్యాయమున యూగాంగముల సిద్ధుక్కు - వ్రిపించు శ్యములను నిరూపించి, యుము-నియుము-అస్ఫర్-ప్రాణాయుము-ప్రాణ్య పూర్ణారణాధ్యాయ-ప్రమాధులు యూగదర్శనమునందు యూగపాదము సంతుము ఎఱ్లు ప్రచింపాదించబడినచో విషపించిని మరియు అం అష్ట్యంతు ఒక జారించుచే పుస్తగముగ నమీక్షింతంచి శుంఘమాత లోగ

పొదముపై యోగదర్శన బ్రభావమెంతవరకు గఱదో వరిశీలించి క్రియా చర్యాపొదముల యందు యోగ ప్రస కేసి గూర్చి విత్తరముగ వరిషీలించితిని.

చివరిదగు ఆరవ అధ్యాయమున నాచరికోధనమున సిగ్గుళీలిన అంశములను ఉపసంఖోర వ్యాఖమున సంగ్రహముగ పేర్కొండిని.

పొంచరాత్ర యోగమును పొతంజల యోగమును ఒక్కచోట వరిశీలింపవతతినను తలంపు ఈ వరికోధనకు లిదానమైనది, యథా శక్తి అరెంటిని ఈ సిద్ధాంత వ్యాఖమున సిద్ధుక్క-మైపొదుక్క వద్దతితో వరిశీలించితిని

విషయసూచిక

ప్రస్తావన	x
1 ప్రథమాధ్యయము	1-52
పాంచరాత్ర వాజ్ఞయము	1
పాంచరాత్ర శస్త్రము	2
ఆగమశస్త్ర రిర్యావనము	3
ఆగమశస్త్ర స్వరూపము	"
పాంచరాత్ర వదష్యకృతి	4
పాంచరాత్ర స్తుతం	11
పాంచరాత్రశాస్త్రము ఉత్సత్తు-సాహస్రములు	12
ఎఖాయన వేదము	14
పాంచరాత్ర శాస్త్ర విభాగము	29
ఆదికాలము	30
ఆగమకాలము	"
అణార్థకాలము	31
అధునిక కాలము	"
పాంచరాత్ర ప్రశంస	32
సంఘాతలు వాది సంఖ్య	33
సంఘాత ప్రతిపాద్యము	47
దేవాలయములు - మూడుదశలు	48
సంపీతా వీభాగము	49
దివ్యము	50
మునిభాషితము	"
మూసుషము	"
సౌత్త్రీకాది థేదము	51
2 ర్యాతీయాధ్యయము	53 77
పాద్మసంఘాత	53
పాద్మసంఘాత స్వరూపము	54
పాద్మసంఘాత విభాగము	55
పాద్మసంఘాత కాలము	56

పొద్దునంహాతా ప్రతిపాద్యము	61
శాస్త్రపొద్దము	62
యోగ పొద్దము	63
క్రియాపొద్దము	"
వర్ణపొద్దము	64
2.2	
యోగ పొద్దము	65
యోగ పొదావ క్ష్యతక	66
యోగ పొద ప్రతిపాద్యము	67
ప్రథమాధ్యాయము	"
చివ్వతీయాధ్యాయము	68
తృతీయాధ్యాయము	"
చతుర్థాధ్యాయము	69
పంచమాధ్యాయము	70
యోగాంగములు	"
యోగాధ్యానము - యోగ పొదము	72
3	
తృతీయాధ్యాయము	78 - 113
దర్శనవాచ్చ్యాయము	78
యోగప్రథీదములు	79
యోగదర్శనము	82
యోగశబ్ద సిర్వచనము	83
యోగదర్శన కర్తృత్వము - చకంజలి	85
చకంజలు లెందఱ్లా	88
యోగదర్శనకాలము	93
యోగదర్శన ప్రతిపాద్యము	100
సుమాధిపొదము	"
సాధనపొదము	101
విభూతిపొదము	102

శమాట	145
యోగదర్శనము	"
యోగపొదము	"
పమీక్ష	146
5.2 యోగపొదము పై యోగదర్శన ప్రభావము	"
5.3 క్రియావర్యపొదములు – యోగప్రస్తుతి	149
క్రియాపొదము	150
వర్యపొదము	152
6 పష్టోధ్యాయము	158-161
6.1 ఉన్నసంఖయము	158
ఉన్నయుక్త గ్రంథావళి	163
1. మూలగ్రంథములు (Original Texts)	"
2. వరిశింసలు (Studies)	173
3. పరిశోధన పత్రములు (Research Papers)	178
సంస్కృతం	"
English	"
కలుగు	180
సంకేతపదమూడి	181

పాద్మసంహాతలోని యోగపాదము—పతంజలి యోగదర్శనము - ఒక పరిశీలన

1 ప్రఫమాధ్యయము :

1.1 శాంచరాత్ర వాస్నయము :

ఆరాధనము నగులు - నిర్గుల భేదముచే రెండు విధములు నగులాధనము వ్యప్తి - సమస్తి బేదముచే ద్వివిధము. నిర్గుళారాధనము కేవల వైయక్తికము వ్యప్తిరూపముగు నగుళారాధనము గృహములకే పరిచితము అది సమస్తిరూపముగు పష్టుడు ఒక కేంద్రమాపనరహగుచున్నది ఆ కేంద్రమే దీవాలయము

దీవాలయారాధనమును, దానికాత్రయమగు దీవాలయ నిర్మాణప్రతిష్టాదులను, ఉత్సవ ప్రాయశ్శివ్రతములను, అదంగిములను వగీ కంఠి ప్రతిపాదించునవి అగమ శాస్త్రములు ఇవి సూలముగ వైష్ణవ-శైవ భేదముచే రెండు విధములు. అందు వైష్ణవములు శాంచరాత్ర - వైఖానస బేదముతో రెండు విధములుగా నున్నవి వైఖాగములు జామిళాది భేదముచే ఆనేక విధములుగా నున్నవి ।

1 Gonda, Jan A History of Indian Literature, Vol. II
Fasc 1. otto Harrassowitz WIES BADEN, 1977 p 181.

కొండకు విషువుకుఱ । వైష్ణవ ఇ శాత్రు ఇ కై వప్పిదనుతా
ఆగమములు క్రిందినులని, శాత్రుగమములు సంబంధించిన తండ్రు
ములు హాలా ప్రియీనమైనవని అభిప్రాయమవధుఱ్ఱురు ?

యాగాది పేదవిథాగము అటుగుళ ముందున్న పేదరాళికి “ఏచా
యవ పేద” మరి పేరు 3 యాగాది పేదకాళలేర్పుకిన తరువాత ఆ
ఏచాయవ క్రతి వంచిభాయిరాజు ఏచాయవ పేదసౌకర్మయిను తీసుకొని
క్రుమస్నారాయిఱయ చొంచరాత్ర శాత్రుముఱు వఱుఱ్ఱు - పారచాచు
అఱ ఉవదేశించెను ఆ ఉవదేశ వంగ్రహములే రంహాతయాగా ఏర్పాది
పని క్రుమస్నారాయిఱయని నుండి ఉవదేశమువందిత బ్రహ్మములు
ఉంగి ఎందశకో మహాత్ముఱటవదేశించగా, పాఱ కాలక్రమేణ పాఱ
శిఘ్రములుపదేశించగా 4 శాత్రుము కాళోపశాఖయాగా విన్త రించినది
చొంచరాత్రమున అస్తోసరశక కుంశాశయవ్యుత్తి ప్రందికండు

111 చొంచరాత్ర కళ్యాణము

చొంచరాత్ర శాత్రుమువు ఆగమమును వ్యవహారము గలదు
సంపూర్ణ పాయుమున కూను క్రాను ఎఫిస్నార్థములలో² ప్రయో
గించుండిశది ఈ శక్తమునకి ఇహంచించులైన ప్యుత్పత్తులు దొరక
ఉత్సవి చొట్టప్రియముగు 5 శాత్రుమువు నరపాపు ప్యుత్పత్తులను
ఉచు వరించించుఱ

2 Varadacharya V Agamas and South Indian Vaishnavism
Prof M Rengacharya Memorial Trust Madras P 57

3 Apte P P Ekyayurveda CASS Studies Number I
pp 145 155

ఆగమశభ్య సిర్వవనము

ఇం + గమ్ = అంగము ఆంగ్ అను ఈఎస్ర్టము ఉదు
 నాథకముగు గమ్ ధాతువునకు అంగ్ ప్రత్యేయము చేర్చగా
 "శబ్దమేర్పుచున్నది గమసాధక ధాతుపులన్నియు జ్ఞానా
 గొడ అగుటవలన" జీవులకు పంసార బంధమును తప్పించి
 నున మోక్షమును కలిగించు మార్గమును ఈవదేశించు తత్త్వా
 " అని ఆగము శబ్దమును అత్మము చేలుచున్నది ॥

ఆగమ స్వరూపము :

రాహాథ తర్వా వాచస్పతి సమంచిష్ట తర్వావాచున్నత్యము
 ఆగమ క్షణి స్వరూపమిత్తు వివరింపబడినది ॥ १ స్విష్ట
 యము శి దేవతార్పనము ५ సుఖసాధనము ర్థ మంత్ర
 ఇము ६ వక్ష్య - ఆకర్షణ - విద్యేషణ - మారణమోహన -
 నములను, ఏట్టర్వులను సొధించుట ७ వఱియ్యథ ధ్యాన
 అను ఈ ఎడు లక్షణములతోనుండు కాత్మమును ఆగమమని
 ఉము

V P 10

శిబుధాచార్యా S B Pancaratra Prasastiyam
 ఐఎఎస్ ఐ ఇండియా Veda Vedanta Agama Literary
 ఐటిబ్జిషన్ తిరుమలా 1972 P 8

స్తుతి ప్రేశయత్తైవ దేవతానాం తథార్పవనమ్ ।
 నం తైవ సద్గైషాం పురశ్చరణ హేవ చ ॥
 కృత్వ సొధనం స్వైవ ధ్యానయోగశ్చతుర్విథః ।
 బిర్దుడైర్యక్తం తావగమం తద్విదుర్వధాః త వ పు ॥ ८

మరియు పొక్కప్రియ్యాచ్చియముల పుష్టిశించుట అభావముగా ఒప్పులవంచును, గ్రీ మహారిషు మాహాకృష్ణకథనము వంచును ఇది ఆగమమురి ఎఱవబడినదరి త్రిష్టుయాచోత్తమసంపొత ప్రసంగించు ఉన్నది?

111 శాంచరాత్ర పదపుష్టుక్కాంతి

శాంచరాత్రము అను పదమునకు ప్రపుత్తి నిమిత్తములు ఏమైందించు ? అను అంశమున శంసాతంలో దిశ్చార్థిప్రియములు కనుటయున్నాయి శాంచరాత్రాప్రముఖై పరిశోధనలు చేసిన ప్రియమ్మి ప్రాణ్యక్క పండితులు ఈ అంశమును ఉంచంకుముగా ఏంచారింది యున్నాయ పారిషద్ధిప్రియములవరిగ్నించిని రాప్రకరణమునవి ఇలించి అన్ని విధముల ఈశాస్త్రమునకు తగినపుష్టుక్కాంతము

శాంచరాత్ర శస్త్రమును ఔర నంషాతలు పరాపుర్ణించియున్నవి కనుక ఈ శస్త్ర - వ్యుయాచ వ్యులాచములను గుర్తించుటయు కొన్ని శాంచరాత్ర నంషాతలు ప్రధానమైన ఆకశముగుటున్నాయి అల్సి పరక్కా శాస్త్రమునకు పొందుతుగ శంయంధించకపోయినము పంచరాత్ర శస్త్రము శతవథ్రామ్మాంచలునండును ప్రశ్నాగించబడినది అది ప్రతియాగ వర్ణయము అందువలన పొంప్రదాంశుకుగా ప్రముఖ శాంచరాత్ర శంసాతలలో కనుట వ్యుక్కుత్తుండు పరిశీలించి, అపైన ఉతపథ బ్రాహ్మణము నంది పొంచరాత్ర ప్రతమును గూర్చి తరిసి కొందరము

“శాంచరాత్ర” అను పదములో “పంచ” “శాత” యాను శేందు పదములున్నవి “శాత” యాను పదమునకు మంఘ్యమైన అర్థము

అభావ కథనార్దించు గతిప్రియాలు విధానం :

మాహాకృష్ణత్తు ఉధారాగమ శ్శ్రీ గంగాశేష పుస్తకం ॥ 13

ప్రాతి శారి దినిని కొన్నిపంచములలో "ఒకరోజు" అని లీక ఇఱవది సాంబగ్రిగంబల ప్రయవధితో ఆప్యులయి "అపోరాత్క"మనియు అందులు⁷ కొన్ని పంచాశలలో "ప్రాతి" కళ్యమువును ప్రాతి, లీకది లీక అభాను మనియు విషవడ కలాడు

ఈ శాస్త్రము ప్రాణములను, శేరములను, శేఖాంతములను, శొంఖములు, యోగములు నిప్రమాశమీవంగ్యులకే పొంతలాత్కమ ము శేర్పుసినదని తొప్పుర పంచాశ చెప్పుదుప్పుది⁸

ఒకస్వర సంహాతలో త్రుమన్నాశాయుండు ఈ చంపాయుధాంతములలో⁹ పుట్టిన కొండిల్సె ప్రపాయుస, మౌంణ్యములు, కాశిక ధారధ్వాంశు అయియు శాశ్వతుడు ఈ శాస్త్రములు *..దే 10చు ఉచే దినికి పొంతలాత్కము వ్యుతహిరము కలిగినదు చెప్పుదినది 10

శారి వరము సంహాతలో ప్రాణ్యుతు, పశుకుమారుడు, పశుకుడు, పశుందము, పూర్వములు అను బాధ్యతలకు న్యారుడు ఈ శాస్త్రములు

II పొర 10 19 101 - 108

9 పూడం వీద చేఖాంకం తథాప్యాప్యాంధ యోగమ్మో ||
ప్రమారం విశ్రీయం యుత్ర రామ్యమేష్టుః ||
ఘటత్కుఢ వశ్వైష పంచలాత్కమితి ప్యుతమ్ ||
పొ పం 30 307-308

10 గొంయుధాం శాస్త్రి పంచ కొండిల్సెప్పుప్రపాయుసః ||
మౌంణ్యముసః కాశికమ్మ ధారధ్వాంశు యోగినః ||
పంచాశ ప్యుదగీకైకం దిపాలాత్కం గగ్రత్పుంః ||
అధ్యపయూముస యుతః తికమ్ముది పుంగమః ||
శాస్త్రం సర్వాచ్ఛై క్రీకే పంచలాత్క మింర్యాశే ||

ఏ పం 21510, 782-783

ఆయదురోజులో త్రిమాన్మారాయణాను ఉనడికించుటచే దిగ్బికి పొంత
రాత్ర శంఖ కరిగివదసు విభరణ కశాయాన్నది 11

పొద్దు శంఖాతల్— ఇకర రాత్రిములైదు దిగ్బివద్ద అందార-
మయములను రాత్రుల వలా నిష్టిశంక్షములనుచుక్కువి కసుక దిగ్బికి
పంచాత్రముపు వ్యవహారమేర్పుకిరదరి — శారాగణము, పంద్రుయు
శగదిష్టాల ఎట్లు ప్రశాసించరో అల్లి ఇకర రాత్రిములైదు ఈ రాత్రిములు
పద్ధతిప్రశాసించపు కసుక దిగ్బికి పంచాత్రముపు ప్రతిష్ఠి కగ్గివదరియు-
సూక్ష్మాక్షు ప్రశాసించుటంయా రాత్రులశైఖ్రము పంచవ్యాపు కలిగి నీంది
పొఫునో అల్లి ఇకర రాత్రిములోప్పుమునక చేరువలో విఱవాలవరి —
కసుక దిగ్బికి పంచాత్రమునీ పీయ కగ్గివదరియు పూఢు విధములుగా
ప్రశాసించటచినది 12

ఒదె విషయమును విశ్వామిత్ర శంఖాత కూడ చెచ్చాయన్నది 13
పంచేంద్రియములు, శట్టాది విషయములు, పంచభూకములు వారి

11 శేషో భూసం దచో పర్యం పంచాత్రీష పర్యకః ॥

పొ సం 21 188

12 పంచేతరాణి రాస్త్రీయి రాప్రతియాసై మహాత్రీః ।
తశ్చర్మిథా సమాఖ్యాంశా శేష లోకి ప్రవర్తతే ॥
పంద్ర శారాగణం యుద్యుచోవ్యాపై తైత వాపరే ।
తథేతరాణి కోతశ్చ పంచ లైప్యాప్య పర్మిథా ॥
పంచవ్య మథవా యుద్యుధ్యేవ్యమాసే దివాపరే ।
యాప్యర్తి రాత్రీయస్తివక్త ఇకరాణి కదర్మితి ॥

పొ సం 172 74

13 అదహ రాత్రుయా యుద్యేత రస్సిదో పంచాయ వై ।
నీ మంతే అప్యురన్యాసి రాస్త్రీయేవ్యకష్య నర్సిదో ॥

విశ్వా సం 97

గుణములు “వంచ” శబ్దాభిధీయములని విద్యాంసులు చెప్పియున్నారు “రా” అను ధాతువునకు ఆదానము = తీసుకొనుట అని అర్థము కనుక విషయములను, ఇంద్రియములను, భూతములను తీసుకొనువారు “వంచరాః” అనగా మనుష్యులు “వంచరాన్ మనుష్యాన్ తార్యియత ఇతి పొంచరాత్రమ్” మనుష్యులను జన్మ - మరజ వరంచరలనుండి కాపాదునది పొంచరాత్రమని విశ్వామిత్రీ సంహాత చెప్పుచున్నది¹⁴ ఈ వ్యక్తుత్తిలో నూతనమైన భావవ గోవరించుచున్నది

కృతయుగమనందు కేళవుడు, మౌదటి రాత్రి అశంతునకు, రెండవ రాత్రి గరుడునకు, మూడవరాత్రి విష్ణుక్షేముకు, నాల్గవ రాత్రి బ్రహ్మకు అయిదవ రాత్రి రుద్మరీనకు ఈ శాస్త్రముమ ఉపదేశించు ఉచే దీనికి “పొంచ రాత్ర”మని పేతేర్చడినదని విషాగేంద్రీ సంహాత విషరించుచున్నది¹⁵ ఇందుల్లిష్టుకోపాటు రుద్మరీడుమై॥పారు వేరినారు

14 వంచెంద్రియాణి విషయః వంచభూతాని తద్గంభః ॥

వంచ శబ్దాభిధీయాని విద్యాంసోఽపొయచవణ్ణిరే ।

“రా” ఇత్యయమి పొంక్తో ధాతురాదాన వాతకః ॥

విషయేంద్రియ భూతానామూతా తారక్ష వంచరాః ।

మనుష్యః పొలనాత్తే పొం వంచరాత్రీ మితి స్నేతమ్ ॥

విశ్వ సం 2 3-5

15 అదో కృతయుగే పొంక్తే కేళవేన వ్యాసాదితః ॥

అనంతో గరుడశ్రేష్ఠవ విష్ణుకైనః కపొలభృతీ ।

బ్రహ్మ ఇత్యైవ వంత్రైతే కృష్ణంతి వృథగీరితమ్ ॥

అనంతః ప్రథమే రాత్రే గరుడశ్రే ద్వైతియకే ।

తృతీయరాత్రే సేనేకశ్చతర్థే వేధసా కృత్కుం ॥

రుద్రీః పంచమరాత్రే చ శ్రీద్రాక్షాత్రుం చృథక్ హథక్ ॥

Raghavan V The name Pancaratra

Journal of the American Oriental Society 85 [1965] p 75

పొంచల్కతాత్మ కమ్భమున సొంఖ్యము, లోగము, కైవము,
శేరము, శేషము అను ఈ లదు ఆక్షాకండ తమర్పుణము వలన
ప్రశాశములేది రాట్రుల పరి అగ్రయిన్న చి కముక పై లదుకొప్పుముల
ఉప్పుక్కున వరమాకండమును ఈ కాప్తము స్వయముగ శీహుల
కండించుయున్నదిగాన దీనికి పొంచల్కతమును పేరెర్పించడచి ఎందింగ
ఫంపిక ప్రథమిదపము¹⁶

ఎందు రాక్తుమయిందు కమేశించుపచే దీనికి పొంచల్కతమును
పేరు కల్పించడు అంశమును అంగికరించుకు ఆ రాక్తులను ప్రాచ్యు
రాక్తము, శక్తాక్తము, ఇంద్రజాక్తము, వాగంజాక్తము, బుంజాక్తము
అని చ్ఛాశ్చేకముగా భారద్వాజ సంహాత పేర్కునుచున్నది¹⁷

కోదిక్కుర క్షోభములు గం ఈ పొంచల్కత కాప్తమును లదు
రాక్తులలో క్రీమన్నారాయియారి సుండి ఏప్పుడేషయ పొండుపచే
దీనికి పొంచల్కతమును పేరు ఏర్పడినదిని పుటుబోత్త మ సంహాత
చెప్పుకున్నది¹⁸

16 సొంఖ్యం యోగం కథాకైవం పేచారిష్టు వంపకుము ।

సోధ్యంకి రాక్తము, కాంశి ఆక్షాపండ తమర్పుణాక్తు ।

చంద్రా మీష్వరీకి యోఽః శయ్యక స్వయముప్యక్తు ।

వరమాపండ విశిష్ట ప్రాచ్యుత కముక్కుపుః ॥ ఆ నం 1475-76

17 ప్రథమం ప్రమూర్కతం ఈ ర్యక్తియం కికల్కతము ।

కృతియ మిందు రాక్తంకు తంద్రం వాగంల్కతము ॥

చంపు మృషిల్కతంకు వంపల్కత మిం స్వీతము ।

ఆ నం 2 12 13

18 సొద్దుకిం క్రమా శేష ప్రమూర్క కేశవాల్కుపుతము

చ శిః చంపథి స్వర్యం పొంచల్కతముం స్వయము ।

ఆ నం 1 6..

ఆదే విధముగ చరనుషురుష శంఖత¹⁹ మార్గండేయ నంఖత²⁰
కూడ అర్థిత్తాయివడినవి

ఈ పొంచరాక్రతము పురాణములు, స్వాయముకాత్రము, మీమాంసి
కాత్రము, సౌంఖ్యము, యోగము లీదిరి సంగ్రహంది ఈ ధిందివ
దగుటచే దినికి పీరెర్పుడినదని ఈత్తవ సంగ్రహమందు ఉచ్చుడినది
మరియు అగమము, భరతకాత్రము, క్లాఱ్యాత్రము, కైర్యాత్రము,
బోధికాయాత్రము అము ఇదు కాత్రముల కలయిక అగుటచే దినికి పొంచ
ర్యాకము వ్యవహారమేర్పుడినదని కూడ ఈత్తవ సంగ్రహము తెలియు
శియుటున్నది²¹

ఎండ ల్రైటర్ [F O Schrader] అను పొక్కాళ్ళ బిమర్పుతుటు
“రాక్రత” కష్టమునకు జ్ఞానమని ఆర్థమని ఆభ్యాసము ఈ కాత్రములో
1 తక్కుము 2 మిక్రోప్రదము 3 ల్రైప్రదము 4 యోగికము

10 శ్రీమం సారాయంక్షారః మరిః చరమహృదయః ।

పంచరాక్రిష్ణ కత్సర్వం గ్రహ్యాంశి జాతదత్త స్వయమ్ ॥

పట నం 124

11 సౌర్యకోతి ప్రమాణిన కరితం తండ్రి విష్ణుసా ।

రాక్రిష్ణ పంచభూతః సర్వం పంచరాక్రతమః శ్వాశమ్ ॥

మా నం 122-23

21 పురాణం స్వాయ మీమాంసిం కథాస్వాయంల్యయోగశః ।

పంత్రపూరం విష్ణీయం పంచరాక్రతమితి శ్వాశమ్ ॥

అగమం భతం క్లాఱ్యం కైర్యం స్వాయిషమేవచ ।

పంచాప్రాణి పంయోగాణి పంచరాక్రత మిత్రముకమ్ ॥

పట నం 15

ఏ వైషణవుకుము ఆని ఒదు విధములుగ ఈన్నదని వివరించెను ?
ఇద్ది శ్శాస్త్రమును ఒదు విధములుగా తోభించుకొస్త్రము గనుక పొంచ
రాత్రమును వ్యవహరమేర్పడి యుండవచ్చును

పొంచరాత్ర శాస్త్రములోని ప్రయోగ గ్రగంథములలో కూడ ఈ
శాస్త్రోత్సత్త్వాని దూర్మిన ప్రస్తుతన కలదు మహాత్మవ విధియందు
తృపున్నారాయణాయ అయిదురోజులలో ! లక్ష్మీదేవికి " ఆదిశేషునకు
ఈ గటుత్యంతునకు 4 బ్రహ్మదేవునకు ఏ విష్ణుకేసునకు ఈ శాస్త్రము
నుపడేశించుట వలన దీనికి పొంచరాత్రమును ప్రసిద్ధి కలిగినదని
పేర్చున్నదినది 22

సంఖోతలలోను ప్రయోగ గ్రగంథములలోను చెప్పుబడిన పొంచ
రాత్ర శ్శాస్త్రమునుతులను సాకల్యముగ వరిశీలించిన ఎదవ ఈ క్రింది
అథి పాయముసు మనము నమర్థించ వచ్చుననిషించుచున్నది—

అయిదుగురు వ్యక్త లగ త్రీకూత్తారా ముఖాయ ఈ శాస్త్రమును
శక్కార్పి అపోరాతమునందు శక్కార్పిరి ఈబదేశించుట పల్లనే

- 22 So it is indeed understood in the apocryphal Naradiya which says that the five kinds of Ratra = Knowledge are tattva muktiprada bhaktiprada Yaugika and Vaisayika that is to say that they are concerned respectively with 1 Ontology [cosmology] 2 Liberation 3 Devotion 4 Yoga and 5 the objects of sense Schrader F O Introduction to Pancaratra and Ahirbudhnya Samhita Adyar Library Madras p 27

- 23 తృపీధ వశిశ్వర వద్యగర్ప
పీసేశ ముఖ్యాన్ ప్రతి తోధయన్తమ్ ।
తృపొంచరాకాగను శాస్త్రమాద్యం
రిష్టం నదాహం శరణం ప్రవద్యే ॥ మ విష ।

దినికి పేరు సిద్ధించినది కముకనే “వంచభీ రాత్రిథిః నిరూప్యాంశోఽసోయై
దేశ ఇతి పొంచరాత్రమ్” అను ప్రసిద్ధమైన వ్యతప్తి ప్రచారము
లోనికి వచ్చినది

1114 పొంచరాత్ర స్తుతం

ఇంతవరటు పొంచరాత్ర శబ్దార్థమును గూర్చి సంఖాతలలో గు
అథి_పొయములు వివరించలడినవి ఇవ్వాడు శతవధ బ్రాహ్మణము
నందు వంచరాత్ర శబ్దము ఎందుకు ప్రషట్మైనదో పరిశీలింతము
శతవధ బ్రాహ్మణము²⁴ నందు “వంచరాత్ర” మను యాగము చేయ
బడినట్లు సూచించబడినది ఇవుల పురుషులాయిఱు ఈ యాగమసు
అయిదురోజులు చేసి జీవులందరికండను ఎత్కువ ఫ్లాషిని పొందెను ఇదే
బ్రాహ్మణమునందు ఇంకొక సందర్భమున ఎరువ నార యిఱు శరిర
త్వాగము చేయగా దారివ లసప్రతపంచా విర్మావము జరిగినట్లున్నది²⁵
పదురోజులు జరుగు ఈ యజ్ఞప్రతువులోని కర్మకాండ ప్రకమమిట్లున్నది
మొదటటి రోజున అగ్నిష్టోమయాగం, తెండవ రోజున శక్తియాగం,
మూడవరోజున అతిరాతి యాగం, నాగ్లవరోజు శక్తియాగం, ఐదవ
రోజు అగ్నిష్టోమయాగం కవునే ఈ యాగమునకు వంచరాత్రమును
పేరు వచ్చినది దినినే పుసుషమేధమని కూడ చెవ్వాదురు పుటుమడు
చరావర జీవులను తన అధినమందుంచుకొనడలచి ఈ యాగము
చేపెనని “హరిస్వామి” తెల్పెను ఈ యాగము చేసనందువ లననే
అతడు నారాయణుడాయైను కాని వంచరాత్రమును సత్రయాగమునకు
పొంచరాత్ర శాస్త్రమునకు శబ్దస్థాయావ్యము ఉప్ప ఇతరసంఘంధమేదియు
కనబడుటలేదు

24 స వితం పురుషమేధం వంచరాత్రం యజ్ఞప్రతుమవక్ష్యత్

క బ్రా 18 6 1 1

25 అందులోపే, 12 8 4 1

112 పొంచర్కు కాత్రము - శత్రువి - వికాసముఖ

ఇంతకు పూర్వము పొంచర్కు కష్టార్థమును నియాంయందు కుందర్శమున ఈ శాస్త్రోర్పుక్తికి నంబంధించిన కొన్ని అంకములను ఉడ పేర్కుండిని ఈ ప్రకరణమున పొంచర్కుకాత్రము ఎవ్వాడు ఎట్లు ఏర్పడినదో, కాలక్రమీం ఎట్లు అధివృద్ధిజెందికదో నంగ్రాహముగా నియాంయంతను

పొంచర్కు కాత్రమునకు నంబంధించి మచకు అందుంచాయిలో తుక్క నంపించికర వాఙ్మయమును వరికిలించినదో ఈ కాత్రము ఎప్పుడు ఎట్లు ఉత్సవ్యు మైశదము విషయము ఆంతర్ష్టముగా లోభ చయిలరెడు పొంచర్కు కుండాతాయందు శాస్త్రోర్పుక్తిని గూర్చి ప్రతిపాఠించ దిన అంకములను అంకరిక సొక్కుములుగాను, ఇతర వాఙ్మయమునకుందు శత్రువు పూశములగు కొన్ని అంకములను బాహ్య సొక్కుములుగాను వరిగ్రహించి ఈ కాత్రము పుట్టుకును గూర్చి విధారించవలెను

శాస్త్రోర్పుక్తిని గూర్చి చూచుర్చుచేందచో ప్రధానముగ మనకు రెండుసిచ్ఛాంకములు కెండయికువ్వుని అందు మెలుదలేది.. భారతీయుల నంప్రయాయ వాదము రెండవది పొంపుక్కుల నట్ట వాదము

విష్ణువుఁదయ నిర్మాణముము, ప్రతిష్టము, నిత్యమైయితికాది ఉత్సవ నిషేషములాము, ప్రతిక్తి స్వరూపముము, పురుషాశ్రీశాధికులు, మనకు జావలేందు కాత్రము శ్రీపొంచర్కుకము సొంప్రయాయాలుకుల నాదముల ఫసుపరించి వుంపార విడవలయమున దగులో గ్రాని నిరంకర దుఃఖి ర్షిగ్నమానసులగు చేసుల ముద్దరించులకు నిరవధిక కృపాంకరంగు యగు తీముస్వారాయిలుడు అయిదు అపోరాక్రములలో నికావ పొయిని యాగు శ్రీదేవి, వ్యాఘాతి కముల నంభాతుడగు గ్రహ్మరైషుకులు,

నిరంతర శయ్యా కై ఒకర్య పరుడగు ఆదిజీఘనతు, సంతథాహన భూతుడు సర్వవేదమయుడగు గరుత్వంతునకు, సర్వపైనాయధ్యథుడగు విష్ణుకైమనకు ఈ శాస్త్రమును "ఎకాయన వేద" మను పేర నువ్వు దేశించెము ?²⁶ అయిదు ఆహోరాత్రములలో ఉపదేశింపబడినదగుటచే ఏకాయనప్రతుతికి కాలక్రమేణ పొంచరాత్రమను సంజ్ఞ ఏర్పడినది ²⁷

జీషులకు మోహమును కలిగించుటకు ఈ శాస్త్రమొక్కటి సరియైన మూర్గముగాన దీనికి ఏకాయన మనుపేరు సొర్టకమైనది ఈ శాస్త్రము ప్రారంభమున కేవలము మోహ్యోపాయమును మూర్తమే ప్రతిపాదించిన దను అంశమును మనము గుర్తించుకొనవలెను

నారాయణ ముఖోద్గతత్వ సామ్యమువే దీనివలె వేదమునకు, వేదమువలె దీనికిని స్వతః పొర్చమాణ్యము లద్భమగుచున్నది తీర్మానునాచార్యులు ప్రతిష్ట నిరసన పురస్పరముగ దీని వై దికశు పొర్చమాణ్యమును ఆగమ పొర్చమాణ్యమున విస్తరముగ నిరూపంచి యున్నారు ²⁸ శతవధ బ్రాహ్మణము వంచరాత్రీమను పేరుగల పురుష మేధమైన యజ్ఞక్రతువును పేరొక్కనుచున్నది ²⁹

ఇది పొంచరాత్రీ శాస్త్రోత్పత్తిని గూర్చి ఎత్కువగా వివరించటచోయి నను, పురుషునకు నారాయణునకు గల సంంధమును తెలియజేయు అయిదు రాత్రీల కర్తృతువని సృష్టమగుచున్నది

26 మి 11

27 "పంచభీ రాత్రిభిః సిర్వాయ్యథోఽస్యోవదేశ ఇతి పొంచ రాత్రమ్"
జ సం ప్రవ్రావన కృష్ణమాచార్య ఎంటార్ పు 48

28 ఆ పొర్చ 31 1 12

29 న వితం పురుషమేధం వంచరాత్రిం

యజ్ఞక్రతు మపశ్యత్

శ క్రమ 1 1 63

1121 ఏకాయన వేదము :

ఈ కాప్తము ఏకాయన వేదమునుండి ఏర్పడినది మైదిక పొబ్బయమున భాండోగోవసిష్టు బుగాదివేదములతోకూడా 'ఏకాయన వేదమును నారదుడు అధ్యయనముచేసినట్లు తెలియజేయుచున్నది 30

సారదుడు ఇతర విద్యలతో ఏకాయన వేదమును కూడ అధ్యయనముచేసినట్లు చెప్పాటవలన ఇది వేదములతో సమాన ప్రవతిష్ఠిగలదనియు, పురాతనమైనదనియు, అప్పటికి వేద విద్యారంగమున ఏకాయన వేదాధ్యయనము ప్రశంధమసియు ఉఱాంచుటకు పీటగుచున్నది

ఇతిహాస పురాణములను వరిశీలించిన కో రామాయణమునందు 31 మహాభారతమునందును 32 పొంచరాత్ర ప్రశంస కనబడుచున్నది

30 బుగ్గేదం భగవోఽధైయమి యఃర్మేదం సామవేద మథర్యణం చతుర్థ మితహన పురాణం వంచమం వేదాశాం వేదం ఎత్త్యం రాశిం దైవం సిథిం వాకోవాక్యమేకాయనం ఇతి

భాం 4 712

31 పురాత్నైవ పేదై శ్నేహంవరాత్నైన్స్తదైవ చ ।
ధ్యాయన్ని యోగినో నిత్యం ప్రతుభిశ్నేయఃన్నితమ్ ॥

జ సం ప్రస్తావన పు 33

32 ఇదం శత పహ్లాద్మి భారతాధ్యాన విన్తరాత్ ।
ఆవిధ్యమతి మంథానం దథోన్నమ్మతమివోద్ధృతమ్ ॥
నవనీతం యథా దథోన్న ద్వ్యాపదాం ప్రభామృతోయథా ।
అరణ్యకం చ వేదేభ్యః ఫిషధీభ్యోయథామృతమ్ ॥

మథా 12 331 2-3

పొంచరాత్ర శాస్త్రము ఏకాయన వేదముయొక్క వరికామ మేం గనుక
వేదమువలె అహారుషీయము త్రీమన్మారాయణ ముఖకమల విని
గ్రతము త్రీమన్మారాయణము సొక్కాత్తుగ ఈ శాస్త్రమును మొట్ట
మొదట నాతదునకు కావదేశించెనని మహారతము తెలియజేయు
చున్నది 33 తరువాత నారదుడు విగత మహార్థలకు తిరిగి కావదేశించి
ఈ శాస్త్రమునకు నాంది పరికెను త్రీమద్వాగవతము నందు కఎల
దేవహాతి సంఖాదమున సొత్త్వతతంత్రము పేర్కొనబడినది త్రీ
మద్వాగవత వ్యాఖ్యానము త్రీధరీయము సొత్త్వతమవగా పొంచ
రాత్రశాస్త్రమని వ్యాఖ్యానించినది 34

దినినిఇట్టి పొంచరాత్రశాస్త్రము ఉత్సవ పురాణకాలమునకి ప్రశంద
మైనదని తెలియుచున్నది స్వాయంభువ మనువు ఈ శాస్త్రమునుండి
ధర్మములను ప్రవర్తింపజేయునని, ఇతర ధర్మశాస్త్రములకు ఇది నిదాన
మగునని మహారత కథనము కషమ ధర్మశాస్త్రిత్వత్తికి పూర్వమే
పొంచరాత్ర శాస్త్రమున్నట్లు ఆర్థమగుచున్నది వరాహది పురాణము

33 ఇదం మహాపసిషదం వఱ్యేద పమన్యైతము ।

సాంఖ్యయోగ కృతంతేన పంచరాత్రాను శబ్దితము ॥

నారాయణ ముఖోద్గీతం నారదోఽ క్రావయత్పునః ।

బ్రహ్మణస్సదసే తాత యథాదృష్టం యథాత్రుతము ॥

మ ఖ 12 326 100-101

34 తంత్రం స్వాత్త్వత మాచష్ట నైవ్యర్థం కర్మణం యతః ।

త్రీ భా వాపిళ్ళ రామస్వామి శాశ్రు అంద సన్న,

137 మద్రాసు 1841

అను పొంవరాల్క రాత్రిముఖు పీర్క్కానిషట్ల తెలియుచున్నది 35

ఉత్సాహం (గ్రే 4 10వ శాస్త్రం) ఈ న్నంద ప్రదీపికలో
ప్రస్తుతించిన — పొంవరాల్క ప్రతి 36 పొంవరాల్కోపనిషద్వాక్యములు³⁷
ఏకాయన లేద వాణ్ణయములు పరమర్పించుచున్నవి అట్టే అతడు
న్నందప్రదీపికలో పీర్క్కానిష రౌన్ధివాక్యముల కైలిని ప్రమేయముపు

35 లేరేస వంచరాక్రిం భక్త్వయ్యైర వ ద్వితా� ।

ప్రాపోగ్యంపం సాస్యభా ప్రాపోగ్య కథ్యంతశక్తిరూః ।

వంచరాత్రం సహప్రాణం యదికశ్వద్వ్యాప్తాపుః ।

కర్మక్షర్యే ఈ మద్వక్తోయదికశ్విర్యవిష్ణుః ।

తస్య వేదాః వంచరాత్రం నిత్యం ఘ్నాది వస్తిష్ణుః ।

యదిదం వంచరాత్రం యే రాత్రం పరమముల్లభమ్ ।

కర్మవాన్ లేక్ష్యతే సర్వం మిత్ర్యాధాన్ సంశయః ।

ఈ నం ప్రస్తుతన పు 38-39

36 పొంవరాల్క ప్రతాపాలి — “యర్వకోన్పొసేశ

ప్రాపాద మార్యాక్తి వ్లచేస చా వదిం

తాకే తయ్యాగ్యాప్తీం ఈ భగవాన్

అప్తాతగత్తువ్యః ”

ఈం ప్ర ము

37 పొంవరాల్కో పనిషదిల — “ క్షాతాద

క్షీయంచ ప్రాచ రాత్రం వ

భీత్ర చ భోషం వ

ఆంధులోనే, పు 40

పరశీలించినదో అవియును ఏకాయన శాఖకు సంబంధించినవిగనే తోచున్నవి १४ ఈత్తులుడు ఇతర నందర్ఘములందు పొంచరాక్ర పంపాతలను పేర్లతో చెప్పి ఈనందర్ఘమున కేవతము పొంచరాక్రము నందని చెప్పుటవలన ఈపూర్కములు ఏకాయన వేదములోనిరని ఈపాంచుటకు అషకాక మేర్పుడు చున్నది

ఈత్తులని ఉదాహరణ అన్నిందినీ ఒకచోటచేర్చి చూచినదో 1 పొంచరాక్రకుతో 2 పొంచరతో 3 పనిపత్తి 4 పొంచరాక్రపంపాత అను మూడుదశలు అతనికి తెలియునని, 5్తో 6 1ల వ శతాబ్దమునాటికి ఇవ్వదు దొరకుమన్న సంపాతలు మూర్తము గాక పొంచరాక్ర ప్రతిం పొంచరతో 4 పనిపత్తి అనునవి కూడ లభ్యమైనవని ఈపాంచుటకు వీల గుచున్నది ఇట్లు పొంచరాక్ర సంపాతల కంటి భిన్నమైన భారతీయ వాఙ్మయమున ఈ శాస్త్రాత్మికత్తిని గూర్చిన అభివృప్తయములు కొఫ్యా సాక్ష్యములుగా మనకు ఉపయోగ వధుచున్నవి

35 యదాఃత్వని సర్వభూతాని వర్ణతి, ఆశ్వానం వ
తేమ, పృథక్క వ తేభ్యః తదా మృత్యోర్యుచ్యతే జన్మతశ్చ
స్పృం ప్ర పు 28

- న తత్త్వాదిత్యో భాతి పు 35
- త్రివిధోదోషః స్వభావజస్తాస్తాసో వికల్పాతో రాషసః పు. 8
- యూవత్తేనైవ దేహిన వశిశవత భగవద్యుతశ్చదా
సర్వతోభవతి సర్వధర్మః సర్వేశ్వరః సర్వక్రతః పు 8
- కద్యభాగ్నిర్మామ కస్త్రింశైష్టోహ్య నాశ్యతిస్మాంచిదుపొదత్తే
తేన ధ్వజ్యమీతి స్వయం దహతి వివముయమాత్మా-
- ఇనుపొదాయ భూతాంసుపొదాయకారీ స్వాత్మనైవ సర్వకరః

పొంచరాత్ర సంహతలను వరిశీలించనచో శాస్త్రోత్పత్తిసిగూర్చి
అనేక విధములగు ఆభిప్రాయములు కషబదు చున్నవి సంగీహముగ
కొన్నింటిని మాత్రమిచు పరామర్శింతము

రత్నప్రతయమను ప్రవసిధిగం సాత్వత, పొష్టర,-ఇయాళ్ళ
సంహతల ఆభిప్రాయము లిట్లున్నవి—

సాత్వతసంహతతో భగవాన్ శాసుదేవుడు సంకర్ణాంశునకు
శేర్చాయుగమన తఃశాస్త్రము నువడిశించినట్లు చెవ్వబడినది శ్రీవాసు
దేవుడు కొంచెము ఎఱ్లబడగా ఇట్లు రూప విపర్యయమునషుకారణమేమని
సంకర్ణాంశు దాయి నను ప్రశ్నించెను దానికి భగవాసుడు “ఇది సత్క్య
గుణముతో జీవులున్న కాలము కాదు రజోంజముతో జీవులు రగిలి
శోషుచున్న కాలము పారి రజోగుణమును “ను తీసికొని భరించు
చుక్కాను కనుక ఎఱ్లగా కనబదుచున్నాను” అనెను ఆయినవో
రజోగుణాలు నశించుటకు మూర్గమేమి? యసి సంకర్ణాంశుడడిగిన
ప్రశ్నకు వాసుదేవుడు ఇట్లు సమాధానము నిచ్చెను వర వ్యుత్తా, విశ్వ
రూపములను ఎవరు ఆరాధించుటురో పారికి “రాగము దూరముగా—
నుండును ” ఆ ఆరాధనా ప్రకారమును వాసుదేవుడు సంకర్ణాంశునకు
ఉపచేశించగా, దానిని నారదుడు బుషులకు తెలియజేసినట్లుతః శాస్త్రోత్పత్తి
వర్ణించ బడినది 39

39 పురాణతీక్షేక్రమే పొర్పాప్రే శ్రేష్ఠాఖ్య హ్యవరే యుగే॥

శశవదార క్రతాం యూతే జగదాతరి చాచుతే॥

అహ సంకర్ణాం విషుం జాత్మా వినయవాసప॥

కిమిదేం దేవ వశ్వమే తవరూప విపర్యయమే॥

ప్రహాసోవాప భగవాన్నేమ గంభీరయాగిరా॥

ప్రాయం పకాలో యతాపీనిక్కుతైవక బహులో జనక॥

అద్య రాగవరో లోకప్రద్వాత్తరం ధారయామ్యహమ్॥

కాలస్వాధావః కేన కర్మా రాగ తః దృకః॥

నాణ్ణదయతి లోకానాం త్యద్వక్తునాం లిశేషతః॥

శ్రీవిధీన ప్రికారేణ వదమం బ్రిహ్మ శాశ్వతమ్॥

ఆరాధయ న్ని ద్యై తేషాం రాగల్పతత దూరతః॥

రత్నకృయము నందు రెండవదైన శోష్ణరసంహితలో ఈ శాస్త్రోత్పత్తిని గూర్చిన విచారము లేనే లేదు కానీ ఖగవాన్ త్రీము న్యాయాయాదు శోష్ణరునకు ఈ శాస్త్రము నువదేశించి నట్లు పారిచ్ఛరి సంఘాపణ రూపముగ ఈ సంహాత విర్పణినట్లు కనబడుచున్నది శోష్ణరుడు కమలోధృవుడని నంటోధనల ద్వారాతెలియుచున్నది 40

పాంచరాత్ర శాస్త్రోత్పత్తిని గూర్చి రత్నకృతయమునందు మూడవదైన జయాఖ్య సంహాత ఇట్లు వ్రజిష్ఠాదించుచున్నది—

శాండిల్య మహార్షి వ్రధమాధ్యాయమున ఈ శాస్త్రోత్పత్తి నీటట్లు వివరించెను—“బ్రహ్మగర్వమగు ఈ శాస్త్రమును త్రీమహా విష్ణువు మొదట నారదునకు ఉపదేశించెను”⁴¹ అతి రహస్యమైన ఈ శాస్త్రము చాలాకాలము గోవ్యముగనేయున్నది కొద్దిరోజులకుభావితంత్రానమును బొందినది తరిగి త్రీమహావిష్ణువు తన అంశతో జన్మించిన మునికి దీనిని బద్ధ్యక్రిమము నందు ఉపదేశించినాడు 42

ఇంకను శాండిల్యుడు ఇట్లు తెప్పుటున్యాదు “పూర్వము సంసార శారకమగు ఈ ధర్మమును నారదుని వలన నేను ఉపదేశము నంది నాము ఈత్తుము జ్ఞానరూపము, ధర్మర్థ కామ మోష్ట వ్రదము అగు

40 తత్త్వానేక ప్రకారాణ స్తానారి కమలోధృవః

శో సం 22

41 శృంగారం నంయతాస్పర్యే వ్యాప్తారద్వాత తేజసః
సారథూతమిదం శాస్త్రం జ్ఞానోప సిషదం మహత్తః॥
రహస్యమువ్రకాశ్యం చ బ్రహ్మగర్వంచ శాశ్వతమ్॥
అము గ్రిష్మర్థం చ పురా కథితం నారదస్య తత్తో॥

ఇ సం 140 41

42 జ.సం 1-43-47.

తాత్కార్థమంచు స్తోత్ర ఉపయోగించు ఉన్నాను” 43

ఆశ్చే రక్కుత్తీయమండి విర్వాదిసం తాత్కార్థ-పొరచీశ్వర
పొద్దుషంహితాతలో కార్మికుల్లి గూర్చిఎటుచెప్పులదినదను అంతమును
ఓ వందర్ఘములు విలారించుట ఉంతము—

తాత్కార్థషంహితలో వ్రథమాధ్యాయమున కాస్త్రివతరంచుణు
గూర్చి ఎంతో విషువుగఁ పర్చించ ఉపపడ—

పరసారాయికాక్రమములు తపస్సు పుఱ్యుచున్న నారాయణునకు
మహార్థుల ఎంతో కాలము సేవకు చేంరి అ సేవలయ మెంత్రివ సాధా
యుయిరి అభైశత్రం ప్రకారము సారదుయ నాంకి స్తోత్రతాత్కార్థములు
ఉపయోగించెను 44

పొత్తప్రాత్తి ఇంకొక మూర్ఖములేదు గసుక దీర్ఘిక వీచాయిక
మరి శీరీశ్వరీదినది చేరిక్కుటముకు ఈ విచారయన చేదము మూర్ఖము
చంటిది చర్మమ్మాయగు వరణాసుదేశ్వరే ముఖ్యాక్రమముగా తథాది
“ఒం” మొత్తంగు దివ్య మంత్రములకోను వర్పుమ్మాప్రతిపొదకములగ

- 43 త య్యురీఇంధ్యం మునిశ్రేష్ఠాః ధర్మం నంపారాంరకమ్మా
యూచుక్రాన్తం ముయూహూర్మం పరమాప్రాప్తు నారధాక్తః
అందులోనే, 1 48 49

44. అథ నారాయణో దీహశ్తుమాహ మునిష్టుంగపతమ్ ।
మునిష్టో భూషిత తిష్ఠి ప్రార్థయోనా పులేః పదమ్ ।
నిశీపొంపొత్తమ్మం కాత్కము వచ్చిష్టుంత్రమ్మర్థసో తం తం, క్రి-

అన్యమంతములకోను కూడినది ఈ శాస్త్రము 45

ఇది ప్రకృతి వేదము వాసుదేవుని మాత్రము తెలియుచేయు ఈ ఏకాయనవేదమును కృత ప్రతీషాదియుగములయందు భగవానుడే ప్రవర్తింపజేయుచున్నాడు ఇతర వేదములన్నియు వికారవేదములు అవి మిగత దేవతలను మనకు గోచరింపజేయుచున్నవి 46

వేద మహావృత్తమునకు ఏకాయనవేదము మూలమువంటిది బుగాది వేదములునాటగు దానికి కణపులవంటివి రొంగులు దానికిశాఖలవంటివారు ఇగన్నాలభూతుడగు వాసుదేవుని ప్రతిపాదించు ఉచే దీనికి మూలవేదము అమ సంజ్ఞ విర్పుచినది 47

కృతయుగమున ఇది భూగవత ధర్మముగా నున్నది ప్రతీషాయుగమున మానవులు అనేక కోరికలతో వ్యాపికయూజులై ఈ సమాపనథర్మమును వదలివేసినారు కనుక ఈ ఏకాయనవేదము అంతమాను

- 45 శుఙుధ్వం మునయస్వర్యై వేదమేకాయనాభిధమ్
మోక్షయునాయవై వ్యాపి వితదన్యో న విద్యతే ।
తస్మాదేకాయనం నామ ప్రవదన్ని మనీషః ॥
- మూల భూతస్తు మహాతో వేదవృత్తస్య యో మహాతో
స్తద్వహ్మ వాసుదేవాఖ్య పరతత్త్వక సంప్రయమ్ ॥
- దిక్కైరఘులాదికైర్ఘుశ్చై సొక్షాత్తత్త్వత్తు పొదక్కః ।
అలంకృత మనందిగ్ మివిద్య లిమిరాపహమ్ ॥ ఈ పం 1 18-21
- 46 ఏషప్రకృతి ధర్మాఖ్యై వాసుదేవైక గోచరః ॥
ప్రవర్త్తతే కృతయుగే తతస్మీతాయుగాదిషు ।
వికార వేదస్పర్యత దేవతాంతర గోచరః ఈ పం 1 22 23
- 47 మహాతో వేదవృత్తస్య మూలభూతో మహానయమ్ ।
స్వన్యభూతా బుగాధ్యస్తే శాశాభూతాక్షై యోగినః ॥
ఇగన్నాలచ్ఛ వేదస్య వాసుదేవయ్ ముఖ్యతః ।
ప్రతిపాదకా సీద్ధా మూలవేదాఖ్యతా ద్వికాః ॥

మైన్ని పూర్వము నేను (నారదుడు) శైవదీపమున ఈ ఏకాయన వేదమును అధ్యయనము చేసాను 48

సనుడు, సనత్సూక్షమాతుడు సనకుడు, సనందుడు సనత్సూక్షమారుడు, కపిలుడు, సనాతనుడను ఏడుగురు ఈధర్మమునకు ఆచార్యులు ప్రవర్తకులు కూడ మరిచి అత్రి అంగిరసుడు పులస్త్యుడు, పులహుడు క్రతువు వశిష్ఠుడు చిత్రశిఖండి ఆను ఎనిమిది మంది మహార్షులు స్వాయంభువ మనువు, జగత్కుతి రైన త్రీమున్మారాయణసి ఆరాధించ ఆయన సన్నిధితో వేయ దివ్య సంవత్సరములపొటు ఈ మూలప్రతితిని అధ్యయనము చేసారి తరువాత ఆ ఎనిమిదిమంది ఒహర్షులు అష్టకోక పరిమితమగు మూలవేదమును, సౌత్రవాది దివ్యశాస్త్రములను ఆద రముతో సిరిక్షించి తంత్రమను శాస్త్రమును ప్రవర్తింపజేసారి త్రట్టీ మూలప్రతితిలోని విశేషములను దృష్టిలో సిదుకొని మన్మాదులు ధర్మశాస్త్రములను ప్రవర్తింపజేయుదురు 49

48 ఈ సం 1 26-8

సనస్ననత్సూక్షమారః కపలస్మిప్తమక్షప్తమః ॥
సనత్సూక్షమారః కపలస్మిప్తమక్షప్తమః ॥
ఏకై ఏకాన్ని ధర్మశ్శ్వర్య ఆచార్యుశ్చ ప్రవర్తకః ॥
మరిచిరత్క్ష్యంగిరసౌ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ॥
వశిష్ఠుశ్చ మహాతేజా ఏతే చిత శిఖండినః ॥
మముః స్వాయంభువశ్శ్వాప సమారధ్య జగత్పతిమ్ ।
మహాతా తపసా దైవ దేవం వారాయణం ప్రథమ్ ॥
దివ్యం వర్ధ సహస్రిం తు తదన్త సమధిత్య చ ।
మూలప్రతితిం యథావచ్చ బుషయోఽధ్యాహాస్తు తే ॥
తతస్మే బుషయుస్త్వపో లోకానాంవాత కామ్యయో ।
శోకానాం తతస్మాహస్తే మూలవేదం సిరిక్ష్య చ ॥
తథా దివ్యాని శాస్త్రాణి సౌత్రంతాదీని చాచదరాత్ ।
సిరిక్ష్యస్వత్తు తంత్రశాఖాం శాస్త్రం విదధిరే ద్విజః ॥
ఎషం మూలప్రతిర్థాన్ జ్ఞాత్య మన్మాదయోఽప చ ।
ధర్మశాస్త్రాణ్యసేకాని కరిష్యాల్మి యథాయథమ్ ॥

ఈ సం 1 19-26

పూర్వము తోదా (తా) టదిపైన శాండిల్యమహార్షి కొన్నిపేట
సంవత్సరములు తవస్సుచేసి ద్వాపరయుగాంతమున కలియుగ
ప్రారంతమున సంకర్షణాని మండి సీక్షాత్మగ ఏకాయనవేదమును
బొంది లోకహాతము కౌఱు, సుమంతు జైమిని, భృగు, బోషగాయున,
చుర్మంజ్యాయనులకు దీనిని అధ్యాపనము చేసెను 50

పొష్టురసంహాత ఆధారముగా నేర్పడిన పొరమేళ్యరసంహాతలో
శాస్త్రీయత్వాత్త ఈ విధయుగ వార్షింపబడినది—

సనటుడను మహార్షి వంద సంవత్సరములు తవస్సుచేల కూడా
వరపూత్తు సందర్శనము కాక దుఃఖించెను అట్లు దుఃఖితుడైన వనకు
నట భగవాన్ వాసుదేవుడు అదృత్యుదై ఇట్లు ఆదేశము నొసంగెను 51
“శాండిల్య మహార్షి భోగ మొషఫలప్రదమైన దివ్యమంత్రకీర్యాపేత
మైన పొంచరాత్రికాశ్రమును అధ్యయనము చేసినాడు సొత్తవత
చొప్పుర- జయాఖ్యలను సంహాతలను గూడ ఆశు తెలిసినిపాడు
కముక నీవాతని ఆస్కరమమునకు వెళ్లినచో ఆశు సీకు భాగవత
ధర్మమును తెలియజీయును 52

50 ఈ సం 1 38 41

51 పొర సం 1 6 10

శ్రీ ఎవం సకలకాత్మజ్ఞః శాండిల్యః వరమో గురుః ।
అస్తీశమైతః వరివుతః స్వాశమే శ్రమనాశనే ॥
పొంచకల్యం వరం యజ్ఞం కర్మణః సర్వదా వశి ।
సతే వక్ష్యతి ధర్మజో ధర్మం శాగవతం ముశీన్ ॥
తమాశ్రయస్వ భద్రంతే భగవద్ జ్ఞానసిద్ధయే ।
ఇత్యక్షాయైస్తమితా వాణి వాసుదేవ సమీరితా ॥

పొర సం 1 20-22

భగవంతుని ఆషాను శిరసొవహంచి ననటడు హీమూలయము అసి కాండిల్చై శ్రీమతునకు చేరెను కాండిల్చైదు ననటని విషయము నకు మొచ్చి ఆయనకు వేద వృక్షమునకు మూలము వరపాశుదేవ పరమాప్రాప్తము బలాది దివ్యమంత్రాను పేతము అగు ఎకాయన వేదమును తోధించెను ॥⁵³

ఆటు తరువాత ఈ శాస్త్రోత్పత్తిని, స్వరూపమును గూర్చి కాండిల్చైదిట్లు వివరించెను—

కృతయుగమునందు అంధర్మము “సిరాకీ కర్మ” (సిష్టామకర్మ) అను హేతుగందై యోగము యోగదర్శము, కాత్మము అను విథాగములతో ప్రవర్తింపజీయబడినది తేర్చితాయుగమున ద్వాపర యుగమున దీని వ్యాచారము తగ్గినది తరువాత అనంతచేష్టుడైన ఆనిరుద్ధనిచే ఏర్పడిన విష్ణుష్టాప వరణామమున— ప్రథముడు మానస భస్తైన బ్రహ్మ రెండవవాడు చాత్మిషభవత్తైన బ్రహ్మ మూడవవాడు వాచికస్టాపియైనబ్రహ్మ లాగ్లవవాడు శోత్రుష్టాపియైన బ్రహ్మ ఐదవవాడు రాష్ట్రిక్యస్టాపియైన బ్రహ్మ ఆరవవాడు అయిత్తవ్వైన బ్రహ్మ

53 అదిష్టోఽహం భగవత్ భవదర్థం తచోణిథే ।

ఇత్యుక్త్వాధ్యాపయామాన వేదమేకాయనాథిథమ్ ||

మూర్ఖ భూతస్త మహాతో వేదవృక్షస్త యో మహాన్ ||

సద్వ్రిష్ట వాసుదేవాఖ్య వరతత్త్వక నం శయమ్ ||

దివైశ్రవ్శలాదికైర్మాప్తైః సిష్టాత్తుత్తుతి పాదకై ||

అఱంకృత మహందిగ్ర మవిద్యతిమిరాపమ్ ||

అధ్యాప్య సంఖగాదాన్ధ స్వరూపం చ సమాగతమ్ ||

ఎడవహాదు వద్దుభవుడైన బ్రహ్మగా ఎర్పినారు 54

బ్రహ్మచేత మురికైప్పులచేత, సువర్ణాదులచేత, వాలథిల్య
మహర్షులచేత రాజర్షులచేత సత్తమమైన వద్దజస్పృశో ప్రఘమముగు
ఆ ప్రకృతి ధర్మము భగవాసురిను ఒడి అధ్యయనము చేయండినది
తరువాత వివస్యంతుడు అఱుతరువాత మనుపు ఇణ్ణుకువు ఈ ధర్మ
మను అధ్యయనము చేసారి తరువాత ఇక్కొటు మహారాజు దీనిని
లోకమున ప్రవారపథమున పెట్టినాడు 55

జయాద్రుప్రతిపాదకముగు పొద్దునంఖాతలో శాస్త్రోత్పత్తి నిగూర్చి
ఇట్లు పేర్కొనబడినది

54 ఎష కార్తయుగో ధర్మో నిరాతీ కర్మపంజీతః ॥

యోగాభోయోగ ధర్మాల్యః శాస్త్రోత్పత్తి సమాగము ।

ప్రవర్త్యతే భగవత్ ప్రవధమే వర్ధింపు యుగే ॥

యుగేషు మందసంభార ఇతరేయైతరేష్యుః ।

అనంతచేష్టాదధ్యాక్షా దనిరుద్ధాత్ సనాతనాత్ ॥

బ్రహ్మణోమానసం జన్మ ప్రఘమం చాట్టపం న్నుతమ్ ।

ద్వితీయం వాచికం చాన్యచ్చతుర్తం క్రోత్రసంభవమ్ ॥

నామక్యమపరం చాన్య దండజం వద్దజం తథా ।

పార సం 1 35-39,

వి వితేష్యుః చ సర్వేషు సాంఖ్యాద్వాగవతో విభోః ॥

బ్రహ్మకూ మునిషుత్తైశ్చ సువర్ణాదైయర్పుష్టిః ।

వాఅథిల్యముఖై శాపైత్తః ప్రకమాద్రాజర్మిత్తిన్తదా ॥

ఏష ప్రవకృతి ధర్మాల్యః ప్రింథితః ప్రఘమోద్విజః ।

సత్తమే వద్దజే సగే ప్రాప్తి భగవత్తుథా ॥

వివస్యతాతతః ప్రాప్తి మమసేష్ట్వతుభాతతః ।

ఇణ్ణుకూ చ ఇతితోవ్యాప్య లోకానవర్ణతఃః పార సం 1 38-42,

కై వల్య ప్రావక శాత్రుమును గూర్చి బుమలు కఱ్యానీ ల్వశ్శించి నపుడు కఱ్యాడు సంవర్తని నుండి శాము అధ్యయనము చేసిన తాసాత్మ్వతశాత్రుమును గూర్చి “పరించెను సంవర్తదు మోత్తోపాయ శాత్రుమును ఉపదేశించుని బ్రహ్మాను కోరగా, అతడు - “కఱలుకు నేనిదివరకే ఉపదేశించినాను కఱలుదిప్పాడు పొత్తాళలోకము ననున్నాడు ఆయునవద్ద తెలిలకొమ్ముని చెప్పెను నాగపొలితమగు పొత్తాళలోకమునకు సంవర్తదు పెట్టి కపి ఆనట తన కోరికము తెలియి జీయో కపిలుడు నాగరాజైన వద్దుని “సిపు నానుండి అధ్యయనము చేసిన శాత్రుమును ఈ సంవర్తనకుపదేశించుమని” అదేశంచేసు ॥

అప్పాడు వద్దుడిట్లు వలికెను “ఈ శాత్రుమును కేశవునికుండి బ్రహ్మ కోదిన్నర ల్గంథసంఖ్యతో తెలిసికొనెను బ్రహ్మ కఱలగికి ఐదు లక్షం ల్గంథములలో దారిసి ఉపదేశించెను కఱలుడు వద్దునకు ఒక లక్షల్గంథములుగా తా సంహాతను ఉపదేశించెను వద్దుడు నాకు తా సంహాతను ఎనుబడివేల క్లోకము అనో లోభించెను” పద్మాదు తా సంహాతను సంవర్తన కుపదేశించుటవాననే దీనికి పాద్మసంహాత అని ఔరిధ్వదినది ॥

పా శం 11-30

- 57 ఈ కేం కపిలేషైవం వద్దాభైస మహాతునా ।
ఉదితం యన్నమాచాఘతుం తతసరవం ప్రభువి మితి ॥
సార్వకోటి ప్రమాణేన బ్రహ్మాణా కేశవాచ్ఛ్రీకమ్ ।
కపిలాయై దదో బ్రహ్మ అజ్ఞాధాం పంవకం పునః ॥
కఱలోఒపి చ వద్దాయుప్రవదదో అష్టమాత్రయా ।
పద్మేశ దత్తమానీ మహ్య మయుత గ్రగంథసంఖ్యయా ॥
యస్మాత్పుద్మేశ దిష్టైయం తస్మాత్మాపొద్దుసంహాతా ।

ఇట్లు పొంచర్తు శాస్త్రీత్వ త్తు నీ బార్బి బొహ్యసాక్ష్యములను -
ఆంతరసాక్ష్యములను పరిశీలించిన తరువాత సంపదాయపాదము
నను సరించి ఉ క్రింది నిద్దయములు చేసుకొమటకు పీలుకలుగుటున్నది

- 1 ల్యూట్టిమెయదట ఏకాయన వేదమును శ్రీమన్నారాయణుడు
తీ, శైవ గడుడ, ఎద్దగర్భ, విష్ణుక్షేపులకు అయిదు
అహోరాత్రములలో ఉవదేశించెను
- 2 అట్టే నారదుడు కూడ శ్రీమన్నారాయణులివాననే ఏక
యన వేదమును ఉవదేశముగా పొందెను
- 3 మోక్షిక ఫలముగనే ఒ పొరంభాషణ్ణతో భగవంతునిచే
హోధి-పుట్టినది తరువాసనే ఇతర పురుషార్థములనుకూడ
ఈ శాస్త్రమునకు ఫలముగా చెప్పినారు
- 4 కృత చుంగమున మొక్కలొచుదట ఈ ఏకాయన వేదమును
శ్రీమన్నారాయణుడు ఉవదేశించినాడు తరువాత ప్రతేతా
ద్వారయుగము లయిందు ఇది ఆంతర్భాసమునందినది
తిరిగి కలియుగాదిన ఈ శాస్త్రము పొంచరాత్రమును పేర
ప్రధారములోనికి వచ్చినది

ఈక సవ్యవాదమును వరిశీలించినచో కొండరు భారతియులు
మరికొండరు పొళ్ళాత్ములు ఈ శాస్త్రీత్వత్తునీ గూర్చి తమ వరికోధన
లలో కొన్ని అభిభూయములను వెలియిచ్చియున్నారు

హారిలో ప్రముఖులు ఎఫ్ ఐ ప్రేడర్ (F O Schrader) కె సి
వరదాచారి, వన్ బొయితెనెన్ (Van Buitenen), బి అట్లాచార్య,
హోవ్ డి స్మిత్ (H D Smith) వి, రాఘవన్, వి వరదాచారి, ఎమ్
నరణంహాచారి, ఎ ఎ ఆప్సై మొదలగువారు పీఱ తమ వరికోధన
వ్యాసములలోను, గ్రంథములలోను ఈ శాస్త్రీత్వత్తునీ గూర్చి
చర్చించియున్నారు

పీంఠ ఎక్ష ప్రైచర్ సించారాత్రా అను తనగ్రంథమున ఈ శాస్త్రము ఎవ్వడు ఏర్పడినదో స్పష్టముగా చెప్పలేదు కానీ, నంహాతల శాస్త్రార పర్యవులను నిర్దిశయించుటు 1 శౌఖ్యర, వారాహ, బ్రహ్మ, 2 సాత్రాత ని అహార్పథ్యాల్మి 4 పొరమేశ్వర కి పొద్ధర్ కి తాళ్వర సంహాతలు కీర్తి కి కిన కణ్ణాసు నకు ముందే ఏర్పడినట్లు ప్రతి పొదించినాడు 58

ఈ భట్టాచార్య జయాఖ్యాసంహాతకు వార్ణిలన తొలివలుతునండు రక్కాత్రాయములో ఒకచేయగు ఈ నంహాత కీర్తిక 450 పొర్చింతమున ఏర్పడియుండవచ్చునను ఆధిపొర్చియమును వెలిబుచ్చును 59

పోచ ది స్క్రూత్ “The Three Jems of the Panca ratragama Canon An Appraisal” ఆను తన పరిశోధన వ్యాపమున సాత్రాత్రాత - శౌఖ్యర - జయాఖ్యా సంహాతలు మూడుటును కీర్తిక 450 కి నంహామునకు తర్వాత ఏర్పడినపేయని నిర్దిశయించుచు కి భట్టాచార్య అధిపొర్చియములో ఏకిథ వించెము 60

58 I P A S P 23

59 Bhattacharya, B Foreword to Jayākhya Sam hita, Ed Embar Krishnamacharya, Baroda, Gaekwad Oriental Series, Vol 54 1931 pp 26-35

60 Smith H D The Three Jems of the Panca ratragama canon An Appraisal, Adapted from a paper delivered at the 176th Annual Meeting of the American Oriental Society, Philadelphia Pennsylvania, U S A 1966

ఎ ఆపై రత్నప్రతయమని శ్రీసిద్ధి చెందిన పొత్తుత-పొష్టర కయాల్వై సంహాతలు కీర్తి క 200 నుండి 500 ల మధ్యకాలమున ఏర్పడి యుండ వచ్చునని అట్లే ఈశ్వర పొరచేశ్వర పొద్దు సంహాతలు కీర్తి క 500 నుండి 800 సం|| ల మధ్య కాలమున ఏర్పడి యుండునని వ్రాతిపోదించెను ||

మొత్తము తైన నవ్యవాదమున ప్రాప్తపొక్కాత్మ పరిశోధటల అభిప్రాయములన్నింటిని పరిశోధించినదో పొంచరాత్ర సంహాతల స్నియు కీర్తి క, 200 సం|| నుండి 800 సం|| లోపు ఉత్సవున్నమైన వరి తేలుచున్నది

1122 పొంచరాత్ర కాత్రు వికాసము

ఇంత వరట పొంచరాత్ర శాస్త్రోచ్చత్తికి సంబంధించిన వివిధ మతములను సమీక్షించితమి ఈ ప్రశంసనమున దీని వికాసము ఎల్లు ఎర్పడినదను అంశమును సంగ్రహముగా పరిశీలించము

ఈ కాత్రుము యొక్క ఉత్సవిని గూర్చి గాని దీనిక్కామిక వికాసమును గూర్చిగాని ఇదత వరట సరియైన నిద్దయమలేవి జరుగలేదు అంతరిక బొహ్య సాక్ష్యములుగా నున్న వాట్చుయముపై తగిన పరిశోధనలు జరుగక పోవుటయే దానికి కారణము ఇంకను దీనిపై ఎంతో పరిశోధన జరగ వలసయున్నది

పొంచరాత్రవికాశము సుమారు సాలగు దళలలో⁶¹ జరిగినట్లు ఎ ఆపై అభిప్రాయ పదుచున్నాడు ⁶² స్తూలముగా ఈ దళము

61 Apt, P P Mandalaradhana, Journal of the Oriental Institute Vol No XXII No 4 P 502

62 Apt p p pancaratra Name & origin Cass Studies Number 2 pp 83 III

ఈ కీర్తి విధముగా విభజించుకొన వచ్చును

- 1 ఆదికాలము— శతవధ బ్రాహ్మణ కాలము నుండి మహా భారత కాలము వరకు ఉన్నతము ఇది కీర్తి పూర్వయైన సంపత్తిరముల కాలము
- 2 ఆగమకాలము— మహాభారతము నుండి ఆగమ పూజ్యయము దేవాలయ సంస్కరణ ఏర్పడినంతవరకు గల కాలము ఇది కీర్తి సుమారు పైయైసంపత్తిరముల కాలము
- 3 ఆచార్యకాలము—పొంచరాత్ర ఐఛాంతములోని వైష్ణవాచార్యులు ధార్మిక-సాంఖిక కార్యక్రమములు ఓర్ధవాంచి నకాలము. ఇది సుమారు క్రీ.శ 1000 సంగండి 1900 సంపాద వఱకు
- 4 ఆధునికకాలము— పొంచ్చు—పొళ్వత్ర వందితులు పొంచ్చరాత్రములైన పరిశోధన జరిగిన ఈ కణాబ్దము

తైనాఱుగు దళలలో పొంచరాత్ర శాస్త్రవికాస మేర్పడినదసులకు నృష్టమైన సింఘములు మనకు దొరతు మన్నవి

1 1 2 3 ఆదికాలము :

ఖుగాది వేదములకు మూర్ఖభాతమైనదిగా మూర్ఖ వేదముని ఏకాయన వేదముని ప్రవస్త్రి నొందిన కృతయుగపు వాటి దళ మొదటిది అటు తరువాత ఏకాయన వేదము ప్రతీతాయుగమున, ద్వావరయుగ మును అంతర్ధానము సంది ప్రవహించులో తేకళోయినది ఇది సంధిదశ

1 1 2 4 ఆగమకాలము

మహాభారత యుద్ధానంతరము ద్వారక యుగాంతమునే లేక

కలియుగ ప్రారంభమున సొత్త్వత విధిగా ప్రచారములోనికి వచ్చినది ఇది రెండవ దశ ఉదసలోనే రత్నప్రతయమును వ్యాపిషించి గల సొత్త్వత—శాఖ్యరజ్యాభ్యా సంహాతల స్వీరూపమేర్పుడినది ఈ శాస్త్రములో ఇవియే నూరాలసంహాతలు ఇవి కీర్తి క 200 రూపి సంఖ్య ముల మధ్య కాలమున ఏర్పడియుండ వచ్చానని చారిత్రికుల ఊహ

ఈ రెండవ దశలోనే పొంచరాత్రీవాష్ణవము, అందులోనివిధిన్న సద్గౌంతములు రూపుడాల్చినవి ఆతి విస్తరమైన ఈ సంహాతలలోన్ని అర్థమునుసంగ్రహించుచు ఏర్పడినవే ఈక్యర—పొరమేళ్వర—పొద్భు సంహాతలుఅప కీర్తి క 100-800 సంవత్సరముల మధ్య ఏర్పడి యుండునని వరికోధకులు అభిప్రాయ ఫడుటున్నారు

ఈ దశలోనేఖతర పొంచరాత్ర సంహాతలు ఎర్పడినవనుటకు అవకాశము కనబడు చున్నది ఈక్యర—పొరమేళ్వర—పొద్భు సంహాత అకు ముండు వేసుకబుగా కీర్తి క అయిదవ శతాబ్దము నుండి ఎనిమిదవ శతాబ్దములోపు ! ఆహార్యాభ్యా సంహాత 2 లక్ష్మీతంత్రము 3 పరమ సంహాత 4 ససంత్కుషమార సంహాత 5 విష్ణుకేవ సంహాత మొదలైన సంహాతలు కూడార్పుడినవి

1 1 2 5 అచార్యకాలము

ఈ దశలో ఏకాయన వేదమునుండి పొరంపర్యముగా సంపోలలో సంక్రమించన సద్గౌంతములు వ్యుహా సద్గౌంతము, ఎకానిధర్మము పంతకాల ప్రక్రియ, ప్రవత్తి మొల్చి బ్రాహ్మింధారముగా తీసుకోనిఅచార్య పురుషులు వైష్ణవ ధర్మమును రూపొందించిరి ఆట్లు ఉంచుటవదశ పొంచరాత్ర సద్గౌంతసారథూతముగ వైష్ణవ ధర్మమును సమాజమున వ్యాపించ జేసినది

1 1 2 6 అధునిక కాలము

ఈ దశలో ముఖ్యములైన కొన్ని సంహాతలు నుండించ బడినవి

— దాహరణలు సొత్తు తనంహిత, శాఖ్యర నంహాత, జయూభ్యనంహిత్తు— శ్వర నంహాత పొరమేళ్వ్యర నంహాత, పొద్యునంహాత, మొదలగ ఇతర నంహితలు | వకటింవబడినవి అట్టి థంథాళ్వ్యర్, వి రాఘవన్ వి థణ్ణాధార్య, ఎంబార్ కృష్ణమాచార్య, వి కృష్ణమాచార్యున్ కై ల తరదాచారి, ఎమ్ నరసింహచారి ఏ త్రీవిషాసయ్యంగార్ కై ల తరదాచారి, ఎ ఏ ఆష్టీకె కె ఎ వెంకటాచారి, ఎన్ ఆర్ థణ్ణ, ఎన్ వి రఘుసాథాచార్య మొదలగు భారతియవరికోథకులు, ఎఫ్ ఒ వీధర్, ఫన్ కొయితిన్, పొత్ డి ఎన్త్, కొన్ హోండ మొదలైన చొశ్శుత్తు వరికోథకులు ఈ కాత్రుముపై అనేక పరికోథకులు సలిల తక్కులితములను పున్త కరూవమున వ్యకటించినారు

ఆమెరికాలోని సిరంఘ్యన్ విత్యవిద్యలయమున మతవిధానా చార్యుడగు పొవ్ డి ఎక్కు ప్ర్యెక్టుకముగా మదాగ్నిసులో పొంచరాత్రీ పరికోథన పరిషత్ అను నంస్తును స్నేహంచ దానియ్యరా ఈ కాత్రుమునకు పంచందించిన పొద్యునంహిత మొదలగు గ్రీంథములను వ్యకటించెను.

ఇట్లు పొంచరాత్రీకాత్రు వికాసము వరిత్రీకందరి కాలమునుండి పొంఠమై ఉనాదివరకు ఎన్నోదశలలో ఎన్నో మలుస్తలుతరిగినది

113 పొంచరాత్రీ వ్యకంప

విష్ణువులయమునకు పంచందించిన సిర్మాణవ్యకిష్టాములను విత్య— సైమిత్తిక కాప్యోత్సవాడులను పొరీయస్పృతములను సిరూపించి ఆరాథనము ద్వారా సొధకులయు మూడ్క ప్రొల్తు కఱగు నట్లు వైష్ణవాగము ముం కృష్ణచేయుమన్నవి లోగర చెప్పునట్లు (11) పొంచరాత్రీ వైథావసథిదముతో వైష్ణవాగములు రెండువిథములు ఆందు పొంచరాత్రీగమమునుగూర్చిన ప్రకంసను మనము ఆగమేతర ప్రొచ్చిన వాజ్ఞాయము మండిఅగమ నంహితల మండి కూడ గ్రీపాంచుటకు విఱును ..

పొంచర్మతకాత్ర హర్యవ్యరూపము ఏకాయనవేదము ఏకాయన
వేదమును ఛ్ణాదోగోధైనివత్తు ఈ విధముగ ప్రశంసంచుచున్నది

"బుగీవీదగ భగవోభిఘైమి యజ్ఞర్వైదం సౌమువేద మాథర్వై
షతర్థ మితహస పురాణం వంచమం వేదానాం వేదం ఎత్ర్యం రాశిం
దేవం సిద్ధిం హకొవాక్య మేళాయనం వేవ విద్యామ్ " 63

ఇందు "వేదానాం వేదం" అనుటచే అవి భక్తమైన వేదరాశికి
రాయన మూలభూతమైనదను ఆంశము తెలియుచున్నది

తరువాత వైదికపాష్మయమున కతవధ బ్రాహ్మణము, వంచ
రాత్రమును యజ్ఞప్రకతువును పేర్కొనినది అప్పటి ఈకాత్మమునకు
సాక్షాత్కారంబంధము లేకపోయినను వంచర్మత శబ్దంబంధమిట్లు కన్నట్లు
ఉన్నది

"న ఏతం పురుషమేధం పంచర్మతం యజ్ఞప్రకతు మహశ్యత్" 64

మహాభారతము, ఎకాయనవేదమును, పొంచర్మత్రికాత్మమును
పేర్కొనినది ఏకాయనవేదమును గూర్చి పొంచర్మత సంహితలలో
చెప్పాడిన విధముగానే ఇది మూలవేదమసి, బుగాదులు దీనికి న్నాంధ
భూతములని మహాభారతము ఈ శాత్రుమును ఈ విధముగ ప్రశం
సంచినది

ఇదం శతసహస్రాద్ధ భారతాభ్యాన విస్తరాత్ ।

అవిధ్య మతిమంధానం దధోన్నమృత మివోధ్వంతమ్ ॥

నవసీతం యథా దధోన్న ద్వివదాం బ్రాహ్మణో యథా ।

అర్యంకం త వేదేభ్యః ఓషధిభ్యో యథా ఘృతమ్ ॥ 65

63 ఖా 10 చ 712

64 బ్రా 13 611

65 మిథా 12 331 చ-3

నారాయణముటోదీతము, చతుర్యైద సమర్పితము, పొంట్లు
యోగకృతము మహావిష్ణవదమునగు తఃపొంపరాత్రముశు నారదుడు
ముఖులకు ఉచితేశించినట్లు వహించారతమునందలి మొష్టధర్మమిట్లు
పేరొన్నమునున్నది

ఇదం మహావిష్ణవదం చతుర్యైద సమర్పితమ్ ॥
సారాయణ మథోదీతం నారదోక్కావయత్వమః ॥⁶⁶

విష్ణుపురాణము రూడ సొత్త్వతలు వాసుదేవులి పూజించుచున్నట్లు తెలియు
శేయుచున్నది

“వాసుదేవశ్శ్రీ సొత్త్వతలై”⁶⁷

స్వంద్రపదీవకలో ఉత్పలాచార్యుడు పొంపరాత్రత్రమిలి, పొంప
రాత్రోవరిషత్తుము పేరొన్నది ఒహుధా ప్రకంసించినాడు ॥⁶⁸

వేదాంతదేశము తన సవ్వరితరక్తలో⁶⁹ ఏకాయనప్రాప్తమును

66 అందులోనే 12 326 100—101

67 విషు 15 17 16

68 పొంపరాత్రత్రమ్మావలు— యెద్దుత్స్నాపోనేన ప్రాణించవారు హోత్తే
స్నాపేన వా నదీం శరేత్త సద్యచూప్తేర్ణిలా భగవాన్

శాస్త్రీయగంత్తు వ్యాఖ్య
పొంపరాత్రోవసిష్ఠివింద్రుక్తా వశ్శేయం చ వక్తుల వాత్సం చ
లోక్త చ కోశ్యం త త్వం వపు 2, 40

69 ఏకాయన బ్రాహ్మణే చ “ఛంకారః స్వరక కుతారో వ్యంజనము
యః స్వరః సొ ప్రకృతిః” ఇతస్వర ప్రాణిధావ్యమేవ శాంతము
వ.ర పు 140°

పోత్యరక్తలో 70 ఎకాయనవేదమును రహస్యమ్మా యముగను
పూర్తిశాంతి

ఇంతవరకు పొంచరాత్రి సంఖాతకంచే భిన్నమైన పొర్చిచిన
యమునందు పొంచరాత్రి వృశంసను గూర్చి వ్యస్తావించికిని
కొన్ని ముఖ్య పొంచరాత్రి సంఖాతలలోగల ఈ కాత్మికప్రశ్నల్ని
ప్రశ్నముగ నిట వ్యస్తా వింపను

పొత్యైతసంఖాతలో వరట్లప్పుయగు పరహానుదేవుని ఆరాధించు
పరమలక్ష్మీభూతము లిపేకప్రదము, బ్రహ్మోవనిషద్యౌతమై
దివ్యమూర్గ వ్యాఖ్యాధకము, మోతైక ఫలలక్ష్మిము ఈ కాత్మికమని
ప్రశ్న 71

పొష్టర సంపొత పురాణము—వేదము వేదాంతము—సొంఖ్యము—
ము ఈ కాత్మికసన్నిధిలో రాత్మికల నిష్ఠేషప్రమాదగునని దీనిని

తత్త్వ రహస్యమ్మా యాఖ్య ఏకాయనభాగః కైవల
భగవత్పర అయిం మోళాయనత్యాదేకాయనాతోర్తై
రహస్యమ్మా యః

తద్వాగాత్మ పూర్వాక్షర వాక్త — నిషదాది శత్రై వ్యవదిక్యనే
అతవివ జుగ్యైదాది వేద తద్వాగైషు— అనుక్రమ అనుహాక—
ఉత్సాహదాది శబ్దాః పొం ర పు 45శి

రాహ్యమ్మానాం వ సద్వ్యాహ్య వాసుదేహాఖ్య యాజినామ్ము ।

అత్మత్థూతః యుడొ సుష్టి ర్ఘ్వది స్తుమథి కారిణామ్ము ॥

ఉపేక్షదం పరం కాత్మిం ఎహోవనిషదం మహాత్ ।

ఎవ్యమూర నమోపేతం మోతైకఫల లక్ష్మిమ్ము ॥

ప్రశంసంచుచున్నది 72

జయాఖ్య సంహతలో కాండిల్యాలిచే తఃకాష్టమిట్లు స్తుతింపబడినది, ధర్మార్థ కామమోక్షమాలము వేషపెంటనే నద్రింపజీయునది సుధారణారకము, సకలజ్ఞానక్రియా యు క్రమైనది, సర్వలద్గులము సాధించునది, చిచెకమును కలిగించునది, ఉత్తమజ్ఞానరూపమైనది శ్రీ పొంచరాథ్రికాష్టము దారిచి నారదుని నుండి నేను ఉవదీశము నందితని 73

ఉప్యర సంహిత “మోక్షపొర్చుక్కి తఃకాష్టమైక్కుపే మూర్ఖమనియు, కనుకనే దినికి వికాయున వేదమను పేరేర్పడినదసియు, వేదవ్యక్తమునకిది మూలభూతమైనదనియు, సద్గుర్ముఖ పరతత్త్వము నగు వాసుచెపుని ప్రతిపాదించునదియు, ప్రక్కతి కేగమనియు

72. పురాణం వేద పేధాన్తం తథాన్యాపంఖ్యయోగజమ్ ॥

పంచవ్రికారం విష్ణీయం యథ్రారాత్రీయ తేజిభూమి ॥

వలోభ్రంధ్రవశైలైవ పంచరాత్రిమితి స్నేహతక్కు ॥

పే- నం 38 307-308

73 తమ్మురిషభ్వం మనిశేర్పొక ధర్మం సంసారతారకమ్ ।

యాదృక్కార్పుం మయా పూర్వం వరిత్పొత్పుశారదాత్ ॥

సర్వజ్ఞాన క్రియాయుక్తం సర్వలభి వ్రసిధనమ్ ।

వంషిహ్రం చాముమధ్యం యాత్తథా సమ్యగ్యివేకదమ్ ॥

జ్ఞాత్మ్యవం సారభూతం వ అధితం లా పురామయా ।

యస్మాద్యై ధర్మ కమార్థ మోక్షాచామన్మునద్రిక్కుత్ ॥

జ నం 1 48 50

ఎళ్లాత్మముచు ప్రవశంఎంచుచు ర్నుది 74

పొరచేస్తూర నంషాతలో ఇది వాసుదేశీక గోవరముగు ప్రవశిం
ధర్మ మరియు, అదిక్కాక-శ్రీకాయంలో ప్రవశించవ కీయిండివదరియు,
ఎంచ పేదములన్ని దేవతాంతర గోవరములగు, ఇది మూత్రము వేద
వ్యాఖ్యమునకీ మూల థూతప్రైవ దగ్గరియు, యాగాములు దీనికి స్వంధములు
ఉపంచివని, ఆగమ్మాల థూతులైన వాసుదేశీని వ్యక్తింధించుల చేకటి
దీనికి మూల పేదములు వ్యవహార చేర్పుదినదరియు చివ్విండివది?*

పొద్యునంషాత ఈ కాత్మతణ కీ రిల్లు చెచ్చుయన్నది వంచ్యుయ
జారకులు పగలి పూరు ఎల్లు ప్రచాళించబో అట్లే ఇతర కాత్మములు ఇదు
ఈ కాత్మతన్నిధిలో వ్యక్తాంచష్ట నూర్యుడుదయింవగా రాత్రు లిల్లు

14 ప్రతింధ్యం ముహయస్సర్వే పేద మేకాయ సార్చింధమో
పొరాయు సాయు మైప్రాణ ఏశదస్సో ఈ విద్యుతో
తప్పించించాయు వం సాము వ్యవహర్త్రిమునీఁఱా
మూల థూతస్తు ముహతో పేదవ్యక్తస్య యోముతోనో
సద్గుర్ము వాసుదేశాఖ్య చరతక్కుక నంశ్రియమో

ఈ శం, 1 18 20

75 విషప్రవర్తకుం భర్మాతోఽి వాసుదేశైకగోవరః
ప్రవశ్రతే క్షుతయుగే తతస్మీకాయుగాధిషు
వికారవేదాస్పర్యుత్త దేవతాంతర గోవరః
ముహతో పేదవ్యక్తస్య మూలథూతో ముహివయమో
స్వంధ యూకా యాగాధ్యాపై శాఖాకు-కా ప్రథామునే
ఆగమ్మాలస్య దేవతస్య వాసుదేవతస్య ముఖ్యతః
ప్రతింధకూ ఎణ్ణు మూలవేదాఖ్యాకా ర్యుః
పొర శం 1 74 77

అంతర్గతమగునో పొంచరావు నర్సింహ* మిగత కాశ్రముల్లు లో
కము కోల్పోవును ?

అప్పార్చున్న సంఖాత, వరపూర్వమిత్రాది భగవత్ప్రయాం
నియుషక తైత పొంచరావు కాశ్రము పొత్తిక వల ప్రాణిపాదకమ్ రీ
జన్మయన్నది ”

ఇట్లే కాండిల్చ ఖారదాయిష—పురుషోత్తముషురుష—మార్గం
శేయ—మిహాగీంర్య వరము—మిష్టు—కలంబలాది సంఖాతలలో దః కాశ్రము
ఆశిక విధములూగా ప్రశంసించ బడివరి

114 సంమీతము—మాది నంండ్య 1

ఇకే అష్ట్యముతో ఇకణోఁ ఉర్వులాంచిన విభిషాంధ్ర తంపులు
అట సంమీతమరి పీఱ తైత వాస్యమున యిక్కంణాన మొదలగు
సంఖాతవలె అగ్ని వాస్యమున యాద మూరాగ్యించు అట
సంఖాతలనీ పీఱ విర్మాణితరి పొంచరావు కాశ్రమున సంఖాతల
స్వాత స్వేచ్ఛము ఇట్లు జెప్పుయితది—

78 వంద్ర కాంగణం యద్యక్త శోభ తైత సమాపురే।

తథికరాది శోభ వై వంతమై చాండ్య తర్సింధ్యః

పంచత్వ మథు యద్యక్తిప్యమునే దిషాకర్మిః

యుపుల్లి రాత్రయుష్టద్యక్త ఇకరాదికదమ్మి తీ॥

పా. సం 1 70-74

77 కంగ్ర పూర్వమిత్రమ స్వేచ్ఛముది నియుషమ్ము।

కంచలకర్మిష్టు యం కంగ్రతం పొత్తిక వల అష్టంమ్యః

● సం 11 85—84

పుస్తక రెండు అష్టరములు గూడ కోకముతు గ్రీంథముందురు అయినంది వస్తుందువేల గ్రీంథముకుగాని అంతకు కొంచెము ఎట్టుక నారి కుళ్ళయున్నటో బారిని “సంపోత” యాని చ్ఛవచూరించ వచ్చుతు 78

పొంచరాత్ర కాష్ట సంబర్జిదాయము శసుకరించి ఈ కాష్టమును 108 సంఖారమల్నాట్లు తెలియుటవ్వది ప్రయోగ గంథముల యందు కా కీర్యంది చిథముగ పొంచరాత్రకాష్టపంహాతలు గూర్చివ ప్రశ్న ఎము ఉన్నటు చూర్చుది—

“అప్పొతర కఠ సంఖాతార త్రీ పొంచరాత్ర భగవణ్ణ సీర్పిక్కమెకారేఇ”

ఫీనిని ఒట్టు కా కార్యము నందు 108 సంఖాతలు ఒకప్పుడు వ్రీధారము లో కాండి యుండెడివరి భావించుటకు పీలగుటున్నది ప్రతి సంఖాత లోపు కాప్రాతివకరణ ప్రతిరణము నందు కొన్ని సంపోతల పీర్చు మహాద్రులచి పీర్చువ అధుటున్నచి అయివచ్చేదికి ముద్దించ ఇడిన తంఖాతలలోని సంఖాతా గ్రీంథముల పీద్దతరిస్తుంది ఒకచోఱ చేంగు చూచితచో పుష్టారు 210 పీర్చు వచ్చుటకు అకాశమంచున్నది ఎవో ప్రైయర్ పొ తరాక్రాగమటుచోని అహా ర్యాథ్యుక్క పంచాంశు పంచా దించుట క్రాంత పుద్దిథ్యువ కార్పోర్టుతమున ముద్దిక గ్రింథములో కొరకుటున్న సంఖాతల పీద్దతరిస్తుంది లక్ష్ముక ఉసికాని మొత్తము 220 సంఖాతలు కా కాష్టము నందుశ్శుట్లు పీర్చుపెసు 79 అయిన పీర్చునిన పంఖాతా వర్ణికము అవ్యుట వీందువరటుచుప్పాను

8 దివ్యాల ఐహాస్త వర్గాంశం సంఖాతాఖ్యం శభాగమితు।

యెంఖాస్యే దాం తరాతాపై కాప్రార్థేనాథిక కత్తు
పర్మ్యాం సంపోతా సంజ్ఞ లోద్దుఖ్యా కములోద్వుత।

పా నం 40 138

ముద్రిత గ్రంథములలోని

పాఠయరావు పంపిణలు పేర్లు

1	అగ్ని	సంఖా	25	ఏపితప్రము
2	అంగిరస	"	26	శరీర "
3	అష్వా	"	27	శశిప సంఖా
4	అప్పి	"	28	అంగిరతంత్రము
5	అధీక్షమ	"	29	యమూర "
6	అనంత	"	30	కూర్మతప్రము
7	అరియద్	"	31	కృష్ణ సంఖా
8	అంశర	"	32	శ్రీవ తంత్రము
9	అయి	"	33	గ్రతు "
10	అహియుధ్యమి	"	34	గంగైసంఖా
11	అగ్నియ	"	35	గంగై "
12	అసంద	"	36	గురుడుధ్యమి
13	అశ్వర	"	37	గురుడ "
14	అంగిరాధ్యమి	"	38	గంధర్వ "
15	అమైంద	"	39	గాగ్రి "
16	అమూ	"	40	గంభ "
17	అమూమహిశ్యర	"	41	గుచింద "
18	అశవ	"	42	గొతమీయ తంత్రము
19	అశ్మ	"	43	వతురూపు సంఖా
20	అమూయుష	"	44	ఉన్నాటన "
21	అంజ	"	45	అయ్యాఖ్య "
22	అమింధ	"	46	అయ్యాతర "
23	అమిం	"	47	అయ్యామ "
24	అమ్మాయుస	"	48	అముదగ్ంధు "

49	<u>ఎమిరియు నంహితా</u>	73	పంత్రపక్క సంహాతా
50	ఇంసార్ఫవ	74	పద్మ లాభ
51	అత్యసోగద	75	పద్మోద్గువ తంత్రము
52	శార్ధు	76	పంచ పురుష పంహాతా
53	ప్రథమంగుర	77	పదము
54	ప్రాచిక్రమ	78	పొచిరియు
55	త్రైలోక్యమాహునతప్రీము	79	పొద్దు
56	త్రేలోక్య విషయు సంహాతా	80	పొరమేశ్వర
57	డక్క	81	పొరాశర్య
58	ద్రుత్కాప్రీయు	82	పొరపద
59	డట్టిం	83	ఎంగల
60	దామోదర	84	పుంచరిష్ట
61	దుర్గా తంత్రము	85	పురుష
62	దుర్వానుః సంహాతా	86	పురుషోత్తము
63	దేవల	87	పుంచ్ర
64	ధనంయు	88	పులుహ
65	ధువ్వతప్రీము	89	పుష్టిం
66	పుతుయిర సంహితా	90	పుష్టి
67	సారదియు	91	పైంగల
68	సాదదీ_కర	92	పైచుల
69	సారణంహు	93	పొష్టుర
70	సాపాయుః తంత్రము	94	ప్రముఖ్యమ్మ
71	పైయుత	95	ప్రముఖుడ
72	పంతుతక్కు సంహాతా	96	పొచేతస

97	బలశ్రద్ద	సంహాతా	122	మార్గుండెయ సంహాతా
98	బృహస్పతి	"	123	మార్గుండెయ సంగ్రహ ,
99	కోధాయన	"	124	మహేశ్వర "
100	బ్రహ్మ	"	125	మిహిర
101	బ్రహ్మండ	"	126	ముఖ్య
102	భాగవత	"	127	మూల
103	భారద్వాజ	"	128	మేదిసీ శక
104	భాగ్వత	"	129	మేరు
105	భూతప్రత్యుష్మ		130	మైత్రేయ
106	భూమి సంహాతా		131	మచ్ఛరి
107	మత్స్య తంత్రమ్		132	యూజ్ఞ మూర్తి తంత్రమ్
108	మథురూదన "		133	యమ సంహాతా
109	మను	"	134	యూజ్ఞవల్క్య తంత్రమ్
110	మరిచి సంహాతా		135	యోగరఘవ్య
111	మహాజ్ఞాన "		136	యోగహృదయ
112	మహాతంత్రమ్		137	రాఘవ సంహాతా
113	మహాపురుష	"	138	రోమశ
114	మహాలక్ష్మి	"	139	అక్ష్మి తంత్రమ్
115	మహాసనత్కుమార సంహాతా		140	అక్ష్మితిలకణ్ణ
116	మహిమాపత్ని	"	141	అక్ష్మినారాయణ తంత్రమ్
117	మహింద్రి తంత్రమ్		142	అక్ష్మివరి
118	మాంగలిక	"	143	లాంగం సంహాతా
119	మాధవ సంహాతా		144	వైంగ తంత్రమ్
120	మాయా తంత్రమ్		145	వసు
121	మాయుమై కవ "		146	సాగిశ

147	వాసుదేవ సంహాతా	168	విష్ణుసౌర తంత్రమ్
148	వామవ "	169	విష్ణు ఉద్ధారణ "
149	వాయవీయ "	170	విష్ణుకేసన సంహాతా
150	వరాహ "	171	విషుగేంద్ర "
151	వారుడ తంత్రమ్	172	విశ
152	వాల్మికి "	173	వైకుంక
153	వాస్తవ "	174	వైజయినీ "
154	వాసుదేవ సంహాతా	175	వైనతేయ
155	విష్ణవ "	176	వైభవ
156	విరించి "	177	వైషయుష
157	విశ్వ "	178	వాగ్న
158	విశ్వ మిత్ర "	179	పుక్ర
159.	విష్ణు తత్త్వ "	180	శాకణాయన
160	విష్ణు తంత్రమ్	181.	శాకల
161	విష్ణు తలకమ్	182	శాందిల్య
162	విష్ణు యోగ తంత్రమ్	183	శాతాతవ
163	విష్ణు రహస్యమ్	184	శాన్తి తంత్రమ్
164	విష్ణు వైభవమ్	165	శాఖర
165	విష్ణు సంభవమ్	186	శాఖ్యత సంహాతా
166	విష్ణు సంహాతా	187	శక్రవశ్మి
167	విష్ణుసద్గు వతంత్రమ్	188	శకరుద్రి

189	పక్ర	నంహాతా	207	సొంభ్యాయన తంత్రమ్
190	శేష	"	208	సొత్వత నంహాతా
191	శాసకియ	"	209	సారస్వత తంత్రమ్
192	శ్రీకర	"	210	సుచోధక "
193	శ్రీ తంత్రమ్		211	శామ్య
194	శ్రీధర నంహాతా		212	శీర నంహాతా
195	శ్రీనిహాన తంత్రమ్		213	శ్వాస్త
196	శ్రీల శ్వాస నంహాతా		214	స్వాయంభవ తంత్రమ్
197	శ్రీవల్లభ తంత్రమ్		215	హయగ్రీవ నంహాతా
198	శ్వేతకేశు	"	216	హరి తంత్రమ్
199	నంశ్రదణ నంహాతా		217	హరిత నంహాతా
200	నంచర	"	218	హరణ్యగర్భ "
201	వత	"	219	హృషికేశ
202	నదూ విష్ణు	"	220	కాలోతర
203	సనః	"	221	చిత్రతథిఖండి
204	సవర్ణమార	"	222	ఉయుతైన
205	సవందన	"	223	తేసోద్యమిణ
206	సర్వ మంగళ	"	224	సాత్యకి తంత్రమ్

225 సౌసుయ్య పంహాతా

పొంచరాత్ర సంహాతలోవి ఇతర సంహాతలపేర్లను ఉదహరించు శాస్త్రీవక్తారాధ్యాయములను వరిశీలించినచో సంహాతల సంఖ్యావిషయమున సంహాతలకు వరస్వరము ఆధిపొయి భేదమున్నట్లు న్నప్పముగా తెలియుచున్నది ఉదాహరణక పొద్దుసంహాతలనంఖ్యను 108గా పేర్కొనగా, విష్ణుతంత్రము 154 అని చెచ్చుచున్నది అలాగే విశ్వామిత సంహాత 108 అని చెప్పగా పురుషోత్తమ సంహాత 108 అనియు, శారద్యాజ సంహిత 218 అనియు కఎంజల సంహిత 108 అనియు, మార్గోడియు సంహాత 81 అనియు పేర్కొనుచున్నది 80

కొన్ని సంహాతలలో పేర్కొనబడిన సంహితలపేర్లను వరిశీలించి నచో ఎమూనార్థకవదములతోను, చిన్నచన్నమార్ఘులతోను, సంహితల సంఖ్య పెరిగినట్లు కన్నాడుచున్నది ఉదాహరణకు— గరుడసంహిత శార్ద్య సంహిత, విషాగేంద్ర సంహాత మొదలైనవి

పొంచరాత్రశాస్త్రమున మూలగ్రంథములను సంహితఱియుఁ తంత్రములవియు వ్యహరించుచున్నట్లు ఈ శాస్త్రగ్రంథ వరిశీలనమున తెలియుచున్నది ఈ శాస్త్రమునకు సంబంధించిన ముద్రితాముద్రిత గ్రంథములను వరిశీలించిన తరువాత పొంప్రదాయికులు ఈమ తమ నిత్య సైమిత్తిక కామ్య, ప్రయోగ విధులయిందు పేర్కొన్నట్లు పొద్దుసంహిత నిర్దేశించినట్లు⁸¹ ఈ శాస్త్రమునందలి సంహితల

80 A S V PP 244 245

81 శతమేక మథాశ్చావ పురాణే కణ్ణ తుఱ్యమ్ ।

నామధేయాని తై తేషాం బ్రూయతాం కథ్యకే మయా ॥

పాద్మంపద్మోర్పవం మాయావై తవం నలకూబరమ్ ।

తై ఏతోక్యమోహనం విష్ణుతితఃం పరమాహ్వయమ్ ॥

నారదియం ధనదియం వాస్తవం కౌమ్యరాహ్వయమ్ ।

పనత్కుమారం సనకం సత్కుఖ్యం విశ్వ సంహీతా ॥
 ఆనంతాఖ్యం మహిపర్చిస్నం త్రీపశ్శం పురుషోత్త మమ్ ।
 మహేంద్ర నంహాతా మంప్రశాఖ్యం తథ్యసాగరమ్ ॥
 వాగిశం సాత్మ్యతం చైన ద్రవిణం త్రీకరాహ్వయమ్ ।
 సాంపర్తం విష్ణునధ్విషం నాద్రాన్తం విష్ణుపూర్వకమ్ ॥
 విష్ణుతంతం చ కొమారం తథాభహిర్విధ్వుత సంహీతా ।
 విష్ణువైశవికం సౌరం సౌమ్య మీశ్వర సంహాతా ॥
 అనంతాఖ్యం భాగవతం జయాఖ్యం మూలసంహీతా ।
 పుష్టితంత్ర శాసకియం మారిచం దక్షసంహీతా ॥
 కాపేంద్రం యోగహృదయం హరిశం పొరమేశ్వరమ్ ।
 ఆశ్రీయం మాప్తరం విష్ణుకేసైనమోశన సాహ్యయమ్ ॥
 వైశ్వానవసం విష్ణుగేంద్రం భాద్రవం పరపూరుషమ్ ।
 యూజ్ఞవల్గుణం గౌతమీయం శోలస్యం శాకలాహ్వయమ్ ॥
 జ్ఞానార్థవం జామదగ్నుణ - యూమ్యం నారాయణాఖ్యకమ్ ।
 పొరాశర్ణం చ జాణాలం కాపలం వామపాహ్వయమ్ ॥
 జయోతిరం భాద్రస్తుత్యం జైమినం సాత్మ్యతాహ్వయమ్ ।
 కాత్యాయసీయం వాల్మీక వోవగాయన సంహీతా ॥
 ప్రైరణ్యగర్ణ మాగప్రుణం కణ్ణం కోధాయనాహ్వయమ్ ।
 భారద్వాషం నారసంహం గార్గ్యముత్తర పూర్ణకమ్ ॥
 శాశాకపం చాంగిరసం కాశ్యపం పైభ్రథాహ్వయమ్ ।
 తైర్యైక్యం విజయం యోగం వామపీయం చ వారుడమ్ ॥
 కశ్మిం దామ్పురఘాగ్నియం మార్మైణండైయస్య సంగ్రగ్హః ।
 మహిషసుత్సుమాలఖ్యం వ్యాసాఖ్యం విష్ణు సంహీతా ॥

వంఖ్య 108 అనుచ యుక్తియు క్రమగా ఉన్నదఫిపించచున్నది

115 సంహితా క్రతిపాద్యము

కర్కుబద్ధుడైన జీవుడు సంసారవక్రియలున తగుల్మౌని “ పునరవ
జననం పునరవ మరణం ” అసునట్లు అనేక జననమరణ వరంపరఱ
యందు మునిగితేలుచు నుఖయోభాత్మకమైన కర్కువలము ననుభవించు
చుచ్చాడు ఇతడు తిరిగి జననమరణముల సందుండ శాశ్వతమైన
స్నానమును చేరవలనన్న ఎదియో యొక చూపాయమును అనుష్టంప
వాయుము సృష్టిధినుండియు మహాతపస్సంపమ్మ లగు మహార్థులు
తమ తమ తపశ్చక్తితో ఈంధపాయము నుగూర్చి ఎంతయోఆలోచనలు
పలిఎయున్నారు వాడి ఘలములే కర్కుజ్ఞాన భక్తియోగములు

పైమూడు యోగములద్వారా సింహా తుకర్కుబంధము తోలగి
పోవుట కష్టతరమైనది అందువలననే అంతకండిము సుంభోపాయము
నక్కలై వారుఎన్నియో సంపత్పరమలు తపస్సు చేసి భగవదను
గ్రహముము పొందిరి ఈ విషయము శ్రీపాంచరాత్రి సంఖాలతలోని
చూపోద్భుత ప్రవక్తరములలో ప్రథమాపించవడినది కముకనే ఈ పంచాతలు
మొదట జ్ఞానపాదము, యోగపాదము, శ్రీయూపాదము, వర్యాపాదము

మార్గండేయం పొరిపదం బ్రహ్మనారద సంహితా !

సంఖాదం ఉత్కర్షదాభ్యం ముమామాహిత్వరాహ్వయమ్ !

దత్తాత్రేయం వ కౌణ్యం వారావ మిహోరాహ్వయమ్ !

పంచర్మణాభ్యం ప్రముఖ్యం చామనం కల్పురాఘవ్యో !

ప్రాచీతసాఖ్య మిత్యేకతే శతమాత్తుత రం స్మృతమ్ !

వితాని తంత్ర నామాని మయోక్తాని మహమతే ||

యని నాఱగువిధములుగా విభజించబడినవి కానీ తణ్ణాదు మనకు డొరుతుచున్న సంహీతా గ్రీంథములలో ఒకది రెండింపు తప్ప మిగతా వాటియించు కిరీయా వర్షాపొదములే కన్నదుచున్నవి స్ఫూరముగా ఈ నాఱగుపొదములలో ప్రతిపాదించబడు విశేషములను ఈ కింపి విధముగా పేర్కొనవచ్చును

అగమశాస్త్రములలోని సంహీతలల్ని యు ప్రధానముగా విగ్రహాధనము సాకల్యముగ ప్రతిపాదించుబడు ఏర్పడినవి కముక విగ్రహాధనము ఈ ప్రధానము కాత్రాంగములను సమగ్రముగా ప్రతిపాదించుటయే సంహీతల ముఖోష్టేకము

వివిధ దేవతామూర్తుల అక్షణములు, ఆచూలక్షణములతోకూడిన విగ్రహానిర్మాణము, దానికపనరఱుగు శిలాదారులోహములు, వాటిని నంగ్రీహించు వద్దతి, ఈవిగ్రహములను ఎలిష్ట్రంచి నిత్యానైమిత్తిక కామోద్యత్వములు జడుపుటకు ప్రధాన కేంద్రములగు దేవ అయములు దేవాలయ నిర్మాణమునకు కావలాన వ్రిజాక, ద్వాపాయములు, ఆనేక విధములైన విమానములు, వాటి నిర్మాణవద్దతి, మొదంగు అంకములు స్ఫూరముగా పొందరాత్రీపంచాతంలో ప్రతిపాదించబడున్నవి

115] దేవాలయములు - మూడుదకలు

దేవాలయవ్యక్తమైన అగమశాస్త్రాల్లు మూడు దకణాగా వద్ది కరించిరి కర్మణము నుండి ప్రతిష్ఠపరకు జడుగు కిరీయాకలాపము అందులో ప్రథమదకగా పేర్కొనబడుచున్నది దేవాలయ ఏతిష్ఠ, విగ్రహప్రతిష్ఠ మొదంగునవీ పూర్తి అయినవ్విటిమండి అందు జడుగు నిత్యానైమిత్తిక కామోద్యత్వముల నిర్మాణకు సంబంధించిన కిరీయాకలాపము రెండవదక ఇక ఆయా కర్మలాపరించునపుడు ఆకస్మికముగా సంభవించు లోపములను సచరించుటకు చేయాలి పొర్చిప్పితముల స్వరూపము మూడవదకగా గుర్తించబడుచున్నది అందువలననే

ఆగమ శాత్రువుల పరిభూషలో ఈమూడుదక్కలు తఃక్రింది విధముగా పేర్కొనబడుచున్నవి

“ కద్దికాది ప్రతిష్టాంతం ప్రతిష్టాద్యుతస్థాంతం ఉత్సవాది ప్రాయశ్చిత్తాంతమ్ ”

ఇద్దీ దేవాలయము నిర్మించుటకు ముందు కావలనన వై దిక లౌకిక కర్మాను దేవాలయ నిర్మాణమైన ఎదప ఒరుగు ఉత్సవాదులను ఆయా కర్మల యందలి లోవములను హూరించు ప్రాయశ్చిత్తాదులను, పథానముగా పాంచరాత్ర నంషాత ప్రతిపాదించుచున్నది ఈ అంశములన్నింటిని పాంచరాత్రసంహితలలోని క్రియా, వర్ణపాదములలో మనము తెలుసుకొనపచ్చును

ఈ క్రియా వర్ణపాదములీకాక కొన్ని నంషాతలలో జ్ఞానయోగ పాదములుకూడూ ఉన్నవి క్షానపాదమున ప్రవంచప్పణ్ణ జీవుడు, శంసి రఘు, మోత్తమార్గము, వివరించబడినది యోగపాదమున జీవుని మానవకప్రవృత్తిని, తద్వారా శారీరకక్షేత్రములను క్రమబద్ధమునర్చు టకు కావలనన సాధనభాగము ఉపదేశించబడినది

మొత్తము వైన నంసారబధ్యజ్ఞిన జీవుడు సాధనతో ఇంద్రియ మనోనిగహమును నంపాదించి, భగవర్ణక్రితో ఆర్పమూర్తిగి అనేక విధముల ఆరాధించి మోత్తము బదయుటకు కావలసిన మార్గమును ఉపదేశించుట పాంచరాత్ర నంషాతలలోని ప్రధాన వ్యక్తిపాద్యముగా భావింపవచ్చును

11 టి సంహితా విభాగము

పాంచరాత్ర సాపాత్యము ఉపదేశ పరేంపర నసుపరించి దివ్యము ఇ ముసిభాషతము శి మూసుషమని మూడు విధములగా విభాగింపబడినది

1161 దివ్యము

అగవంతుడగు వానుదేసునిచే స్వయముగా బ్రహ్మరుద్రాయ అకువదేశించబడి దివ్యలోకము లో వ్యవర్తింపజేసిన శాస్త్రము దివ్యము ఉదాహరణకు— ! సాత్వత - శౌష్టవ - జయి ఖై సంహాతలు ఈవిషయ మే పారమేష్ట్యర సంహాతయందు కూడ చెప్పుఎదినది 82

1162 మునిభాషితము

ఖ్రీష్ణ రుద్రాది దేవతలచేత, తథోధనులగు మహ్య లచేత స్వయముగా నిర్మింపబడిన శాస్త్రము మునిభాషితము ఉదాహరణకు— ఖ్యర, పారమేష్ట్యర, భారద్వాజాది సంహాతలు తా విభాగములోనీకి రాగంతు 83

1163 మానుషము

క్షీవలము మానవుఁచే ఆయా సంప్రదాయూనుగుఱవుగ చెప్పు బడిన శాస్త్రము శౌరుషము, తేక మానుషశాస్త్రమనబడును 84 మరియు మనుష్య నిర్మితములైన గ్రంథములు మానుషములు ఉదాహరణక— క్రీయూకైరవ చంద్రిక, మహాత్మావసిథి మొ॥ వ్రియూగ గ్రంథములు

82 వానుదేవేన యుత్స్ఫుర్కం శాస్త్రం అగవతా స్వయమ్॥

అమష్టవ్ చన్సోబద్ధేన సమాప వ్యాప భేదతః ॥

శధైవ బ్రహ్మరుద్రేంద్ర ప్రమత్తైక్షు వ్యవర్త తమ్॥

ఉశేష్యసి చ దివ్యేషు తద్దివ్యం విధిసత్తమ్॥

పార పం 10 38-337

83 బ్రహ్మరుద్రముకై ధైవై బుషిశ్చ తథోధనై ॥

స్వయం వ్రిశేతం యచ్ఛాస్త్రం తద్విధిమనిభాషితమ్॥

పార పం 117

84 పార పం 120

సంఘాన్యాస్యానములు ఈ విభాగమున చేతులు కారి కుష్టరు
సంఘాశలో పొంచలాడ్రి పొంచ్యాను దివ్యమురి, మునిధాయకముని
రెండు విధములుగా విశింపబడినది ఏరి

1184 సాత్ర్యాదితీవచ్చు

ఈ చెఱున విభాగము గాక పొంచలాడ్రి సంపీతము ఇంకో
రకమైన విభాగము కూడ కలదు. దారి వ్రీమారము శంపీతము
సాత్ర్యములు, రాజలములు, శామితములని మూడు విధములుగా
పెచ్చుకుటున్నామి క్రీమహ్నారాయణాని సుండి గ్రోంలిస కాత్రము
నాట్రీ శ్వరీయరవతలో ఉచయోగించినదో దారిని సాత్ర్యమురి
యుండుకు క్రీమహ్నారాయణముఎలేంచిన దారిలోకంతమిషయముము
పంచీషముగా శ్వరీయ భావంలలో బ్రిహ్మదులచేగారి, మహార్థులచేగారి
ఒంగ పెచ్చుకెసలో అది రాజము రేవతము తమ భాతనామంచుచే
పెచ్చుకెస కాత్రము శామితము. ॥५॥

1 సాత్ర్యములు - కుష్టరు- భారద్వాజ సిమంకల పొరపొత్కురు-
సైహియులు - దివ్యిశాండి - ఇంపా క ఇండి
సంపీతము

85 తద్దిత బ్రిహ్మదులేంద్రి బ్రిములై శ్వేత బ్రితం కమ్
శాత్రీష్యుల వదిలేష్యు కట్టిష్యుం మురిషత్త ముఖి :
బ్రిహ్మదుల్చులై శ్వేతై : అయినిర్మిష్యు కటోదైనై :
శ్వేయం వ్రీచికం యిల్పాకుం కట్టియం మునిధాయకం :

పా నం 1 55-56

86 RaghunadhaCharya S B Pañcarātra prasastiyam,
Sovenir, All India Veda Vedanta Agama Literary
Exhibition, Tirumala, 1972 p II

3 రాజవీయాలు - పరశ్చమార వర్ణివృవ్ - శాశవాచోద్యమిష
మాయూ నైవాచ సంపీతయి

4 శామవీయాలు - కుషవ్రిక్షు-రక్షసాగర సంపీతయి 47

ఇవీగాళ “రక్షసాయి” మతు శ్రీంద్రిగిః మూడుపంపీఱయ
శాశ్వతమున కలపు సొత్త్వత శింఘ్వర జయూఖు సంహాతయి “రక్ష
సాయి”మని పైటుకందని ఇంశుముందు వ్ర్యకరణములో పీర్ముందని
సంప్రేధాయవరముగా చూదినపై తే ఈ మూడు సంపీతయి చాల
పురాతనమైనవి అంచుకే ఇది “దివ్య” వర్గములో చెర్పుణదివి వీటని
అధారముగా చేసుకొని కంశ్వర-శారమేశ్వర-పొద్మమంపీతలేర్పుకినవి

రక్షసాయి ప్రస్తావం

సొత్త్వత	శింఘ్వర	జయూఖు
శంశ్వర	శారమేశ్వర	పొద్మ

ఈ విధముగా పొంచరాత్రి సంపీతయిను అసీరవద్దములుగా విశకించుట
మనకు ఉపితలలో కనండుటన్నది

2 ద్వితీయాధ్యాయము

2.1 పాద్మ శంఖ

సోత్కృత-బొష్టుర-జయాఖ్య నంఖాతలు పొంతపొత్త శాస్త్ర
మున రత్నప్రతయమని పేరు తమూదు శంఖం సొరచే తిగి
జంక్యుర-బొరచేశ్యర-బొద్మ నంఖాతలుగ పిర్పుడినచి రత్నక్రీయము
నందు బివరిచైన జయాఖ్య నంపొత ప్రతిభాదించిన అర్థమునే
నంగ్రహముగ పాద్మనంపొత సిరూఎంచినది ² పద్ముషసు మహారి
శంతర్ మహర్షికి ఉవదేశించుకుచే దీనికి పాద్మ శంఖ ఆను పేరీర్పు
చినది ³

క్రమాదిష్టవరిష్టింత-క్రీయాకలాపము, జుత్పాది-ప్రొయ

1 సోత్కృతం బొష్టురం త్తైత జయాఖ్యం కంతముత్త మము
రత్నప్రతయ మితిఖ్యాతం తద్విశేష ఇహాచ్యాపి॥

అ నం 1.2 (అధికపొత)

2 జయాఖ్యసొంగ్రహ శంతస్త ప్రాణ్యానం పాద్మమువ్యాపి॥
అ నం 1.3. (అధికపొత)

3 యస్మాత్కుద్వైవదిష్టియం తపోక్షాప పాద్మనంపొత పి. నం 1.34

శ్వత్తాంత తర్వాభాగము తఃసంహితలో సౌగోపొంగముగ గీరూఎంచ
బడినది ఉదాహరణ యోగ్యముగు ఒక పొంచరాత్ర సంహితకు ఉండ
వటసిన లక్ష్మిములన్నియు నమగ్రిముగ గ్రంతహారించ బడియంయుట
వంస పొద్ధుసంహితకు పొంచరాత్ర వాజ్ఞయమున వశు వ్యుతస్తావము
అధించినది 4

పొద్ధుసంహితలో జ్ఞానపొడము, యోగపొదము, క్రియాపొదము
తర్వాపొదము అను లాలుగు పొదములు పూర్తిగా దౌరథున్నవి
ఇందు జ్ఞానపొదమున విభూతశస్తోరము, స్నాయు, ముక్కి, బ్రిహ్మ
సంసారహాతు, గుణ త్రయము, సౌయుష్యాది భేదము, లోకస్వరూ
పము మొదంగు అంకములు నిరూపించడినది యోగపొదమున
యోగాంగముల నిరూపణము, క్రిఘ్మాపొదమున గ్రామ నిర్వాణము,
దేవాలయ నిర్వాణము, అంయుభేదములు, ప్రతిష్ఠ, చార్యాపొదమున
నిత్యనైమిత్తిక కామ్యాత్మవములు పొయిక్షీతములు, నమగ్రిముగా
నిరూపించబడుట వలన పొంచరాత్ర సంహిత వాజ్ఞయమునందు
తః సంహితకొక విలక్ష్మి స్తోనము అధించిపడి

చ 11 పొద్ధుసంహిత న్యురూపము

పొంచరాత్ర కాత్మమున గల వంహితలన్నించేలో పొద్ధుసంహిత

- 4 This Samhita, which is based on the Jayakhya is intended to be used in the temple at kaRici yet it has been more popular than other texts by reason of giving compete information on all aspects of Agama This is therefore adapted as the standard text where ever the Pañcaratra more Prevails A.S.V P 287

కొక ప్రవేశైక స్థానము కలదు ఈ సంహితలోని ఉచ్ఛిష్టాత ప్రవకరణ మును బట్టి కపిలుని శిష్యుడగు వద్దుడను మహార్షి నుండర్తుడను బుటి వరేఖ్యావకు ఈ శాత్రుమునుపడిశించినట్లును వద్దునిచే ఉపదేశించ బదుట వలన ‘పొద్దు మని పేరు ఎర్పాడివట్లును ఇంతకు పూర్వమే చెప్పిన యున్నాను “రత్నప్రతయము” అని ప్రవలభి నందిన సంహితలలో జయాభ్య సంహిత ప్రతిపాదించు విషయమునే పొద్దుసంహిత ప్రతి పొదించుచున్నట్లు తెలియు ఉన్నది

మంత్ర_ఆగమ_చంత్ర తంత్రాబతర సిద్ధాంతములలో నలోవైత్రేణ ప్రష్టమగు మంత సద్గుంతమును ఈసంహిత అముసరించుచున్నదని పండితుల అభిజ్ఞాయము ఎద్దాంత సింకర్యముజరుగ కూడదను వారు కూడపూర్వ పూర్వలద్భాంచము ఉత్తరోత్తర ఎద్దాంతముల ననుసరించు స్ఫురముత యందు ప్రవర్తించ వచ్చునని నియమించిరి కముకమంత్ర సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించు పొద్దు సంహితకు ఇతర సిద్ధాంతములవను నరించు స్ఫురములందు కూడా ప్రవేళమున్నది ఈన దీనికి ప్రపాఠాన్యము అభించినది

2 : 2 పొద్దు సంహితా విభాగము :

ఈన యోగాది పొదచతుష్టయమును సింగోపొంగముగ ప్రతి పాదించిన పొంచరాత్ర సంహితలలో పొద్దుసంహిత ప్రథమోదాహరణ ముగా సిలిందునున్నది పొద్దు సంహితను ప్రథమోదాహరణమన్న ఎందుకు అనపడిన పచ్చెనొ ఈప్రవకరణమున సమగ్రముగా వరశీ లింతము

ఈంతకు పూర్వమే చెప్పినట్లు ఆగమశాత్రుముల ప్రథానలభ్యము లిరంతర భగవదారాధన అది వ్యష్టి, సమష్టి రూపము వ్యష్టి విధాన మనిన వైయక్తికముగా అచరించు గృహమాధన సమష్టి విధానమనగా

తోకషైమము రాజక్షైమము నమాజ కళ్యాణముల కొరకు ఉద్దేశించబడి, గ్రామ నిర్వాచను నటముండి దేవాలయసిర్వాచను చేసి, అందు శాస్త్రాలభిత్తిల లక్షీతములను ఆప్యదేవతామూర్తుల పత్రిష్ఠంచి, నిత్య-ప్రాచిత్తిక-కామ్యాత్మనావాదులద్వారా భగవదారాథన జేయుట

అందువ అన “కర్మజుది ప్రతిష్టాంతం ప్రతిష్టామ్యత్సహంతమ్ శత్పవాదిప్రాయశ్శ్రాంతమ్” ఒరుగవటన వైదిక కర్మలను లౌకిక కర్మలను, క్రియాచర్య పొదములను పేర్లతో సంపాదించు చున్నటి అంతే కాక ప్రవంచస్యామ్ మోక్షవు, ఖూరాదిలోకములు, ఆశ్చేంగయోగములు పొణాయామముమొదలగు విశిష్ట విషయములను పతిపొదించు భూనయోగపొదములు కుడా ఈ సంపీతలో కలవు మొత్తము ఇట్లు భూన మార్గము, యోగ మార్గము కూడ అరాధనకు అంగములుగా ఈసంపీతలో పతిపొదించబడినవి కనుక ఈసంహాతను జ్ఞానపొదము, యోగపొదము క్రియాపొదము, చర్యాపొదము అను పేర్లతో నాల్గు భాగములుగా మహార్థులు విశిష్టంచిరి ఈ నాల్గుపొద ములలోను ప్రతిపొదించ బడిన విలిన్మాంశములను గూర్చి మున్ముందు (౩ । 4) పొదక సంపీత ప్రతిపొద్యమను ప్రకరణమ్మున్న తెలుసుకొండము

౩ । ५ పేద్యసంహితా కాలము

వీకాయన వేదముకు ఆధారమగా చే సుకోని వతుర్వేదములను, త్రావ్త పొంచరాజీగమ శాస్త్రముపు అభివృద్ధి చెందినవని ముముపటి ప్రకరణములో చర్పించియున్నాము అనగా అగమములతు, వేదముల కంటే ముందే ఈ వీకాయన మనువది యఱన్నట్లు తలియు చున్నది వేదములందును ఈవనిపత్తులందును ఇతిపోనము లందును పురాణములందును ఈ “ఎకాయన కృతి” ప్రాణసంపంచ బడినటి

ఈఱం కమును వెనుకదీ ప్రవక్తరించులో వర్షించియున్నాను విష్ణువు
నుండి ఈపాంచరాత్రిశాస్త్రమును నారదుడు ఉవదేశమునంది తరువాత
యుఘలకు వదేశించినట్లు మహాభారతము ద్వారా తెలియుచున్నది 5
దినినిబట్టి మహాభారత కాలము తర్వాతనే ఈ పాంచరాత్రిశాస్త్రము
అభివృద్ధి చెందినదని తెచ్చవచ్చును కానున “వికాయనవేద”ప్రకంస
పేదములందు, రామాయణ - మహాభారతములందు ఉండుటచే చీడి
తర్వాత కాలమునందు పొద్దఫరాత్రి నంభాతా వాస్క్రయము అభివృద్ధి
చెందినదనుటకు వీలు కలగ్నుచున్నది

లౌకిక సొహిత్యమునందు మొదట గద్యము తరువాత క్లోకము
అభివృద్ధి చెందినట్లున్నది వేదాంగ సొహిత్యముకూడ దాదాపు గద్య
రూపమే తరువాతనే మహాభారతము, రామాయణము పురాణములు,
ఆగమములు, మరియు ఇతర గ్రంథములు క్లోకరూపమున ప్రాయ
చదినవి ప్రతి పూ 1వ శతాబ్దము నుండియే క్లోకరూప సొహిత్యము
అభివృద్ధి చెందినట్లు విషుర్వసులు అభిప్రాయపడుచున్నారు

తర్వాత జయూభ్యనంహీతము ఆధారముగా చేసుకొని అభివృద్ధి
చెందినదే ఈ సాధ్యనుఢహీత పాంచరాత్రాగమ శాస్త్రములో కొన్ని
పుంహీతలలో మాత్రమే నాలుగు పొదములున్నది జయూర్జ ప్రతి
పొదకమగు పొద్యనంహీత జ్ఞాన, యోగ, కీర్తయ, వర్ణ అను నాలుగు
పొదములు కల్గియున్నది బ్రిహ్మండ నంహాతలోకూడా నాలుగు
సాదములు కలవు సనత్కుమార సంహీతలో నాలుగు పొదములున్నది

5 ఇదం మహావనిషదం చతుర్యైద శమన్యితమ్ ।

సాంఖ్యయోగక్షుతం తేన పంచరాత్రాము శభ్దితమ్ ॥

వారాయణ ముఖోగ్రీతం నారదోచ్ఛావయత్పురా ।

కాని అవి ఏప్పు, నీవ ఇంద్రి, బులు రాత్రీములని ఎలువబడుచున్న విషయశీర్ఘనంపొతలో ఆని సంకర్ణజలింగ, సౌరయును నాలాగు పొదములు కలపు ?

పొందరాత్రివంపొతలయందు రత్నత్రియుమనబడు సాత్ర్వత-పొంద్రి - జయూఖ్య సంపొతలు మొట్టమొదట ఉద్ధించినవి వీటిని ఆధారముగా చేసుకొని తుష్యర - పొరమేశ్వర - పొద్దుపంపొతలు విర్పించినవి కాపున మొదట జయూఖ్యపంచాత్మా కాలము నిర్దయించి తదుపరి “పొద్దు” పంపొతాకాలమును నిర్దయించుట యుక్తము

జయూఖ్య సంపొతా కాలమును నిర్దయించునపుడు దానిస్వరూప స్వభావములను మనము తప్పక దృష్టియందుంచు కొనపలయిను

ఈ సంపొతటూడ ఇశర సంపొతలవలె వాకోవాక్యరూపమున మన్నది. వాకోవాక్యమనగా పరస్పరసంభాషణము ఇందు మొదట వంపర్చుడను మహార్థి తండ్రి పొర్చునితోను తయాత నారదుడు స్త్రీమహావిష్ణువుతోను, ఆనైన శాందిల్యాయ ఇశర మహార్థితోను జరిపిన వంభాషణలే జయూఖ్య సంపొతగా దూచీందినవి 7 ఈ వాకోవాక్యపద్ధతి పురాణములందును కలదు కానీ శోరాణిక సంభాషణలకు జయూఖ్యనంపొకలోని సంభాషణలకును ఎటువంటి బోలికలేదు

పొద్దువంగికల (పమూవేశము) యందు బుద్ధుడు ఎన్నో ధర్మావాళములను చేసెను చాపల్యానమధ్యమున సఫ్యులదిగిన చిన్న చిన్న సందేహములకు ఉకదు సమూధానముం నిచ్చెను కానీ పొద్దు సంగికలలోని వంభాషణలకు జయూఖ్యపంచాతలోని సంభాషణలకు

నంబంధములేదు ॥

తంత్రములలో శివపొర్చుతుల నంభాషణలకు జయాఖ్యనంహాత లోని నంభాషణలకు హెమ్మపోలికలు కనఁదుచున్నవి కానీ తంత్రముల లోని నంభాషణల పూర్వావస్త జయాఖ్యనంహాతలో కనఁదుచున్నది కనుకజయాఖ్యనంహాతలలోనినంభాషణలకు పురాణములలోనినంభాషణల కంటే తంత్రములలోని నంభాషణలతో పనిన్ని వాతవరంధము కనవడు చుండుటచే పురాణయుగమునకు తత్త్వయుగమునకు మధ్య జయాఖ్య నంహాత ఏర్పడి యుండవచ్చునని ఈంచుటకు అవకాశము కటగు చున్నది తంత్ర వాజ్ఞాయము 7వ శతాబ్దమున ఆఖివృద్ధి చెందిన దగుటచే జయాఖ్యనంహాత 7వ శతాబ్దమువఱ ముందే ఎర్పడియుండు నముటకు వీలగుచున్నది

జయాఖ్య పంహీతలో, శాంతిక పద్ధతులు చాలాశలివృద్ధి చెందిన దశ కనుడుచున్నది కనుక కీర్తి శ 2వ శతాబ్దమునకు చెందిన “అర్య మంజు తీమూలకల్ప”మున కంటే ఇది తరువాత ఏర్పడియుండ వచ్చును అట్టి కీర్తి శ 2వ శతాబ్దమునకు చెందిన “గుహ్యపమాజ”మును శాంతికగ్రింధమున ప్రారంభావస్తలో కనఁదుచున్నమండలప్రస్తారము పట్టిర్చు పాఠనము 9 జయాఖ్య నంహాతలో చాలా ఆఖివృద్ధి చెందినట్లు

8 JS Foreword, P 26

9 The mudras, mandalas and the tantric rites and practices quite a large number of them—are to be found in it. The six cruel rites, which may be considered as the special monopoly of the later tantrics are all to be found there. There are santika rites, paustika rites, vidvesaṇa, marañāuccatana stambhana and accurate direction for performing them and obtaining success from them are carefully started.

కనబదుచున్నది అంటే క్రిం శ మూడవ శతాబ్దము తరువాతనే ఈ నంహాత ఏర్పడినట్లు తెలుసుకొనవచ్చును

క్రిం శ ఏడవ శతాబ్దమునకు సంబంధించిన బౌద్ధ తంత్రగ్రంథము “భూతణామర తంత్రము”న కంటే జయాఖ్య సంహాత ప్రాచీనమైనది రెడ శతాబ్దమున ప్రవేశపెట్టబడిన దీనారములు అమరకోశములో పీర్మైనబడినవి జయాఖ్య సంహాత అంతకంటే ముందే ఎర్పడి యుండునుకొముటకు ఆవకాశమున్నది

ప్రాచీ వశాసనాధారముల వరణిశించినము కీ శ 414 సంవత్సరమునకు సంబంధించిన “బిల్సిసాద్” శాసనమునకు ముందుగానీ క్రిం శ 500 సంవత్సరమునకు చెందిన “తోర్మాన” శాసనమునకు తరువాతగానీ జయాఖ్యసంహాత ఎర్పడియుండుటకు విఱాలేదు కనుక ఈ అంశముల నర్సింధిని దృష్టిలోనిదుకొని జయాఖ్య సంహాత క్రిం శ 450 సంవత్సరమున ఏర్పడియుండునని సిద్ధయించుట సత్యదూరము కాదనిఎంచున్నది

జయాఖ్య సంహాత ప్రతిపాదించిన అంశములసారమునే పాద్మ వంహాత ప్రతిపాదించు చున్నదను సంవర్దాయము ననుసరించియు కీర్తి శ రీవ శతాబ్దము తరువాతనే పాద్మవంహాత ఏర్పడియుండునుట కుదురుచున్నది దా॥ ११ ఆప్టే శాసనుల ననుసరించి కీర్తి పూర్వించవ శతాబ్దము నుండి కీర్తి శ మూడవ శతాబ్దము మధ్య కాలము వలకు పాంచరాత్ర వాజ్యాయము అభివృద్ధి చెందినదని చెప్పేను¹⁰ గ్రోఫెసర్ హెచ్ డి స్క్రీట్ (prof H D Smith)కూడ పాంచరాత్రా గమ గ్రంథములు కీర్తి శ 400 క సంవత్సరమునకు ముందు అభివృద్ధి

చెందలేదని చెప్పయిన్నారు " ప్రిథివీ ని వరణాశారిగారు ఆగమ కాప్తుములు ఉత్తర భారతదేశమున ఉత్సవులై దక్షిణభారతదేశమున వ్యాఘాంబి అధివృద్ధి చెందినవని చెప్పయిన్నారు బాగి అధిప్రియమం క్రోచరము ముఖ్యమైన పొంతరాక్ర నంహాతలు పొప్పుర-యాఖ్యా-సిత్కృత నంహాతలు, అశ్వర, వరమ, ససంగ్రమార ఆమర్మంధ్విని, నంహాతలు కీర్తి శ రి వ శాస్త్రమువు ముండి ఏర్పడినవి ఎందుకల్ల నంటి కీర్తి శ రి వ శాస్త్రమువు చెందినఉత్సవులు, 10వ శాస్త్రమువు చెందిన శ్రీయామునాయార్యులు, కమరవకలలో పొంతరాక్ర నంహాతలు ప్రతి పొదిందిన ఎద్దాంతములను నీర్మారిం కమక కీర్తి శ రి వ శాస్త్రమువు ముండి పొంతరాక్ర నంహాతలు అధివృద్ధి చెందినవను విషయమున తండ్రిస్తము లేదు

ఒయ్యాఖ్య నంహాత కీర్తి శ 450 పొంతములో ఏర్పడి యుండుకచే అది ప్రతిపాదించిన తక్కుముకు లోధించు పొద్దునంహాత కీర్తి శ 450 నంతక్కుముల వాదికి నూపొంది యుండువుకు అవశా మేర్కుడు బున్నది

214 పొద్దునంహాత | పుట్టిప్పద్యము

పొంతరాక్ర కాప్తుము నందలి నంహాత ఎర్నుఁలే యుండుఁ పొద్దు నంహాతకు ఒకప్రత్యేకర్మినము కలదని నియంవలడినది కూడా పుట్టిప్పద్యముగు ఒక సమ్మగ్ర నంహాత ప్పద్యమును మిశుము అఁ నంహాతలో నూపుయిన్నాము అంతకు పూర్వము చెఱ్పుతలు అఁ నంహాత నూపుగు భాగములుగా మన్నది, 1 క్లోవిందము

2 యోగపాదము 3 క్రియాపాదము 4 చర్యాపాదము అని ఆభాగము ల
పేర్లు ఈ నాటుగు పాదములలోని క్రతిపొద్యంశములను క్రతముగా
ఇక్కడ సమీక్షింతము

2 1 4 1 జ్ఞానవాదము .

పాద్మసంహాతతలోని మొదటిపాదము జ్ఞాన పాదము ఇందు
1° అధ్యాయములు కలవు ఈ అధ్యాయములందు క్రతముగా
తీమన్నారాయణుడు బ్రిహ్మకు పొంవరాత్రశాస్త్రమును ఉపదేశించు.,
పొంవరాత్రీ శబ్దానిర్వచనము, తంత్రధాతుర్మిథ్యము ఎద్దాంత భేద
సిరూపణము, జ్ఞాన, యోగ, క్రియా, చర్య పాద్మ కమసిరూపణము
విజ్ఞాన కణ్ఠారము, సృష్టివిచారము, సుష్టుష్టి, సంపోరస్వరూపము
సంసారస్వరూపము, ముక్త స్వరూపము, ముక్త నకుపరమపురుషునకు
గల భేదము, ఒంధహేతువులు వ్రీకృతి ప్రియముల సంయోగమునకు
హేతువు, భగవదనుగ్రహమున వ్రీకృతిలో సిరోధము, బ్రిహ్మ
అక్షణము, భగవంతుని వైశ్వవాయిత్త, ప్రకృతి వికృతి సిరూపణము,
బ్రిహ్మప్రాయిత్త సాధన జ్ఞానోత్పత్తి, శంసార హేతు సిరూపణము, చేతనా
చేతనములకు అభిన్నకారణత్వము, గుణత్రయము వలననే ఈత్తము,
మధ్యమ అధమభావోత్పత్తి, ఆహారత్తైవిధ్యము, సాత్క్ర్మకాది గుణములు
సత్క్ర్మజ్ఞానాధులు, రాజులకుని గుణములగు ఆహంకారాదులు, తాములకుని
గుణములగు లోఫాదులు, తీవ్రిధములైన వాచికాది తపస్సులు, చతుర్ము
ఖుని ఆయు : వరిమాణము, ఆశిమాదైఖశ్వర్య సిరూపణము, సొయు
జ్ఞాది ముక్త త్రైవిధ్యము జంబూద్ధిపాది ప్రమాణ వద్దనము, భారత
వర్ష వద్దనము, పుష్టిరద్వీప వద్దనము అతలాదిలోక వద్దనము, భువరాది
లోక స్వరూప సిరూపణము, నాటుగు పూర్వహ్య భోకములు, వైతుంత

తోకవర్జనము మొద్దన ముఖ్యం శములు జ్ఞానపొదమునగలిని అధ్యాయములలో ప్రతిపాదించ ఒడినవి

2.1.4.2 యోగపొదము

పొద్మ నంహితలోని శండవ పొదము యోగపొదము ఇందు అయిదు అధ్యాయములు కలవు మోక్షసౌభయముగు యోగము, యోగ దైవవిధ్యము, యోగముద్వారా మోక్షపోత్త, యోగాంగములు, సాణి శుద్ధి, ప్రాణారూపు లక్షణము, ప్రాణాయూమి వలము, వాయుః యుము అరిష్ట సిరూపము, ప్రత్యాహార స్వీరూపము, వద్దనిమిది వ త్వస్తానములు, ఫారణా లక్షణము, శరీరములోని వంపథాత స్తాన విభాగము, ధ్యాన లక్షణము, ధ్యాన ప్రయోజనము, సమాధి, పునరావృత్తి రహాత మైన బహ్యపోత్త మొదలగు ప్రథానాంశములు ఈ పొదము నుండి ఐదు అధ్యాయములలో సిరూపంచ ఒడినవి

2.1.4.3 ప్రియాపొదము .

ఈ నంహితలోని మూడవ పొదము ప్రియాపొదము ఇందు కిం అధ్యాయములు కలవు ఆగమ నంద్రపదాయములో చెవ్వబడు కర్మజ్ఞాప్తి ప్రతిప్రాంత కీర్యాకలాపము ఈ ప్రియాపొదమున నమగ్రముగ వివరించబడుచున్నది జ్ఞానము ద్వారా యోగము ద్వారా, భగవంతుని పొందలేని వారకి ఆరాధనమును సుఅభైపొయము ఈ పొదమున తోధించ ఒడినది ఆరాధనమునకు ఆఱయము కాచ లయును, కనుక ఆలయము డాని అంగములు ఈ పొదమున బిపులమగా నిరూపించబడినవి

ఈ నాటి వైజ్ఞానికులకు కూడ ఆశ్వర్యమును కిలీకిరచు తీరున ఈ పొదమున భూపరిజ్ఞాప్తి నిరూపంచ ఒడినది సువద్దు, భద్రిక, హృద్య

దూర్మ అనిభూమి వాయగు విధములుగా విభజింపబడినది గ్రామ లక్షణము' దండక 2 స్వస్తికరి ప్రశ్నర 4 ప్రకీర్తక కే నంబ్రావర్త 6 పతాక 7 పద్మ 8 తీవ్రిత్యాతమును పేర్లతో గ్రామములు ఎనిమిది విధములుగ ఏభజింపబడినచి

అటు తరువాత మందిర సిర్మాడారంథమున కర్మజబిధి, కర్మజాంగములు, కూలాతయ సిర్మాడము, బూల బింబ సిర్మాడము ప్రతిపాదించబడినపి శంతస్తావము, ఇష్టక లక్షణము, ప్రశధమేష్టకావిధి, గర్వనాతసనిధి, అధిష్టానవిధి వివరించ ఒడినని దేవాతయము పై రూపుతముగా కనబడు కట్టడమును వివాన మందురు ఈ పొదమున రీ విమాన ప్రఫేదములు పర్చింపబడినపి తర్వాత మూర్ఖేష్టకావిధి, పరిపార దేవతాకల్పనము, శిలాదారు సంగ్రహాలిధి బ్రథుపేర ప్రమాణబిధి పూలస్తావన విధి, దేవతా వర్ధించి స్తితాయిది ఆసనవిధి, విశ్వరూపాదిలక్షణము మతాప్యదిమూర్ఖిలక్షణము, లోహప్రతిమూ సిర్మాడిని, ప్రతిమామానవిధి, బింబ లక్షణము, పరిపారవిధి, ఆచార్య లక్షణము ప్రతిష్ఠేపకరణములు, జలాధివాసవిధి, శయనాధివాసవిధి, పతిష్ఠావిధి, దళావతార ప్రతిష్ఠావిధి, శీయాది పొణిగ్రహణ విధి, ప్రభాది ప్రభిత్యావిధి గృహిఱ్వవిధి మొదటగునవి ఈ పొదములో ముఖ్యంకములు

2144 తర్వాతము

పొద్దుసంశోధనలోని సాగ్గవ పొదము తర్వాతము ఇందు క్రింది ఆద్యాయములు కలవు భగవదారాధనమును ఎవరు అధికారులో విచారించి ముఖ్యకల్పాధికారులుతముకల్పాధికారులుతమురెండు విధములు చెప్పబడినపి గ్రహమ్మాజ, క్షత్రియ, వైశ్య చూముల గుఱ్ఱపాథాన్యమును ప్రథమమ్మాజర్య, గృహిఱ్వ వావప్రవ్యాపాశ్చముములనుఅనులోము జాతులనుగూర్చి వివరింపబడినది తర్వాత చక్ర్యుల మండలదీష్మావిధి, ఎప్ప

ప్రసాదానందముతో భగవదారాధనము, నితోత్సవం ది, బలిదానప్రకారము ఉత్సవము, మధ్యము, అధము, స్నానఫేదము వరించబడినది

అఱు పైన ఉత్సవకట్టార్థమును విషరించి సాంగముగమహాత్మవధి నిరూపించబడినది మహాత్మవమునకు సంసంధించిన ధ్వజారోహము విఅంకురార్పణము, స్నానము కళ్యాణారాధనము, ప్రతిపాదించడినది భగవదర్శనమునందు యోగ్యయోగ్యముతైన ఫలపుష్టాదును గూర్చి చెప్పబడినవి అథిగమనము, ఉపాదానము, ఇజ్య, ర్యాధ్యయము, యోగము, యమ వంచకాల ఇధులు తెలియజేయడినవి

త్రీరామజయంతి, త్రీకృష్ణజయంతి, వచ్చితోత్సవము మొదలగు ఉత్సవములు, వరాహప్రతము మొదలగు ప్రతములు ఉపడించాడినవి తీర్మానధారవిధి, అనేక ప్రాయశ్శిక్తములు, ముప్రావిధి, మంతోద్ధారవిధి, పవిత్రరముగా ప్రతిపాదించబడినవి

ఇట్లు కింది అధ్యయనములు కల పొద్దుసంపాతలోని జ్ఞాన, యోగ, ప్రీయా, వర్యాపాదములలో గార్మసిర్యాణము సుండి దేవాలయసిర్యాణము, విగ్రహ సిర్యాణము, ప్రతిష్ఠ సిత్య, నైమిత్తిక, కామ్యాత్మన వములు, ప్రాయశ్శిక్తములవరకు వ్యక్తిచిన్న విషయము విశదవరచబడినది

22 యోగపాదము

ఇంతకుపూర్వము చెప్పినట్లు ఆగమజాత్రములోనిసంహితలస్నేంటిలోను జ్ఞానము, యోగము, దేవాలయ సిర్యాణము, విగ్రహసిర్యాణము, ప్రతిష్ఠ, సిత్యసైమిత్తిక, కామ్యాత్మనవములు ప్రాయశ్శిక్తములు మొదలగు విషయములు వరించబడును. ఈ వ్యక్తియేయమునంతము

ఆగమకాత్మకయి రాజుగు పొదములూగా విభజించిరి 4 క్రాన్ పొదము, 2 యోగపొదము, 3 ప్రియోపొదము, 4 వర్షాపొదము ప్రవీణతము మనసు దౌర్జన్యమున్న సంఖయలలో ఈ రాజుగు పొదములు పూర్తిగా లేపు కొన్నింటి పొదవిభాగము లేకపేచి దూడంకములన్నీ యు ప్రత్యుమించియిలున్నాయి దాలా నంపోకలలో ప్రియో - వర్షాపొదము ల అంధారికి మిగిలివచ్చి

యోగయుట్లు యగు వానికి నీటిప్రశ్నియ పశులు కులగులు కముక ల్యూఫ్లగ్గులును శుంఖంధించిన అంగములన్నీ యును సొధతునటువక్కుగా దెరియు తలెతను అంగంధైతో ఈ యోగపొదము నంపోకలలో చెచ్చుటయి మన్నుడి ప్రియో, వర్షాపొదములక అవవరమును నీయోఎంచుటు ముందు ఆస్తి యోగపొదములను లీవరింటుకి ఎంజేరి ఉదితముగా న్నాఁసహీద నిరూపించినంతరము యోగపొదము చెప్పుకినది

221 యోగపొదావ శ్యకత

పొంచలత్తీ నంపోకలయిందు యోగా భ్రాహ్మిము భ్రాహ్మగంగ నీయోచములు మొదలగు అంశములను యోగా పొదములుకింగ ప్రశ్నిక పెట్టుబలో అంతర్యమేమైమైయుంచును; అను వ్రీశ్వు ఇక్కడ ఉదయంటు కున్నది దానికి రెండు మూడు లిథిఫులుగా మనము పుమాధానమును పూపొంచివచ్చుము

1 యోగయుట్లు క్రైస్త స్థాధయ చోళములకు అంత్యయాత భంగాత్మములకు జూర్మిసంపొదవమే వరమువ్యుర్ముఃపశము కముక యోగములు న్నుకంత్తీ మోత్తసొధన్నముగా తలియుకియుటు యోగ పొదము నంపోకలలో చెర్పుచియుండుటున్నాము

'పొదవట్లుకొత్తము' కొనసాగుచుపుపేర మూనసిక అల-

భవనును నమ్మద్రించుటున్నది సాధకయి మానంక ఆశాధనము చేయు
కలవన్న అపరి మహాన్ సిస్టముగా తుండ్రనలను చెంపి లైన్
మహాన్ అప్పిరమైవ ఇంచియిషణకో ఎవరైనను మహాన్ గు కిరి
అప్పుతలున్ రిపెట్టెల్సు కషుక క్రియాచర్యాల్సిద్ధులభావ్యాగా దేఖాలయు
నిర్మాణము, వ్యాప్తి, విగ్రహపర్యాప్తింగిల తద్వరి సిథికయి ప్రతిపీంచ
ఏడిన స్వామికి అర్పునాద్రింపర్మాషు చేయులను సిక్కుంచైన
మహాన్ అబందను దాసిని శంఖాదించుకి వ్యాప్తింగముగా
ప్రూగపొదము వ్యాపాదించయచ్చుదని భావించుటక వీఱున్నది

3 కొండరు భూవను పొక్కసాధనారి, ఇంకొండయి యోగము
పొక్కసాధనమరి జిప్పార్యాయపరుయొన్నాయ శాసీ భూవనుకంటే
యోగముకంటే సులభమైన అశాధనభూత పొక్కమును నంచించుకిరు
వీఱున్నదనిసియాపంచులకే కుండంహాతరో భూత, యోగ వ్యూహావములు
ముండుగా చ్ఛాపాదించుడిని అఖుపి న క్రియా వ్యాప్తింగములు,
మిదారించుడి పరిషాధ భావించుకు వీఱున్నది

2.2.2 క్రూహగపొద్దుకిపొద్దుము ,

4 యోగపొద్దుమీనందు ఉను అధ్యాయములు కొన్న అందు
పీఱుదచి అధ్యాయమునకు “అసఫీరుట్టుఱము”గిపేరు శెండవ అధ్యాయ
యమునకు “సాచివ్యూహాకథను”గి పీఱ “ పొర్చియాయాపుచిఠి ”
యుసుకెది మూడపు అధ్యాయము ఒక “శంఖభూతస్తోన రిష్టుయుము ”
యుసు పీఱగాది కాల్పన అధ్యాయములు పంచమాధ్యాయమునకు
“భావఉష్ణుఱము”గి పీఱాట్లు - రాఘవకు కావలసిన యోగాంగములను
ఈ యోగపొద్దుము నంప్రగంచుముగా డియాపించుటున్నది

2.2.1 ప్రథమాధ్యాయము

5 అధ్యాయమునకు అసఫీరు అష్టాంగము పీఱకలదు ఇందు

లోని 22 క్లోకములలో సామాజికముగ యోగ్యరూపము కర్తవ్యాగ క్లోకయోగములశ్శిదములలో యోగ్యత విధిము, ఈచెందించియే మాటలిచ్చి దుక్కములు తప్పులిపివది తర్వాత యోగాంగములైన లుపులియిపూర్వంలు ఎన్నిమిది పీర్మ్యాస్టుడివచ్చి పూర్వంలు అంగముగు అశస్తములు ఎన్నిమిదివిభములలో పీర్మ్యాస్టుడివచ్చి ఎన్నిమిది అశస్తములలో స్వస్తి కాపిశము రెండు విభముల నియు ముల్లాసునముకూడ రెండు విభములయుచెప్పులిపినచి ఒండితో ప్రథమాధ్యాయము కుగాసిషది

౩ 2 2 2 త్వాత్మియాధ్యాయములు

ఈ అధ్యాయమువును "సాధిస్వరూపకథన" పాపి పితు ఈ అధ్యాయమున దేహమాసము, ప్రాణస్వరూపము, దేహగిర పాప్ము స్నాన స్వరూపములు త్వాత్మియాధ్యాయాగ్ని, బాధికుండలిని స్వరూపము, సుఖమాన్మాది దక్షాయులు, వారి సాక్షీయాంధి శరీరముండు ప్రాణాంధి యుండు త్వాత్మియాంధినేం ఇకర శాయులు, సుఖమాన్మాది దక్షాయులుండు ఉతుగు పడిపొర్చిపములు నీరుపించుడివచి

తయాత మానవ శరీరమునందలి పొర్చుప్రాణములు పీర్మ్యాత లడినచి పొర్చాది పంతపాయుషులు శరీరమువ విరేం పొనములండు న్నది అని మానవ శరీరమునట యొయె వ్యాయామములశు పొధించు ఉన్నది ఈ అధ్యాయమున పొకళ్యముగా విపరింపబడివది

౩ 2 3 త్వాత్మియాధ్యాయములు

యోగపొదుసందర్శి త్వాత్మియాధ్యాయమువుకు "ప్రాణాయాపు విధి" అనిపితు ఈ అధ్యాయమునండు జాసుచేశార్వవతక్షర్మజ్ఞత ఈ సిద్ధులు త్వాత్మియాధ్యాయమున కూర్చుండి ఎఱ్లు ప్రాణాయాముము చెయుపంచునో తెలియ తెయులడివది ప్రాణాయాముము తేయసముడు

సీధకుడు అనువరించవలనన జాగ్రత్త లనుగూర్చి ఇచ్చుట ప్రస్తుతించ బడినది ఆటు తరువాత ప్రించాయాము ఘలము ఉత్తమ - మధ్యము, అధమ ప్రించాయామము బు సచిత్త రముగా ప్రపతిష్ఠాదించబడినవి కదువరి ప్రించాయామవలన ఎట్లు మనక్కసైర్యము, వాయుజయము కలుగునో, కైవల్యము నందుటకు అది ఎట్లు ఉవయోగవడునో, విశది కరించబడినది

ఒ రీ ४ చతుర్భాధ్యయము

యోగపొదమునందలి చతుర్భాధ్యయమునకు “పంచభూతస్తాన విద్ధయము”ని పేరు ఇతర శాస్త్రములంచు ఎచబను నిరూపించబడిని విధమున పాంచరాత్ర శాస్త్రము తః ఆంశమును నిరూపించినది ప్రించాయామము వలన వాయుజయమును సంపొదించు సీధకుడు కొన్ని అరిష్టములద్వారా తన ఆయుష్యమును తెలుసుకొనవచ్చును అరిష్టములు సూత్రసారూపములని యోగపొదమున చతుర్భాధ్యయము ప్రస్తుతించుచున్నది । ఏ అరిష్టము ఎర్కడినవాడు ఎన్ని రోహలు బ్రతుకగలడో తః ఆధ్యయము స్పష్టముగా తెలియజేయుచున్నది

ఆమైన యోగాంగము ప్రత్యోహరము దెండువిధములని చెప్పు, ఆష్టాదశ మర్కుస్తానములు పేర్కొనబడినవి

ధారణయను యోగాంగము విపులముగ వివరించబడినది ఆధ్యయాంతమున మూనవ శరీరమందలి ప్యథిష్టానము, జాన్మానము అగ్నిస్తానము, వాయుస్తానము చోయిన్మస్తానమును ఐదు స్తానములు సచిత్త రముగా నిరూపించబడినవి తః స్తానములయందు నియే మూర్తు లనుఅర్పించవలనో విశదికరించబడినది

12 భగవానీ కాస్యరిష్టాది కథం తైర్మివితశయః ।

సూచ్యకే సంకయస్యాస్య చేదనే కారణం భవాన్ ॥

చెల్లి వంచుధ్వాయము ।

పంచముధ్వాయమునకు “ధ్వానలక్షణ”మని పేరు సాధకుడు తన హృదయమున వాసుదేవుని చింతించుటయే ధ్వానమని ఈ అధ్యాయము బెఫ్ఫుచున్నది అయిదు అశస్తలు-ఖాగ్రత్, స్వవ్యసుప్తు తరియ, తలీయాతీతములు నిరూపంబజడినవి భక్తధైయుడు ఆనందమయుడునగు భగవంతుని స్వరూపము వర్ణించబడినది తదిలో జీవాత్మ-వరమూత్ముల ఐక్యమే సమాధియుని ప్రతిపాదించబడినది పర బ్రహ్మము ధ్వానము చేయుపద్ధతి తద్వారా బ్రహ్మపొల్ల, దీనికి యోగ్యతైన అధికారులను గూర్చి వివరించుటతో యోగపాదమందలి పంచముధ్వాయము, దానితో యోగపాదము పూర్తి యైనది

చెల్లి యోగాంగములు ,

పొద్దుసంఖాతయిందలి యోగపాదమున 1 యమము 2 నియము 3 ఆసనము 4 బ్రాహ్మయమము 5 ప్రశాంతిరము 6 కారణ 7 ధ్వానము 8 సమాధి అని ప్రసీదములైన అష్టాంగములు ప్రతిపాదించబడినవి

1 యమము 1 అంశ 2 సత్కము 3 అస్త్రయము 4 బ్రహ్మ తర్వయము 5 దయ 6 బుంజాత్మము 7 క్షమా 8 ధైతి 9 మితాహారము 10 శాచము అని యమమునకు పది అంగములు

2 నియమము 1 తపస్సు 2 సంతోషము 3. ఆస్త్రక్షము 4 దాశము 5 విష్ణుసును ఆరాధించుట 6, పొంతరాత్ర సిద్ధార్థ-ప్రవర్తనము 7, నిగ్న 8 జతము ఇవి నియమమునకు అంగములు

- ఁ ఆన రము 1 ప్రవ్లు కొసనము (ద్వివిధము) 2 బద్ధవద్యా ననము 3 వీరాననము 4 సంహననము 5 శ్రద్ధా ననము 6 గోముఖాననము 7 ముక్తాననము (ద్వివిధము) 8 మయుఖాసననము అని ఆననములు 1నివిచి పీధములుగా చెవ్వబడేనవి
- 4 ప్రిణాచు మము రేచనవు పూరజము, రోధనము మరణరేచనము-ఈ నాలుగు ప్రాక్తియ లద్వారా పాయువును పీడిం చుట ప్రిణాయాముమనబదును ఇది ఉత్తమ-మాధ్యమి అథను భేదములతో ప్రతివిధము
- 5 ల్యోచ్ఛవిరము నిత్యకర్మలను గునుతో అత్మతో అమ్మించుట ప్రత్యాహారమనబడును ఒక స్థానమునుండి ఇంకాక స్థానమునకు ఆక్రమించి మునుస్సును అష్టాదశ మర్కు స్థానములయిందు నిలుపుటకే ప్రత్యాహారమనిపేరు
- 6 దారణ పొంచభూతికమైన శరీరమున ఐదు భూతముల యిందుమనస్సును ధరించుట ధారజయనబడును,
- 7 ధ్యానము యోగాననముతో పుండి హృదయస్థానమున అంజలిఘటించి దృష్టి శాసాగ్రమున నిరిల, నాలుకనుతాలువునందుంచి, దంతములతో దంతము లను తాకకనిటారుగా కూర్చుని, ఇంద్రియములను తంధూరించి నిత్యద్రోషున బుద్ధితో పరమాత్మయగు వాసు భేషణిచించుట ధ్యానమనబడును
- 8 సమాధి కీవాత్మ పరమాత్మల బక్యమే సమాధి సమాధి లభిని పొందిసాచు మంచికార్యములను సాధించ గలడు

224 యోగా ఖ్యానము - యోగా పొదము ।

పాద్మసంహాతలో జయార్థప్రతిపొదనము చేయబడినది జయాఖ్యానంహాతలో పెద్ద సంహాతలోవలె జ్ఞాన యోగ, క్రియా వర్ణపొదములు లేవు కానీ తరువాత సంహాతలలో ఆయా విభాగములు రూపొందు ఉకు ఉపయోగించు సామాగ్రి కలదు ఉదాహరణకు ప్రవర్తనము యోగముకాన యోగమునకు సంబంధించిన విశేషములేవైశాందోరుతునా? యన్ని పరిశీలించినచో ఒక వటలము యోగమునకు పంబంధించినదిగా కనబదుత్వద్వాది ఆ వటలమునకు యోగా ఖ్యానమును పేరుకూడ ఈనక్యమునావిష్కరించుటకు ఉపయోగవరుచున్నది

జయాఖ్యానంహాతలో ముఖ్యదిమూడు వటలములు కలవు అందు చిట్టచివరి వటలమునకే యోగా ఖ్యానముని పేరు ఇందు 186 క్లోకములు కలవు 13 స్తూలముగా ఈ ఎటుఁము ప్రస్తావించిన అంకములను ఇందు సమీక్షించుకొందము

జికేంద్రియదగు సౌధతుడు సుఖానమున కూర్చుండి యోగాంగములను అభ్యంతవలెనని పేర్కొని, ఈసంహాతప్రాణాయానుముతో యోగాంగముల సువదేశించుటకు ప్రారంభించినది రేవకాడుల మాత్రాఫేదముతో జ్యోష్మమని, మధ్యమమని కనీయానని ప్రాణాయామము ప్రతివిధమని చెప్పుటడినది 14

ప్రతాంగము తదువరి అంగము చిత్తసంయువునిచే ప్రతాంగము, బుద్ధి, మనస్సు, అహంకారము ఈమూడించికి

13 జ నం పు 258

14 రేవకాది చతుర్భుస్తు మాత్రాఫేదక్కత్తుత్తునః ।

కనీయాన్నధృమో జ్యోష్మః ప్రాణాయామః ప్రకీర్తతః ॥

అందులోనే 23 6

రి త్తమేర్పుదును ఒ అయివవ్వెలికి మహస్సును ఉద వ్రీశ్వాషపోరము చేయవలెనని తథంహాత తలియిచేయుచున్నది ప్రభాగ్యపోర ప్రక్రియలో నిర్దించబడిన మహస్సు నాఱగురుకములని, తథంహాత పీక్కాపువస్తురి ఆసాలగింటి పేర్లు ఇక్కడ వీర్కూసులలీదు

ఎండ నిష్పత్తియే ధ్వనిము అది చింతన రూపము కొన్న లాధు ముదంగు ద్వారందములను కోగొట్టునుచుచుచందీది ధారణ మిన్న వ్యవస్థనుసరించి పూర్వమువలె అది ఆయాదు విధములు కంట్లు మూలికాలి శ్లోము ఇతరులడి విశుద్ధించా తనరో శాసు ఎక్కు వా మంకమును ఉన్నరించినచో అదిజపుగుసు ప్పుప్పులైన వావకములో ఎయి..కు విశుద్ధునట్లు ఉన్నరించినచో అది మంత్రముగుసు అమంత్రము ఆర్థముగుసుకి ఎండ..చీస వదాత్మకముగాధారి ప్యురూపము కీర్పుఎట్టుబడినది 17

15 ప్రభాగ్యపోరం ఒతః కుర్మాచిత్విత్త శంయునువరి తు నీ ।

ఖద్దిర్మిల్చ్ఛ్వాం శారమ్మిచిత్విత్తం ప్రశీలితమో॥

జ నం 33 7

16 తథాఏ మిలులః ఉర్మాచ్ఛ్రవశ్శాపోరం వ్రీయాత్మకః

మినశ్చుకుర్మిధం క్రిక్తం ప్రభాగ్యపోరీణ నిర్మితమో॥

అందులోనే 33 8

17 ధ్వనం లష్యంక్ష నిష్పత్తి శ్శుంకనం ఇక్కుచీలితమో॥

ధారణ తు తతో ధార్మ శితయాపువముత్త యేం॥

పంతథా పూర్వవశ్శాపు వ్రీళిమిత్త్రీ వ్యుప్పుయో॥

అపం నిమిలిశామ్మిం ఉర్మాన్ము త్రుంతు వావకమో॥

వావుపక్షి ప్రశంత్రమ్రద్మం ఎండ చీస వదాత్మకమో॥

అందులోనే 33 9 ॥

యోగము-ప్రాకృతము, పొరుషము, ఐశ్వర్యముని మూడు విధములు జయాఖ్య సంహాతలో యోగాంగములలో యోగమునునది కూడ ఒక అంగము ఆట్లే “ఓహ” అను అంగమును కూడా ఈసంపీత సిరూపంచుచున్నది నీధి విచారకమగు తర్వామే “ఓహ” అని ఎఱవబడుచున్నది¹⁸

తనలో కలిగిన ఆత్మప్రోత్తి సమాధియని పేరు సమాధిస్తూతి కలుగగా వరము వురుషుని పొందవచ్చును యోగాసనస్తుదైప్రాణాయా మము నుండి సమాధి వరకు గం యోగాంగములను అభ్యాసము చేయవలెను

యోగాసనములు 1 వర్ణంకము¹⁹ థమలము 2 థద్రిము
4 స్వస్తికము అను పేర్లతో లాలుగు విధములు 19 దుర్జయమైన చిత్తమును అభ్యాస వైరాగ్యము లతో జయించవలెను

పమస్త వస్తుపుల యందు విష్ణివ్ మైవ (తగులౌషిరిన) చిత్తమును ప్రశాస్యపోరము చేయవలెను అన్ని విషయముల యందు తగులౌషిరిన చిత్తము తామసమని, రాగాదుల వలన విషయ సంబంధము వోందిన చిత్తము రాజసమని, ఒక లక్ష్మీమునందు సిలబడు చిత్తము సౌత్రిష్టికమని, విషయ సంబంధము లేకనే సంతీనమైన చిత్తము

18 యోగోఽిలిపిధః పోక్తః తం చ కార్యేన మే ప్రతిం
పొక్కతం పొరుషం బైవ ఐశ్వర్యం చ తృతీయకమ్॥
ఓహస్తు కీర్త్యై తర్వాస్తువ్య సీధి విచారకమ్॥

ఇ నం 33 12-13

19 యోగాసనాని వశ్వర్యం యోగ పట్టిన సంధయేత్తి।
వర్ణంకం కమలం పూల థద్రించా స్వస్తికం దృఢక్కు॥
అందలోనే 33,17-18

గుణాతీకమని తంసంహాత శెలియజేయుచున్నది 20

వకల-రిష్టుల-వరస్వరూపిష్టున విష్టువును ధ్యానము చేయ వలెను రిష్టుల ధ్యానము ముక్కిప్రదము నకలధ్యానము ఖుక్కిప్రదము సమాధిస్తుడై యోగి తండ్రిహమును ఎఱ్లు పరిత్యజించునో ఈ పటలమున వివరించ బడినథి 21

జయోధ్య పంహాత యంయలి యోగధ్యానము వలె విష్టులిలక కుంహాత యందున యోగపొదమును విభాగము లేకనే యోగధ్యయ మును పేర ఉత్స్థాధ్యయము చెప్పుచినది ఇందు యోగమునకు సంబంధించిన ఎన్నో విక్షేపములు విందముగ ప్రతిపాదించ బడివచి తంసంహాత పాద్మసంహాత కంజిను అర్ఘ్యచీనము గముక తంత్రములలో అభివృద్ధి చెందిన కొన్నియోగ నాదాంతములుఇందుకనవటుచున్న వి 22

ఈ యోగధ్యయము నందే మంత్రయోగమును ఖాగమున మంతోర్ధారము, యఃస్తసాధనము, పొత్తాళసాధనము, వివిధ ముద్రలు కుండలిసీ యొగము వివరించ బడట పరికోధకులు గమనింపదగిన విషయము 23

20 ప్రత్యాహారేత సదావిత్తం విక్షిప్తం సర్వవస్తుషా
కామమం తత్తు ఖోదివ్యం చిత్తం నర్వశ్రగం సదా॥
గతం గఢాదిలో షైయమభ్యా సింధ్రాజసం తు తతీ।

సాత్మ్యకం కథ్యతే ఒత్తం నంశిష్టం లష్ట్యగోవరే॥
జ సం 33 ఇప్ప 30

21 ఉచ్చుతే వ తతో భూయిత్తువిధం యోగినాం పొతమీ॥
నకలం రిష్టులం విష్టుం తృతీయం పరహాపించే॥
అందులోనే జ సం 33 ఇప్ప

22 వి సం పు 60

23 అందులోనే 4 62, 4 68

జయాఖ్య సంహిత
యోగాభ్యాసము

పొద్ధ్వ సంహిత
యోగపొదము

1 యోగము	1 యోగము రెండు విధములు
1 ప్రాకృత 2 శారుష 3 ఇశ్వర్య
ర్యములని మూడు విధములు	1 కర్మ యోగము 2 జ్ఞాన
యోగము పుచ్చిత మైన
ఈ రెండు మౌళికాధనములు
2 ఈ వివరణ లేదు	2 ఉర్ధ్వయోగమునకు యమా
దులు అంగములు జ్ఞానయోగము
నకు వైరాగ్యదులు అంగములు
3 ప్రాచాయామము, ప్రత్యాహార ధ్యాన, యోగ, ఊహా, దారణ,
పమాధ్యాసనములు ఎనిమిది
యోగాంగములు (యమ, నియ
మములు లేపు)	3 యమ—నియమ—ఆసన—ప్రాణ
యమ, ప్రత్యాహార ధారణ,
ధ్యాన, పమాధ్యాసనములు ఎనిమిది
యోగాంగములు (యోగ—
ఊహాలు లేపు)
4 యమము లేదు,	4 యమమునగా ఆహంస,
సత్యము, అస్తీయము బ్రిహమ
వర్యము, దయ, ఔర్జావము, క్షమ
ధృతి, మిత్రాహాము శాచము
5 నియమము లేదు	5 నియమమనగా తపస్స, తుల
అన్తక్ష్యము, దానము, హరిని
అరాధించుట, మతపరమైన
సిద్ధాంతములను విషుట, సిగ్గు,
జవము
6 ఇందు వర్యంకము, కమలము
భద్రము స్వస్తికము ఆసు
సాయగు ఆసనములు మాత్రమే
చెప్పుటడినవి	6 ఇందుస్వస్తికాసనమువీరాసనము
వద్దాసనము, సింహాసనము
భద్రాసనము, గోముఖాసనము
మాత్రాసనము, మయూరాసనము
అని ఎనిమిది ఆసనములు చెప్ప
బడినవి,

- 2 కాలీయు—మంధ్యము—శ్రీప్రసాదులు
లని ప్రాణాయామువు మూడు
విధములు.
- 3 ప్రత్యుహారము చిత్తమునకే
ఇక మహానువు తూడ చేయు
షలయునరి చెప్పుబడినది.
ప్రత్యుహార స్వరూపము వివ
రించ పడినది.
- 4 ధారణ లక్షణము చెప్పబడినది
5 ధారణ లక్షణము చెప్పబడినది
- 6 ధార్మనమనగా లక్ష్మిశ్శుర్తి.
10 తదేకముగా వాస్తుదేశుని
చింతించుట ధార్మము.
- 11 సమాధి యనగా ఎరము
పూరుషులి పొందుట.
- 12 ఉహాయనగా సెద్ది విచారణ
మగు తల్గుము.
- 13 ఒక బెంగలు—భిద స్వయంవము
విషరించబడినది.
- 14 దేహాంత వద్దలి చెప్పబడినది
14 లేదు
- 15 లిత్తుము గుణాతీత, సొత్తుక,
రాజపుత్రామున భేదముచే చకు
ర్ములు.
- 7 రేవనము—హూరణములోధనము
రేవనము, అస్తి ప్రాణాయా
మము నాలుగు విధములు
- 8 ప్రత్యుహార లక్షణము చెప్ప
బడినది.
- 11 కీర్తృవరమాత్మను పొందు
ంచేసుచు.
- 12 ఉహా లేదు.

ఏ తలుషియాధ్యాయము

3.1 దర్శన వాబ్యాయము :

దర్శన మను పదము దృషితి = వీర్జక్షితి అను భాషపు నుండి పుట్టినది. ఈ పదము నకు “దృష్టితి అనేనేతి దశ్వనమ్” అని కర్మార్థక ప్ర్యత్పత్తిని “దృష్టితి ఇకి దర్శనమ్” అని భావార్థక ప్ర్యత్పత్తిని చెప్పాడురు. దర్శనమును పదమునకు కర్మార్థమున చూపునాదనియు, భావార్థమున చూచుట అనియు ఆర్థము. దేనిని చూపునది లేక దేనిని చూచుట అను ఆకాంక్ష కల్గినపుడు పత్యార్థమును ఆధవా తత్త్వమును చూపునది అనుసమాధానము చెప్పాకొనవలయాను, న్యాయ ఇంకారుడు దర్శన శాస్త్ర నిర్వచనమిట్లు చేసినాడు.

“దర్శనమ్ తత్త్వాంశ పొథనం శాస్త్రమ్”¹

ఈ దర్శనములు 1 అస్తిక దర్శనములు 2 నాస్తిక దశ్వనములు అని రెండువిధములు. వేదుపొమాణ్యము నంగికరింజిన దర్శనములకు

1 న్యాయక్రియ, భిమాహార్ణవులకీకర్, పూనా. పు. 34॥.

ఆ ఈ దర్శనములని డాబివంగికరించని దర్శనము 1. నొస్తి కడదర్శనములని ప్రసిద్ధి ఎర్పడినది చూర్చుక ఊడ్డు-కైనాది దర్శనములు రెండవ తెగటు సంబంధించినవి 2. ఈ దర్శనములు 1 సొంఖ్యదర్శనము 2 యోగదర్శనము 3 పూర్వమీలూంసా దర్శనము 4 శత్రువీమిమాంసా (వేదాంత) దర్శనము 5 న్యాయదర్శనము 6 వైశిషితదర్శనము అను పేర్లతో ఆరు విధములుగనున్నాచి ఉఱంళమును న్యాయకోశకారుడిట్లు సంగ్రహముగా చెపాయున్నాడు 2

“ద్వై యోగో ద్వైవ మిమాంసే ద్వై తర్వావితిషాంధ్వాధాః
శాస్త్రాంశ్యాహు ”

దర్శనశభ్దమునకు నేత్రమని, జ్ఞానమని, అద్దమనియుఅర్థమును చెప్పుదురు పర్మిషన్నాను సందర్శించుటకు దర్శనము మనకు కమ్మువలె ఊవయోగించును దర్శనములే లేసినో పరమాత్మ సందర్శనముమానములకు దుర్లభమగును ఆత్మతత్త్వ సందర్శనము జీయవలెనన్నామనకు దర్శన సహయోగము తప్పక ఉంటి తీరపలయున మన ప్రాతిచించము అద్దములో ఎంత స్పష్టముగా కనఁడచున్నదో తంపద్మదర్శనములలో పరమాత్మ స్వరూప మంత తంక్కగా మనకు గోచరించు చున్నది ఆయా దర్శనములకు ఆయా విశేషము 1 సిరూపంచులలో ప్రత్యేకతయున్నాట్లు దర్శనము 2 స్నిగ్ంటలో యోగదర్శనమునకు కొన్ని ప్రత్యేకతలు గలవ

3 1 1 యోగప్రభేదములు

- 1 సిప్రాణిక్తము
- 2 హిరణ్యగర్భ ప్రశోక్తము అందు మైదటిదైన శిపాప్రశోక్తయోగము—
- 1 మంత్రయోగము 2 హరయోగము 3 అయియోగము 4 శివశక్తియుగమని నాలగు ఇధముల నారయణ ఓ పడిపత్తు మైదలగు

గ్రీంథములలో మంత్రీయోగస్వరూపులు సింగాపీంతటిహతయోగ స్వరూపము ఫ్లోరండ సింహాష 4 హతయోగ ప్రశదియాది 5 గ్రీంథము అనో 6 వరించుచిపది స్రీధాతప్పతో 7 లయ మొవర్పినట్లు రువమ్మను ఎష్ట్రెపెచ లుండు 'లయ మొవర్పులకే' 8 లయ యోగమర్లి పేరు ఆధారాది షట్టుక్రములను భేదించ కుండలినీ శక్తి నీ పహస్సారమునకు దీనశారి బోషులకే శివశక్తి యోగమర్లి పేరు

ఉయయోగ—శివశక్తి యోగములు యోగశక్తీప్రేష కొన్తు వందు 9 మహారిల్యాయాది తంత్రముల యుండు వికదముగ విరూపింత బదవచి ఈ తంత్రములు మొతము అచ్ఛాయాల వాయుగు శాయుడు, జమదగ్ని శృగుస్తు, ఆశ్వాశురు, ప్రచేతసుడు, దధితి మార్గుండే యుడు ఈ యోగమును ప్రచారము చేసిరి

ఈక రెండవది హీరణ్యగుర్వాల్క్రోక్తమై రాజయోగము దీర్ఘికిదత్తా తేర్చియుటు వ్యాధారణుడాని తెలియుటువ్వు ఈ రాజశాసనము ప్రశ్నాపూర్వముగ కముక రాజయోగమే ప్రశ్నాప్తునయోగమర్లి తేలినది కాలక్రమేణ వరంవర వకింపగా ఈ యోగమునకు వ్యాధారములేకుండా పోయినది అఱువంట తథా పతంయలి ఈద్వచించి

3 పా కా పు 137

4 ప్లే వం పు 14

5 హకారః కీర్తిః మార్గః తకాంశ్వంద్రీ అవ్యాతీః

మార్గ తంద్రమసోర్మ్యాధ్యతయోగో సిగర్యతే॥

పా యో వ్యా కోర్మాన్న పు 2

6 యోగో పా భంపాల్మిశ్వాన్ లిభ్యకే వ్యవహరతయు

మంత్రయోగోలయ కైప హతోఽ సౌ రాజయోగశా

యోగ కా పు 19.—

రాజయోగమును ఉద్దేశించేను వతంజలి యోగాను శాసనము చేలనాడు
కావ్యా దినికి పొతంబల యోగ దర్శనమని పేరేర్పడినది

ఈ రాజయోగము అంక ప్రవంచమున తత్త్వవిచారణతో ప్రారం
భ మై, బాహ్యత్వంతరములను నిరోధించుచున్నదని వివేకానందస్వామి
విశదపరచినారు 7

యోగతత్త్వవిషిష్టత్తు 1 మంత్రయోగము 2 లయయోగము
3 హరయోగము 4 రాజయోగములని నాలుగు విధములని చెప్పి
చున్నది 8

ఈందరు యోగము రాజయోగ - హరయోగభేదముతో రెండు
విధములనుచున్నారు అందు రాజయోగమునగా యమ - నియమ -
ప్రాణాయమాద లచే చిత్తమును నమాధి దశను బొందించునది
తంత్రశాస్త్ర ప్రోత్సహితము హరయోగము ఇందు మహాధము,
భేవరీనుహము ద జాలంధరము, ఉష్ణియానము వెయదలగు శారీరక
క్లేశకరములైన ప్రక్రియలు నోధింపబడుచున్నవి ఇవిగాక మంత్ర
యోగము, లయయోగము, క్రియాయోగము అను మూడువిధములగు
యోగములుకూడ కలవు మాతృకల (అష్టరముల) నుండి ఉద్ధరింప
బడిన మంత్రమును ఎకత్రానముగ జఱంచుట నుంత్రయోగము
చిత్తమును ధ్యాయమునందు అయింపజేసి సర్వవస్తులయందును

7 Rajayoga proposes to start from the internal world, to study the internal nature and through that control the whole both internal and external Vivekananda Swamy, The complete works : Vol I Advaita Ashrama, Culcutta, 1970 p 133

8. యో త ఈ పు 18

ధైయుడైన ఈళ్లుని అనన్య చిత్తముతో ధ్యానించుటకే లయ యోగ మనిషియు తపస్సు, స్వధ్యాయము, ఈళ్లర ప్రసీధానవ నునబి మూడును క్రియాయోగము ఈ క్రియాయోగము సమాధినుండి లేచిన చానికువదేశింపబడినది శ్రీమహారాయణాధనకు క్రియాయోగమని భాగవతము (418 e) చెప్పాచున్నది

312 యోగదర్శనము :

యోగదర్శనమునట సొంఖ్యప్రవచనమను పేరుకలదు 10 శేవల సొంఖ్యము ఈళ్లునంగికరించదు ఈళ్లుని అంగికరించుసొంఖ్యము నక్షేక్యరసొంఖ్యమార్గి¹¹, సొంఖ్యప్రవచనమని, యోగమనిపేర్లే ర్పుకి నవీ యోగశాస్త్రమునకు మూలపురుషుడు పారణ్యగర్వదు 12 ఆయః తరువాత యోగశాస్త్రప్రవేతగా యూజ్యవల్మ్యని పేర్లో మచున్నారు వఠంజలిసూత్రరూపమున సమాధి(యోగ)-సాధన-చిథూతి-క్లై వల్యము లామ పేర్ల తో నాఱుగ పొదములుగా యోగదర్శనమును రచించి ప్రచారములోనికి తెచ్చెను కనుక ఈ దర్శనమునకు పొత్తంజలి దర్శన మని యోగదర్శనమనియు ప్రసాది ఏర్పడెను

చిత్తసాకము కొరకు యోగము, జ్ఞానము దెండును సాధనము లేనని, వృత్తి సిరోధము యోగమని, సమ్మిగ్నప్పణి జ్ఞానమని

9 ఆచార్య శబ్దిధానందమూర్తి, ప్రతిత, విజ్ఞానసర్వస్వము దర్శనములు - మతములు Vol 7 పు 338 శాఙుభాషింపుమితి ప్రాదరాచూడు 13ఒడి

10. సద నం పు 331

11 అందులోనే పు 331

12 పారణ్యగర్భే యోగస్య వక్త్వాన్యః పురాతనః ।

యోగవాసిష్ఠమునందు పలస్తుడువదేశించెను 19

31 3 యోగశట్ట నిర్వచనము

యోగశబ్దమునకు అనేక విధముల ఇర్థములను చెవ్వటకు వీలున్నది పతంజలి యోగదర్శనమున —

“యోగశివైతవృత్తి నిరోధ” (11) అని యోగమును నిర్వచించినాడు చిత్తప్రపంచ నిరోధమే యోగము చిత్తము 1 క్షితిప్రముఖి మూర్ఖము 3 విక్షిప్తము 4 ఎకాగ్రము 5 నిరుద్ధము అని అయిదు విధములు 14

- 1 క్షితిప్రము — రకోగుడ ధిక్ష్యమువలన తంపలమైన చిత్తము
- 2 మూర్ఖము — తమోగుడాధిక్ష్యమువలన మౌహయ్యన్నమైన చిత్తము
- 3 విక్షిప్తము — నత్యగుడ ప్రతిభావమున ఒకప్పుడు స్నిరఘు, ఇంకాక ప్సుడు తంపలమైన చిత్తము
- 4 ఎకాగ్రము — ధ్యైయవర్తువునందు ఎకతావతా ప్రహాపరూపమైన చిత్తము
- 5 నిరుద్ధము — వృత్తులు నిరోధించటది వృత్తిభిన సంస్కారము మాత్రమే మిగిలిన చిత్తము

| పమాణ, విపర్యయ వికల్ప సిద్ధా, స్కూతులను పేట తో కృత్తులకూడ అయిదు విధములు 16 మైన పేర్కొనబడిన పంచవిధమైన

- 13 ద్వై లక్ష్మో చిత్తసాహయ యోగో జ్ఞానం చ రాఘవ !
యోగోవృత్తి నిరోధో నా జ్ఞానం సమ్యగేష్టజమ్ ॥

యో వా పు 780

- 14 క్షితిప్తం, మూర్ఖం, విక్షిప్త మేళగ్రం నిరుద్ధమిత
చిత్త భూమయః సాం ప్ర 11
- 15 ప్రమాణ, విపర్యయ వికల్ప సిద్ధాస్కూతయః

యో ద 16

చిత్త ములకుగలగు ఈఅయిదు వృత్త లను నిరోధించుటయే యోగమని యోగశబ్దార్థము తెలియుచున్నది అయినచో వీటిని నిరోధించుట ఎట్లని సంశయ మీర్పుడుచున్నది అభ్యాస వై రాగ్యముఱ ద్వారానిరోధించవలెనని పతంజలి ప్రతిపాదించుచున్నాడు 16

ఆంధువలవనే యోగశబ్దము, “యమజీనమాథో” అను ధాతువు మండి ఏర్పడినదఱి, యోగమనగా సమాధియని చెప్పుచున్నారు 17 ఈనమాధి సంవర్జ్ఞాత అసంవర్జ్ఞాతభేదముతో రెండువిధములు సంవర్జ్ఞాతసమాధియనగా చిత్తము నిశ్చలమగా, నిర్మలమగా ఉండుదశ అసంవర్జ్ఞాత సమాధియనగా సకలవృత్తులు నశించి చిత్తము విలయ మొందుట సంవర్జ్ఞాత సమాధిరూపమగు యోగము సౌధానము అసంవర్జ్ఞాతరూపమగు యోగము సౌధ్యము

యోగశబ్దమునకు ఇంకాకఎధముగకూడ వ్యుత్తుత్తి ని చెప్పుడురు “యుజిక్స్-యోగే” అను ధాతువు నుండియు యోగశబ్దము నిప్పుస్తు మగును అనగా “చేరిక”అని యోగశబ్దమునకు అర్థమీర్పుడుచుక్కుది దీని వ్యాఖ్యానము సీపుడు పరబ్రహ్మతో చేరిపోవుటయే యోగమని తెలియుచున్నది

యోగశబ్దమునకు “యుక్తి” అనికూడ ఓందరు అర్థనిర్ధారణ చేయుడురు ఈపద్ధతిలో యోగశబ్దము ఉపాయము, సౌధానము అను అర్థమును కూడ నిచ్చుచున్నది 18

16 అభ్యాస వై రాగ్యాభ్యాం తన్నిరోధః యోద 12

17 యోగః సమాధిః స చ సార్వభౌమశైత్యం వ్యుత్త ధర్మః

సౌం ప్ర 11

18 శ్రీపాతంజలి యోగముధాకరము, భూమిక, పండితశివ వరణము వ్యాసాక్రమము, ఏర్పేడు 1977 వు 6-7

యోగశ్శమసతు స్వరూపార్థము “విధాన”పురి కొండరుచెప్పుదురు.
శ్రీ దోషగమన కుంభించుట ” అనియు ఇంకొండరి ఇంప్రిమాయుము
సంస్కరణగ్రంథమై కటువత్తైన ఆన్ని వరమాశ్చకుయూరమూగాముపుస్తి
శాఖగల్దిపుతలన శీఖాత్మ చరమాశ్చాము లంధానముము సింఘించుకలను
ముకనే కుంభించుట అండు అర్థము దోషగమనకు పొత్తుకొల్పుసాగి

వతం-లి అంప్రిమాయుము నముకరించి యోగమనగా “ ప్రత్యు
ర్గుచు ” అని అర్థము చెప్పుకలిసు వరమేళ్ళుకని దివ్యశక్తి ఉండ
యోగమును వ్యుతపొరము తలయు 19

14 యోగదర్శకర్తృత్వములు-వతంంలి

పొరంగుగుర్తులిచే (ప్రశ్నాదీషులిచే) ప్రతవర్తించశియుఱదిప యోగ
శాస్త్రముము యూచ్ఛితాన్యుముహర్షి ప్రభారమంతోలికి వాచ్యము కాల
ప్రమేణ యోగశాస్త్రము శశించిలోగా తిరిగి వతంంలి లన వఱకు
వచ్చిన యోగమంతిచాయమును తంకలనమైపర్చు నొక్కరూపముగు
ప్రశ్నాదగదర్శకమును రచించెను అందువల్ల నే అతడు యోగదర్శకము
ఎఱ్లు ప్రారంభిందిసాడు “అథ యోగాసుఖాపనమ్” వతంంలి యోగ
ముదు శాంపంతలీటు , అముకాంధిసాధు

యోగదర్శకమునకు అఱ్లు వతంంలి కర్తృమైసాధు వాఖంకమునే
లాంఘ్యప్రవర్తనవను కు పీరుగల యోగభాష్యాగ్రంథమండ వ్యాపక
భగవానుదిఱ్లు ప్రత్యుతించెను—

యంత్రాల్పు రూపమార్యంంటవపు ఒగకోంపేకథామంగ్రహయు
ప్రాణింపు ఇరాణ్యము విషఫలోంపేకప్రత్యుః సుఖోగి ।
పద్మమ్మాప ప్రముఖింపుయగ వంపరః ప్రీయుతే యంత్రాల్పు

19 న వ ముక్కువ్వని యూజాని పశ్యమే యోగమైళ్ళురమ్ ।
థూతథ్వాన్ని వ థూతప్పో యంపుజ్ఞా థూతథూతాన్మా ॥ భ గీ 8 వి

దీవోచ్చికః పరోచ్యార్థః విమల తసులోగదో

యోగయు క్తః ॥ 20

ఇట్లు అదికిషించి వతంబలి రూపమున లోకానుగ్రహయాద్రితో²⁰ యోగ
యుష్టానై యోగదర్శనమును తదింతఎనరి చ్యాపుని భావపన

యోగదర్శనవక్రత వతంబలి యున్న అంతమయి వందేషములీదు
శారి చ్యాకరణ మహిథామ్యకర్త యుగు వతంబలియు యోగమాత్రకర్త
యుగు వతంబలియు ఉక్కే వ్యక్తియూ : లేక వేర్చేరు వ్యక్తులా : అను
చిచయమున బాలా పాదమ్మికపాదములున్నపి అందు నంపుడాయి
బాధుల వశ్యము సనువరించి ఉక్కే వతంబలి—యోగదర్శనమును, మహి
థామ్యమును వరకనంషాతను రదించి మూనసులు మహిపాక్షము
దోషములను బోగొట్టుకాపుటు మాద్యమును గూపెనరి ఖావింపఁయ
చున్నది నీరు లోకప్రసిద్ధమైన తప్రింది క్లోకమును ఆదహరించుట

యోగీన లితస్తు వచ్చిన పాఠాం

మంం కరిరస్తు తు లైద్యోతిశ :

అపాంపాకర్తిత్తం ప్రాపరం ముగ్గింశాం

వతంబలిం పొప్పింపాలనతోఽస్తు ॥ 21

తంప్రాంతమును వతంబలిపరిత కర్త యుగు రాముభద్రీదిస్తితుడును
ఇట్లు తమిద్దించుచున్నస్తున్నది

సూతార్థి యోగశాస్త్రీ వైద్యకశాస్త్రీ వ వార్తా శారి కతః :

కృత్య వతంబలిమురిః ప్రాపరయూమాప ఒగదిదంత్రాముమో ॥ 22

20 సౌం ప్రత 11

21 వ సం కచోష్టాతము అణార్థ త్రీవక్ష్యమ యాదవకర్మ
చోషాంశా సంస్కృత సంప్రాణము వారణాసి, 1884 పు 8

22 అనుభ చానందస్త్రామి, సర్వోష్టాత్సారథము ప్రథమాగము
బాషపు 1854 పు 176

యోగళాప్రమున సూత్రిములను, వ్యాకరణాప్రమున భావ్య
మును వార్షిక ఈ జగత్తును రక్షించుటకు వ్రిధారము చేసెనని దీక్షితుల
అభిపొందియము పై కోకమునందలి వారికషదము భాష్యదృకముగా
గ్రహంచవతిపు

వతంజలి, మహాభావ్యము యోగదర్శనములతో పొటు ఆయుర్వేద
శాస్త్రమున సువ్రీలద్ధమగు వరకనంహాతను గూడ రచించెను చరక
సంహాతకు తీకము వార్షిలన చక్కపి ఓ వండితుడు తన తీకలో ఇట్లు
పేర్కొనెను

పొతంజల మహాభావ్య చరక్షుతి సంస్కృతులై : 1
మనోవాక్యాయ దోషాణం హంతేర్జిఖాపతయే నము ||23

వాక్యవక్తియ కర్తృయగు భర్తుహరియు కాయవాగ్నుద్రిగత
దోషములను యోగదర్శన మహాభావ్య-వరక సంహాతలనమగ్రహంచి
పోగౌత్తిన వతంజతులి ఇట్లు పేర్కొనెను

కాయవాగ్నుద్రి విషయా యై మలాః సమవస్తితాః 1
చికిత్సాః లక్షణాధ్యత్తు శాస్త్రేనై పొం వికుదయుః ||24

మొత్తముబీద యోగదర్శనము మహాభావ్యము, వరకనంహాత
అను కిథిన్నశాస్త్రములకు కంబంచించిన మూడుగ్రంథములను లోకాను
గ్రహముద్ధితో ఆదిశేషుడు వతంజలి దూషమునుభరించి రచించెనని
సాంప్రదాయికుల అభిపొందియము

పొతాప్తు వండితులు పూరితో పొటు కొండటు భారతీయపండితులును
ఉండుంతమును అంగికరించుటలేదు కానీ యోగదర్శనమును రచించి

వది వతంజలియే అనుఱంకమున ఎవరికిరి విప్రితివ త్తు లేదు వతంజలి ఒకడేనా? లేక ఇద్దరు, ముగ్గురు వతంజలు గలరా? వారు ఒకే కాల మందున్నారా లేక భిన్న భిన్న కాలములయందుండిరా? అను విషయ మును మందు వ్రీకరణమున విచారింతము

31 వ ఎతంజలుతెందడు ?

ఇతకు మందు వ్రీకరణమున దొగదర్శనక త్తు వతంజలి యసి నిష్టయించితిమి వాణిసీయ నూత్రములకు వ పోతూష్యమును రచించి మహాభాగ్వతారుడను అద్వితీయమగు వ్రీలధినందిన వతంజలియు, ఈచొగదర్శనక త్తు ఒక్కడేనా?కాదా? నంవ్రిదాయువాడులన్నట్లు ఒక్కడే వతంజలియూ? లేక ఇద్దరు గాని ముగ్గురు కాని వతంజలు లున్నారా? అను అంశములను ఈ ఎక్కికరణముచే నిశితముగా వరిశీలింతము

కొండరు నంవ్రిదాయువాడుల మతమి ప్రీకారము వతంజలి ఒక్కడే 25 అతడే లోకానుగ్రీప్రాపు మూడు జాత్రములందును గ్రీంధములను రచించెను 26

పీరి మతము ప్రకారము మహావిష్ణును తల్పము, మహాదేవుని నూపురము, భూతారమును వహించిన వాడునగు ఆదిశేషుని ఆవతారములే అష్టుళండు బలరాముడు, వతంజలి, చంద్రికర్మ మొదంగు వారు కముక వతంజలి ఒక్కడే కాని ఇద్దరు ముగ్గురు వతంజలులేరు

ఇట్లే కె ఎ బహుదూర్ అను విముఖుడు కూడ వతంజలి ఒక్కడే అని నిరూపించెను ఇతటికి ఘని, యును సేరు కలదని కూడ

తశయున పీర్స్‌గ్రాను 27

ఎన్ ఎన్ దాన్‌గు వ్రతయను విమర్శకుడు కూడవకంటలులు ఈక్కురా: లేక ఇద్దిరా: యను విషయమును ప్రస్తావించుచు వాస్తవమైన యోగ సూధతములు, అనగా యోగదర్శనములోని మొదటి మూడు ప్రకరణ ములు, కొద్దమతము హరిగా అభివృద్ధి చెందకమునుపే ప్రాయ ఒకినవని అభిప్రాయువడెను హాందుపులకు బొట్టులకు తైనులకు నుండ్య వచ్చిన తగాదాలలో ఒకరి నుంచి మరొకరు నిర్మాంత ములను వరిగ్రహంత గూడదను భావములు ఏర్పడకమున పేశయోగ సూత్రములు రచించబడినవని, కొట్టి యోగ సూత్రములలోని మొదటి మూడు ప్రకరణములు కీర్తి హృ ఇవ శతాబ్దములో రచించబడి యుండ వచ్చునని నిర్దారణము జేసెను వ్యాకరణమహా భాష్యమును | ప్రాసాన పతంజలి యోగదర్శనమునుప్రాసాన పతంజలి ఇద్దరు ఒకటిని చెప్పాటలో ఎటువంటివ్యతిరేకాధారములు లేనందుచలన పారిద్దరు ఒకటి ఆయి ఉండవచ్చునని దాన్‌గువ్రత అభిప్రాయ పడినారు 28

పరక సంహాతలోని ఉపిష్ఠాతమున ఆచార్య త్రివిక్రమ యూదవ కర్మ ఈ విధముగా వివరించెను— 29 పతంజలి పరకుల ఐక్యము మిక్కిలి సందేహస్వదమైనది పరక సంహాత యందు ప్రతి అధ్యాయ ముదు నమాట్లచేయు సందర్శమున 'ఇత్యగ్ని వేశ కృతే తంత్రే' పరక

27 Bahadur, K P The wisdom of yoga, New Delhi 1977 P 10

28 Dasgupta, S N A History of Indian philosophy VOL I New Delhi 1975 pp 237—238

21 చ సం ఉపిష్ఠాతము పు 9

ప్రతి సంస్కృతే యని మాత్రమే చెవుబడు చున్నది 30 ఎతంజలి ప్రతి సంస్కృతే యను పొరము ఎక్కడను కానరాదు దృఢబలుయకూడ చికిత్సా స్తోసముచివరిభాగమున “ఆగ్ని వేశస్య తంత్రమేచరకసంస్కృతే” అనియు లద్దిధీసాంతమున “వరకేన అతి బుద్ధినా సంస్కృతమ్” అనియు చరకుని మాత్రమే పరిష్కార్తగా సిద్ధేశించెను 31 తంజలి పేరు ఎచ్చెటను కానరాదు చరకసంహాతట అతి ప్రాచీన వ్యాఖ్యానమును రచించిన భట్టార హరిచంద్రుడు తనవ్యాఖ్యాన ప్రారంభమున “భక్తాం ప్రజమ్య మహాతే చరకాయ తస్మై” అని చరకుని పేరును మాత్రమే స్నేహరించెను వతంజలిని స్నేహించునై లేదు వాగ్మణుడు తన వాగ్మణుమును ఆయుర్వేద గ్ర్యాంథమున చరకుని పేరునే సిద్ధేశించెను, గాని వతంజలిని స్నేహించులేదు 32 దృఢబల భట్టారక హరిచంద్ర-వాగ్మణుల కాలమున చరకునకు వతంజలియను పేరుతో ప్రాసాదియున్నాచో చరక తంత్రమును వతంజలి పరిష్కారించి యున్నాచో వై మగ్గురు ఎవ్వుతేనను ఆ విషయమును చెప్పయుండెడి వారు అందు వలన ఆగ్ని వేశ తంత్రమును సంస్కృతించిన చరకుడు వతంజలి కండ భిన్నుడే యని ఉహాంచుటకు అవకాశము కలుగు చున్నది

వ్యాకరణ నుహిభాష్య కర్తయైన వతంజలి యోగ సూత్ర ప్రపాత యైన వతంజలి కండెను, చరకుని కండెను పేరసి మరికొండరు విద్యాంసులు తలంబు చున్నారు తీ నత్యప్రత సామాశ్రమి భట్టాచార్యులు తమ “నిరుక్తాలోకనమున” “ఈ వతంజలియే వైద్యశాస్త్ర

- 30 ఇత్యగ్ని వేశకృతే తంత్రమేచరక ప్రాంత సంస్కృతేఖప్రాప్తి ధృడబల సంపూరితే చికిత్సాస్తోసే యోగివ్యా పచిప్రకితింతం నామ తీర్చోభాగ్యయః వనం పు 350
- 31 చ సం ఉపోద్ధాతము పు.శి

వ్రాటిత యనియు, యోగికాత్ర ప్రథేత యనియు బహుళ వ్రీవాదము పెనబడు చున్నది కానీ ఈ ప్రవాచము రకు కేవలము నామ సామ్యమే జారణమరించుచున్నది ఇతరకొరణము లేవియు సృష్టముగా దొరుకుట లేదు అందు వలన వతంజలి ఒకగే తమ నాథంతమను అంగికరించుటకు వీలులేదడి” చెప్పారి అట్లి “యోగేన బ్రాహ్మణ “పొతంజల మహాభాష్య” మొదటగు క్లోకములను ఇట్లు సమస్త యించు కొనవలయునని పత్యావత సామాణ్యము అభిప్రాయ వదెను భగవంతుడైన అదిశేషుడే ఆయు అవతారములందు చ్యాకరణ మహా భాష్యమును యోగ్యమూర్తి మూర్తిములను మరియు చరక సంహాత పరిప్రేక్ష రమును రచించెన అంతే కాని ఒకే వ్యక్తిగా ఒకే కాలమున ఈ గ్రంథములను రచించ లేదు.

భావమిప్రాన్ని చేత వర్ణించబడిన “వరకావిర్పవము” నందు వరకుడు అదిశేషుని యొక్క అవతారముగ మాత్రమే ‘వర్ణించబడెను వరకుడే వతంజలియును అభిప్రాయము కనటడుట లేదు కాశ్మీర దేశ వాసియైన “జయద్రథ వండితుడు తన హర చరిత చింతామణి ఇరువది ఎడవ సర్గయందు శబ్దాస్త్రీవతార సందర్భమున మహాష్యరచయిత అయిన వతంజలి అది కేఫుని అవతారముని పేర్కొనెను

మహాష్యము—యోగసూత్రములు—చరక సంహాత ఈ మూడింటిని రచించిన హగ్గరు వతంజలు ఆదిశేషుని అంకోద్ధవు లైనవుతోని చరిత్రక మైన ఏక్యమును పాఠించుటకు వీలుకూడు ఆముగ్గురంకిని ఏక్యము సంగీకరించించుట భాగవతాది పురాణముల యందు ఆదిశేషుని అవతారముగ వర్ణించబడిన బలరాముడు వతంజలి ఓక్కరే యని చెప్పవలసి వచ్చును అందు వలన ఆదిశేషుని అంశతో పుట్టినవుతోని యోగసూత్రముల రచయిత యైన వతంజలి”

నుణిధాప్రగతయిత దైవముండులు విన్న వ్యక్తులే
ముణిధాప్రగత రఘుక, దోషాగ సూత్ర రఘుయికలే వశంబలియరి
ప్రొకాస్తు అయిను వరుడితో లక్ష్ములెవ్వుల అపాధ్యము 23
ఛాటున చరణ నంయితము మూత్రము వశంబలి రదింజశదని కార్చిత
ముగా చెవువయ్యును

శారియిత్త యోగమూత్ర కర్తవ్యిన వశంబలి 34 క 200 నం
నుక తెందినహాయరి సిద్ధ్యయించెన ఇది సింప్లైనలో సింప్లైదాయితుల
అథిప్రాయము ప్రొకారము వశంబలి 35 పూ 2 క శాప్ల్యురుతు తెందిన
హాయసుట అనుమంజశను వశంబలు లింగరము అంకమును శారియిత
స్వస్తికరించ లీదు 36 కరి అథిప్రాయము ప్రొకారము వశంబలు ఉ
అద్దరసి చెవువయ్యును 37

హైరైన ఆకోబి (Hermon Jacobi) యును పొక్కాప్రయవండి
తుటు వర్లుశాఖాధారములు తీసుకొరి యోగమూత్రములను రదించిన
వశంబలి 38 క 450 నంబులు తెందినహాయరి వశంబలి పీకు ఇక్కుచీగారి
వ్యక్తులు వేర్చేరసి తెప్పును కారి బ్రూలోహాదిక(Bruno hiebich)
యును నకువశంబలి ఇక్కుదేయనెను 39

కేడార పొందే నుకులవముచేంపు సింఫుకోకమును “వ్యాస్తివన
వార్యముంచు, దాపొదరశర్మ “ వశంబలి ” యును పేరుగల పారు
ఎదుగుతుర్కురసిను పారు ! మహార్షి వశంబలి 2 ముని వశంబలి
4 అణార్గ్య వశంబలి 4 కోశార వశంబలి 5 మహాముని వశంబలి,
“ తరి అథిప్రాయము ప్రొకారము వశంబలు ఉముండి కొన్నారి

32 చ శం కుమిధ్యాతము 8 16

33 Hiriyanna, M outlines of Indian Philosophy London 1932 pp 267 270

34 James Hastings, Encyclopaedia of Religion and Ethics New York 1958 Vol 12 p 831

తెలియుచున్నది 35

3 I 3 యోగదర్శన కాలము :

యోగదర్శన కాల సిద్ధయమున విమర్శకులమధ్య ఎన్నో అభిప్రాయశేషములున్నవి ఇంతకు పూర్వపు ప్రవక్రింజమునందు పతంజలి ఒక్కడైనా లేక ఇద్దరా? లేక అనేకమంది పతంజాలున్నారా? అను అంశముపై తూలంకషముగా చర్చించితిమి, ఈ ప్రవక్రింజమున యోగదర్శనము ఎ కాలమున ఎర్పడినదను అంశమును సమీక్షింతము

యోగదర్శన కాలమును గుర్తి జరిగిన వాడ పతివాదములను మనము రెండువిధములుగా విభజించుకొనవచ్చును అందు మొదటిది యోగదర్శనము క్రిస్తుపూర్వమే రచించబడినది అను వష్టము రెండవది క్రిస్తుపుట్టిన తరువాత ఏర్పడినదను వష్టము ఈ రెండవష్టముల యందును ఎందరో విమర్శకులు వారివారి విమర్శలను చేసయున్నారు అప్పుటి వాటిని సంగ్రహముగా సమీక్షించుకొందము

సంస్కృతభాషా సింహాశ్వముల ఉత్కృతి వికాసములను వరిశీలించినవో సూతపాణ్యయము ఒక సిద్ధిప్రకాలమునందు అభివృద్ధి చెందినట్లు తెలియుచున్నది సింహాశ్వముగదర్శనములస్త్రీయుమొదట యూప్రతరూపముగనే రచించబడినవి సూతపాణ్యయమునకే శిలోమచే యసదగు పాటిని రచన “అష్టాధ్యాయి” వలె యోగదర్శనముకూడ పతంజలిచే సూతరూపమున రచించబడినది కానీ “అష్టాధ్యాయి” లోని సూతములకు యోగదర్శన సూతములకు భేదము స్వప్తముగా కనపడుచున్నది పాటిని సూత్రములు అతి సంక్షిప్తములు యోగదర్శనమునందలి సూత్రములు అర్థగాంభీర్యమునందు తక్కువ

కాకపోయినను ఆష్టోధ్యాయి సూత్రములవలె నంక్షించుటు కాక దీఘ్ర తరములై యున్నవి దీనినిఒట్టి యోగదర్శనము ఆష్టోధ్యాయి కాలమునకు సమీపింతరమున రచించబడినదని భావించుటకు వీలగు చున్నది ఆష్టోధ్యాయి క్రి పూ 7వ శతాష్టిమునకంబే ముందే ప్రాయండినట్లు అంగికరించబడినది కనుకయోగసూత్రములు క్రి పూ 7వ శతాష్టిమునకు తరువాత రచించబడి యొండునని ఉంచబడు చున్నది

వంస్కృత సొంత్వమున ఇతిహాస పురాణములగ్నియు కోకరూపముననే ఎర్పాతినవి వై దికరంగమున ఇపనిషత్తీ కాలానంతరము (800 B C - 600 B C) ఈ కోకరూప వాఙ్మయము ఎర్పడినట్లు భావించబడుచున్నది వేదాంగసొంత్వము దరిదూపగా గద్యరూపము ననే యున్నది కనుక ఇతిహాస పురాణకాలమునకు ముందు ఇపనిషత్తీ ఆశ్వాలమునపై తరువాత ఈ మధ్యకాలమునందు సూత్రవాఙ్మయము ఏర్పడి యుండునముటకు శార్ణుణములు కనబడుచున్నవి మహాభారతము “జయ” మనుపేర క్రి పూ శివ శతాష్టిమున ఏర్పడినదని విమర్శకుల అఖిపోర్చుయము కాబట్టి కీర్తి పూ శివ శతాష్టిమునకు ముందే యోగదర్శనము ఏర్పడియుండునని కొందరు ఉంచుచున్నారు 36

కే ఎ ఒహదూర్ పథ్రదర్శనముల కాలమునుగూర్చి విచారించుచు సొంఖ్య-శ్యాయ దర్శనములు కీర్తి పూ శివ శతాష్టిముందును, పూర్వమీమాంస-వేదాంత దర్శనములు క్రి పూ శివ శతాష్టిమునందును, యోగ వై శేష దర్శనములు క్రి పూ శివ శతాష్టిమునందును, రచించ

అదీనవరి యు క్రి యు క్ర మూగా నిరూపంచే : 37

ఎవ్ కె రాణ చతంయచిచుహృవ్ ప్రిస్తుష్టి, ర్యము శెంద్రపశ్చాత్ము
సు జెందితపాడరి ధావించును 38

ఆలార్థ ప్రిచ్చకు యూదవశర్వ కన చరక పంచాత ఉపి
ష్టుతమున యోగదర్శనక్రత్తులైన చతంయచి ' రాణము క్రి పూ కిం
శశాస్త్రముని ధావించెను వతంయచి పొలారీధ్యమును లాజధారిగా
ముగడదేశము నేలిన పుష్టమిఖ్యర్థి కన మహాభ ఇగ్యమువైప్రాణిశాయ
కముక అతయ పుష్టమిఖ్యర్థికి పమార్థికై యుండుతచ్చును పుష్ట
మిఖ్యర్థి చరిపొలవులము క్రి పూ 'క శాస్త్రముని తరిశ్యోకుం
గిర్దయుము తముక యోగదర్శనము క్రి పూ ' క శాస్త్రమువైప్రాణికి 3

ఎవ్ ఎవ్ దాసీగు క్రి యోగదర్శనమునుగూర్చి ఇట్ల ఏధిపొర్చియు
వచ్చిపు—

యోగమూక్యిమంలో10 చౌడకి మూడు వ్యక్తరములు ఊద్ర
ముతము పూర్తిగ అధివృద్ధి చెందక ముండే రచించబడినవి ఖాంధ్య
శాస్త్ర, క్లిఫంకిషమాధ్య ఎర్పుకిన శాగ్మయములలో¹¹ ఒకరిలభ్యాంతము
అను వేరోఱు ఎంగ్యిఖాంచుపదను ధావమంలివ్యక్తముంది యోగ

37 ' All the six systems are an ancient origin. The Sankhyā and the Nyaya are the oldest dating back to the 6th C B.C, following by the Purvī Meemamsa and Uttara Meemamsa (Vedānta) 5 C B.C, and the Yoga and Vaisesika the 3rd C B.C " The wisdom of yoga p 10

38 Das S K Glimpses of Divine light, Intellectual Publishing House, Delhi 1981 p 82

39 ద సం గోపము తి 8

దర్శనమనందలి మొదటి మూడుప్రాకరణములు రచించబడినఁ కావున యోగదర్శనమనందలి మూల 490థిమైన మొదటిమూడుప్రాకరణములు క్రిం పూ 2వ శతాబ్దమునందు రచించబడి ముందినసుటు అవకాశము కలుగుచున్నది నాల్గవంతప్రకరణమున బౌద్ధాది దర్శనప్రవస్తియున్నట్లు స్వప్తముగా తెలియుచున్నది కషుక యోగదర్శన ప్రారంభము కీర్తి లూ 2వ శతాబ్దమునందే అని అసుకొనవచ్చును 40

ప్రిఫెనర్ ఎ సెగ్గోన్ట్ మహాభావ్యక ర్తయగు వతంజలియే యోగదర్శనక ర్తయని రు, అతయ క్రిం పూ 2వ శతాబ్దము నాటి వాడనియు తలంచెను 41

ప్రిఫెనర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ మహాభావ్యక ర్తయగు వతంజలియే యోగసూత్రక ర్తయని సిరూపంచబడలేదనియు కొండరు యోగసూత్రములు కీర్తి పూ 4వ శతాబ్దమునకు చెందినవని ఖావింది నష్టబ్దికిని చాలామంది అవి క్రిం పూ 2వ శతాబ్దముననే ప్రాయబడినట్లు నిర్మించినియు తెలియజేసెను 42

ఇంకమ యోగదర్శన కర్తయైన వతంజలిని గూర్చి తోర్ లింక్ (Both lingk) కీర్తి పూ 250 సంవత్సర మనియు మాక్స్మముల్లర్ (Maxmuller) కీర్తి పూ 200 సం॥ మనియు, వేబర్ (Weber) కీర్తి పూ 140 సం॥ అసుంది కీర్తి శ 80 సం॥ చుధ్య కాలమనియు, గోల్డ్స్టాకర్ (Gold Stucker) కీర్తి పూ 140 సం॥ మ డి 120 సంమాలోపుల అనియు ఇప్పిప్పాయుపడిరి

40 A History of Indian Philosophy Vol I P 212

41 Macdonel, A A history of sanskrit literature Varanasi 1971 p 385

42 Radhakrishnan, S Indian philosophy Vol 2 London 1948 p 338

ఈ అభిప్రాయముగా నన్నింటిని కోడీకరించుచు రాము
ప్రసాద్ కిర్ణి పూర్విక శతాబ్దము నతంజలి కాలమని నిరూపించేను 43

పండిత్ ఎవ్ ఖాప్యాచార్య బుద్ధురి నిర్మాణము కిర్ణి పూర్విక
సంవత్సరము కనుచ యోగదర్శనకాలము కిర్ణి పూర్విక 949 కని 973 కాని
అయి యొండవహన్నిని సైనా దేశస్తులు విక్షణించుస్నారచియు
కాన పతంజలి కాలము దూడ దీనిరిషిట్ నెనుకు జదుగ్గలన యుండు
ననియు భావించేను. ఆయన దృష్టిలో పతంజలి కిర్ణి, పూర్వి 10 వ
శతాబ్దమున యోగదర్శనమును రచించెన 44

స్వామి వివేకానంద ఉంకను కొంచెను తుండు శాఖమునకు
పోయి కిర్ణి పూర్విక 1400 తండ్రాల సార్థింతమున హించూ దేశమున
పతంజలి యును తత్త్వవేత్త యుండెననియు మనస్తాంధ్య శాస్త్రమునకు
సంబంధించిన లఘ్యాంతములను అతడు సేకరించేనియు తెప్పేను 45

- 43 The Age of patañjali is now generally fixed at three centuries before christ

Rama prasad, patañjali yogasutras,
Introduction P 1

- 44 Chinese believe that Nirvana of Sakyamuni took place in 949 or 973 BC instead of in 543 BC

ఖాప్యాచార్య ఎవ్ సర్వాంతసారణము పు 186

- 45 There flourished in India a great philosopher patanjali by name He collected all the facts evidences and researches in psychology and took advantage of all the experiences accumulated in the past

The complete works Vol 2 p 27

ఇంతకరకు యోగదర్శనము కీర్తిస్తుత పూర్వమే వతంజలిచే రచించబడినదని పాదించు వారి అభిప్రాయములను నంగ్రహముగా తెలిసికొండిమి ఇక ముందు యోగదర్శనము కీర్తిస్తు పుట్టిన తణ్ణెత రచించబడినదను వారి అభిప్రాయములన్న ంగ్రహముగా తెలిల కొండము

వతంజలి కీర్తిస్తు పుట్టుకటు తదుహాతకాలమునకు నంబంధించిన వాదరి అభిప్రాయవడిన వారిలో పొళ్ళాత్ములు ఎక్కువ మండి కలరు పైర్మన్ జాకోబి కీర్తి 4 కిలివ నంగాన యోగదర్శనము రచించబడినదని అభిప్రాయవడిను 4 ర పొరాత్రీ ఎ్వత్ యను నసదుషూడ జాకోబి అభిప్రాయముతో ఏకిఫవించుచు కీర్తి అయిదవ శతాబ్దమున వతంజలి యోగదర్శనమును రచించెనది చెప్పేను 47

ఎ లి కీత్ (A B keith) తన కర్మ మీమాంస యన్న గ్రింథ మున కీర్తి కటువాత 4వ శతాబ్దమునకు నంబంధించిన బౌద్ధులివిజ్ఞాన వాదము యోగ సూత్రములగడు కనబదు ఉండుటచే ఇది కీర్తి 4 వ శతాబ్దమునకు నంబంధించినదని అభిప్రాయవడిను మరియ్యు మశ్శా భాష్యకర్త యగు వతంజలికి యోగ సూత్రకర్త యగు వతంజలికి అభేద మును నిరూపించు సంప్రదాయు వాదమును ఇతడు అంగికరించుట లేదు 48

46 Encyclopaedia of Religion and Ethics

Vol 12 p, 851

47. సర్వాంతసారభము పు 183

48 The yoga Sutra is not an early work it seems to recognise the Vijnanavāda school of Buddhism, which in all probability, belongs to the 4th C A D and the popular identification of patanjali with the author of the Mahābhāṣhya is clearly untenable

Keith A B karmamimamsa p 5

జ్ఞ హెచ్ శాస్త్ర యను విమర్శకుడు యోగదర్శన కాలముము
కీర్తి 4 300-500 అ మధ్య కాలమని ప్రతిపాదించెను 49

ఖారియిణ్ణ, హెర్బ్రూన్ జాకోబి అభిప్రాయముతో ఏకిభవించుచు
పతంజలి కీర్తి 4 కిర్తి 450 వ నం ॥ న యోగదర్శనమును రచించెననియు,
కీర్తి 4 కిర్తి 500 వం ॥ న వ్యాసుడు దారికి థాప్యము వెలయించెనర్చియు
కీర్తి 4 కిర్తి 1000 వ నం ॥ న థోజుడు దానికి వృత్తిని రచించెననియు
తన గ్రంథమున ప్రాపేను 50

జాన్ హోండా (John Honda) తన భారతీయ సాహాత్మ్య
చరిత్రలో పతంజలిని గూర్చి వార్చుచు మహాప్యకర్తయగు
పతంజలి కీర్తి పూ 150 నం ॥ అతు ఎంచించించన వాడరియు, కొండరు
ఇందే యోగదర్శనమును, ఒక ఆయుర్వేద గ్రంథమును వార్షికములు
ఉంచుచున్నారని, నామ సామ్యముచే ఇద్దాని ఒక వ్యక్తిగా పేర్కొ
నుట ఉచితము కాదని ప్రతిపాదించెను 51

ఈంత తరువ పతంజలి ఆతని రచనముగు యోగదర్శనము క్రిస్తు
పూర్వము కాలములు నుంబించినదని సిరూపంతిన వారి ఆశ్చి సాయు
ములను కీర్తిస్తుతర్వాత కాలములను నుంబించినదియును వారి అభి
ప్రాయములను నుంబించినదిమి పూర్వముప్రకరణముతో
నీర్చయించినట్లు వ్యక్తరఙు నుపోథాప్యకర్తయగు పతంజలియై

49 A History of Indian philosophy

Vol I P 253

50 Out lines of Indian philosophy p 270

51 A History of Indian literature

Vol II pp 153—164

యోగదర్శనమును కూడ రచించినని ఆయన ప్రక్కి పూ 2క శతాబ్దమున
ఉండియుండినని అభిప్రాయపకు ఎన్ ఎన్ దాన్ గుత్త లాధ్యాంతము
అన్నిందిలోను సమంజనమూర్గా కవయితున్నది ఈ లాధ్యాంతమును
పూర్వావర వందర్పు లిలోధము కనుటయిలేదు. శాఖ్య మహాభాష్య కర్త
యాగు పతంయిలియే ప్రక్కి పూ 2క శతాబ్దమున యోగదర్శనమును
రచించి యుండయవున్నని ఖచించిపైనైనది

317 యోగదర్శన ప్రక్రిపాద్యము

థారతియ దర్శన చాల్యయములో యోగదర్శనమువలు విశిష్ట
స్తోనము కలదు తన పరక గు యోగశత్రు లాధ్యాంతములను
పంగ్రిచాంచి సూత్రయాపమున పతంయి లేణ రచనకే యోగ
దర్శనముని పేక పతంయిలి ముంటుగనే కొన్ని యోగసిద్ధాంతములు
ఖారణ్యగంగ్యాదులలే ప్రవర్తింపియిలి ప్రఘారములో సున్నుల
వాదిరి అసుకాసించినవాగు పతంయి 52 ఇందు నాఱగుపొదములు
కలవు 1 సమాధిపొదము లేక యోగపొదము 2 సాధకపొదము
3 విభూతిపొదము 4 క్రిష్టవ్యాపొదము ఈ నాఱగుపొదములలో
అస్త్రాంగ సహాతమైన యోగముఁద్యాగా రిరుట్టమైన తిత్తవృత్తులగా
సాధకులు క్రిష్టవ్యాపును పొందు యోగమార్గము విశదవరచుదినది

317 1 సమాధిపొదము

దీనిని యోగపొదమునీ కూడి ఏల కురాలి నుండి చెప్పుటాడినది
“యుషాంతమూర్గా” యును ఆశుషుండి యోగశస్త్ర మేర్పడినది అందు
పంచనే “సమాధి” “యోగ” శస్త్రము అం ఆర్థము సమానమునుర్పుణ్ణతో
దీనిని సమాధి పొదమనియు, యోగపొదమనియు ఎలాచుటున్నారు.

ఇందు విషదిషిక్ష సూ తములు కలవు ఈపొదమునందు సంప్రవ్జాత - అసంప్రవ్జాత నమాధులు సంపూర్ణముగ వివరించబడినపి సమాధి యసగా చిత్తధర్మము సత్యరసప్తమో గుణములకోహాది యున్న చిత్తము । క్షీప్తము కి మూఢము కి వక్షిప్తము 4 ఏకా గ్రము 5 సిరద్ధము ఆను వంతథామికలు కలదగును ఇందు మొదటి మూడు ధర్మములను వదలి ఏకాగ్రగ్ంశితిని పొందినపుడు సంప్రవ్జాత సమాది యసంచడ ను నిరుద్ధమైనపుడు అసంప్రవ్జాత సమాధి సృతిరి పొందును

వృత్తులు 1 ప్రమాణము 2 వివర్యయము 3 వికల్పము 4 సిద్ధ నీ స్నేహియసి ఐదు విధములు ఇవియే మనో చాయపొరములు ఇవి కిచ్చాఖక్కి శబ్దముచే రెండు విధములు అభ్యాసవైరాగ్యములచే వృత్తు లను సిరోధిం చవచ్చుము తప్పత్తులను సిరోధించుటద్వారా ఏకాగ్రఘతి కలిగి సంప్రవ్జాతస్థితి ఏర్పడును బొహ్యవస్తువులను స్వప్తముగా గోవరింపజేయు భావనావిశేషము సంప్రవ్జాత సమాధి వివర్య-విచార-అనంద-అస్మిత బేరముచే ఈ సమాధి నాఱుగురకములు నిరుద్ధమైతి కలిగినదో అసంప్రవ్జాత సమాధి యందుడు దీనికి సిర్పిఱసమాధి యనికూడ పేరు ఈశ్వరభ్యాసమువులన కూడ ససూధిలాభముకలుగును బుకంథరా ప్రవజ్జద్వారా ఈ సిర్పిఱసమాధిని సాధింపవచ్చును

3172 సాధనపొదము :

సాధనపొదమున విషదిషిదు సూత్రములు కలవు 1 తపస్సు 2 స్వాధ్యాయము 3 ఈశ్వర ప్రసీధానము ఈ మూడింటిని ప్రియా యోగమందురు దీనిపలన అవిద్యార్దిస్కిషములు నశించి సమాధి లాభము కలుగును 1 అవిద్య 2 అస్మిత 3 రాగము 4, ద్వేషము 5 అభినివేశము అని క్లీళములు అఱుదువిధములు పీటిని వివర్యయము అనియు చెవ్వాడురు

చి త్రి సి రోధమునకు ఈవయోగించునవి అష్టాంగములు 1 యు మహు
2 శియమము 3 ఆసనము 4 బ్రొణాయామము 5 ప్రత్యాహారము
6 ధారణము 7 ధ్యానము 8 సమాధి ఆని వాటి ఏర్పు ఈ
అష్టాంగములలో మొదటి నుండి అయిదింటి ఏరకు స్థాధనపొదము
పతిపొదించినది

3 1 7 3 విభూతిపొదము ।

ఆక్షాంగమునకు అంతరంగ సొధనములు - ధారణ, ధ్యానము
సమాధి పీచికి సంయుక్తమనిపిరు శాష్ట్రంగము లైన యుమాదుల
కంటి అంతరంగములైన ధారణాదులు చాలా ముఖ్యమైనవి సంయు
కుము స్తోరమైనచో “బుతంఫర” అను ప్రభు కలుగును 53 దీనివఱన
ఎక్కగతసిద్ధించి సంప్రత్తత సమాధి కలుగును

యోగికి ధర్మ-రిష్టం-తప్స్థి వరిణామములను మూడించియందు
ఎంయుమము కలిగి భూతభవిష్ట్యద్వర్తమావముల సొక్కాత్మకము
కలుగును విభూతిపొదము సంయుక్తుడ్వారా యోగి సొధించు అనేక
సిద్ధులను ప్రతిపొదించున్నది ఇందులో కొన్ని ముఖ్యమైనఎద్దులు—

- 1 వశచక్ష్యదుల పంథాషణలను తెలుసుకొమట
- 2 పూర్వజన్మ జ్ఞానము
- 3 తన కరీరమును ఇతరులకు కనబడకుండా చేయుట
- 4 మైత్రీది బలములనుండుట
5. మూర్ఖును సొక్కాత్మకర్మము
- 6 సర్వజ్ఞత్వము
- 7 పరకాయ ప్రవేశము

- ६ असीमादि शक्तुला
- ७ वंवधुत वर्षीकरणम्
- ८ इंद्रियं जयम्

३ १७४ कैवल्यप्रादम् ।

योगदर्शनम् संदर्भे नाल्प्रपादम् कैवल्यप्रादम्
 एतम् मुप्यदिम्बाद् नुत्रम् लक्ष्मी तु प्रादप्रारंभम् न
 अल्पद्विधम् लैन् ऐद्वये निर्वाचनं च उचितं विभवति । इन्द्रियादि
 विभवदिविभवदि ३ मुन्त्रसिद्धि ४ तवल्पिदि ५ नवादिसिद्धि ६ ऐद्वय
 अन्नं उत्तेकि नवादि वैत्तवग्नेन्नं दि

त्रप्रादम् योगिभित्तम्, चित्तलक्ष्मिम् लुप्तिं विवरिं च उचितं विभवदि
 चुम्ब्यप्राचर्णव लक्ष्मी लम्, नृत्ये ल संस्कृतवृत्ति, धर्मादिरूप्यर्थावम्,
 अत्युविवेकज्ञानम्, व्यक्तिन् संस्कृतनाशम्, विक्षेक
 लदि, धर्ममेमुनवादिलदि, वरिकामुक्तम् लम्, स्यास्याद्युवृत्ति,
 त्रिगुणदाहात्म्यप्रसिद्धियस् कैवल्यम् प्रतप्रादिं च उचितं विभवदि

चित्तवृत्तिसिरोदम्बद्यरा संत्रज्ज्ञात अनंतेज्ज्ञात नवाद्व
 अम् साधिं योगियै कैवल्यम् नवाद्वयम् शांदुषकु लापलवन
 वार्द्धम् लम् योगदर्शनम् तु नाल्प्रपादम् लल्लै निर्वाचनं
 च उचितं विभवदि

३ १८ योगालगम्बलु

योगम् लक्ष्मी एविमिदि अलगम्बलु इंद्रियं च दीनिनि अप्त्वेंग
 योगम् लक्ष्मी एविमिदि अलगम्बलु इंद्रियं च दीनिनि

५४ यमनियमान लप्रायायम् लप्रत्याप्त्वरकारकाध्यान
 नवाद्वयोऽप्त्वंगानि योग २२

- 1 యమము
- 2 నియమము
- 3 ఆసనము
- 4 ప్రత్యాహరము
- 5 ధారణము
- 6 ధ్యానము
- 7 సమాధి

8 1 8 1 యమము

“అహంసా సత్కాష్టే య బ్రహ్మవర్ణ వరిగ్రహయమః” (2 30)
 యమము అయిదువిధములు 1 అహంస 2 సత్కాష్టే 3 అష్టే యమము
 4 బ్రహ్మవర్ణము కీ అవరిగ్రహము

- 1 అహంస — ప్రాణిలను వాంసించకుండుట
- 2 సత్కాష్టే — మనఃపూర్వకముగా సత్కాష్టే వలుకుట
- 3 అష్టే యమము — ఇతరుల సౌమ్యును అవహరించకుండుట
- 4 బ్రహ్మవర్ణము — ఇంద్రియ సిగ్రీహము కలిగియుండుట
- 5 అవరిగ్రహము — ఇతరుల సుంధి దేనిని తీలకొనకుండుట

యోగస్థాధనలో వ్రథవూంగమగు యమమును ఆశ్చర్యపూర్వకముగా ఆవరించి కృతకృత్యుడై రెండవఱంగమైన నియమమును ఆవరించు టకు ప్రయత్నించవలయును ఈ యమమును ఆవరించుటకు జాతి దేశ కాలసమయములను గూర్చి ఆలోచించవలనన పసలేదు దీనిని అన్ని జాతులవారును, అన్ని వ్రద్ధీశములలోను, అన్ని కాలములలోను అన్ని సందర్భములలోను ఆవరించవచీలగును కాన దీనిని మహా ప్రవతము అందురు 53

వ్రథ నిథి జాతి దేశ కాల సమయానవచ్చినాన్ని : సిర్వభోమః
 మహాప్రవతమ్ । యోద 2 31,

3 1 8 2 సియమము

“కౌచ నంతోష తపః స్వాధ్యయేశ్వర ప్రపణిధానాని సియమూ”

- (2 32) — సియమములు అయిదు విధములు అట — 1 కౌచము
2 సంతోషము 3 తపస్సు 4 స్వాధ్యయము 5 ఈశ్వరప్రపణిధానము
1 కౌచము — కౌచమనగా తుచిగా నుండుట ఇది 1 బొహ్య
కౌచము 2 ఆంతరకౌచము అసిరెండువిధములు
బొహ్య కౌచమనగా కరిరమును స్వానము
మొదలైన వాటిచే షట్టిచేయుట ఆంతరకౌచ
మనగా మైత్రాంగిపరికర్మలచే చీత్త ములమును
పోగొట్టుకొనుట 56
- 2 సంతోషము — ఎల్లుపుటును సుంతోషముగా నుండి తసకు
అందుబొటుతో లేని దానిని కోరకుండుట
- 3 తపస్సు — తపస్సు ఇనగా ఆశలిదవ్వులు, శీతోష్ణములు
మొదలగు ద్వండమును నహంచుట కృప్పా
చాంద్రాయిజ సాంతపనాది ప్రతమాల నాచ
రించుట
- 4 స్వాధ్యయమా — స్వాధ్యయమనగా మోష్టోపకారకములగు
శాస్త్రములను అధ్యయనము చేయుట, ప్రణ
వమును జపించుట
- 5 ఈశ్వర — ఈశ్వర ప్రపణిధానమనగా వరమగురువు వరా
తురుడైన వరమేళ్ళరునకు సర్వ కర్మలను
సమర్పించుట 57

56 వితర్గు బాధనే ప్రతివష్టభావనమ్ | యో ద 2 33

57 శయ్యాసనస్తోఽథ పథిప్రబజన్య
స్తోఽపరిక్షిష వితర్గు జాలః ।
సంసార బీజష్టయ మీషమాజః
స్వాన్నిత్యయుక్తమృతథోగభాగి ॥ సిం ప్ర, యో ద 28, 2

ఎంసౌదులు యోగవిరోధులు వాటియందు ప్రవర్తించకుండ
అహంసాది యమ-నియమములను ఎవ్వడు భావన చేయుటవలన
యోగము స్థిరించును 58

3 | 8 | 3 ఆననము

“ఛీర నుఖమాసనమ్” (2 46) నిక్షులముగా సుఖముగా కూర్చు
సుటి ఆననముగును వతంజలి యోగసూత్రములయందు ఆశనముల
పేర్లను పేర్కొనలేదు కానీ బ్యాసుడు సింఖ్యాప్రవవన భాష్యమున
వదమూడు ఆననములను పేర్కొనెను అవి— 1 పద్మాసనము 2 పీరా
సనము 3 భ్రద్రాసనము 4 ప్ర్యాస్తాపనము 5 దండూసనము
6 సోపా-శ్రయము 7 వర్షణికము 8 క్రోంచసిషదనము 9 హృత్త
సిషదనము 10 ఉష్ణ్యానిషదనము 11 సమసంప్రాణము 12 ఛీర
సుఖము 13 యభాసుఖము ఆననసాది కలిగిన యోగకి శీతోష్ణాది
ద్వందములవలన బొధ కండదు

3 | 8 | 4 ప్రాణాయామము ।

“తల్లునీ నతి శ్యాస ప్రశ్యాసయోగ్రతి విచ్చేహః ప్రాణాయామః”
(2 48) ఆననసాది కలిగిన తదుపాత శ్యాస-ప్రశ్యాసల సంచారమును
నిరోధించుటకు ప్రీతియామముని పేరు ఇది మూడు రకములు—
1 రేవకము 2 హూరకము 3 కుంభ కము ప్రాణాయామము దేశ
కాల-సంభ్య సియతితో మరల మూడువిభములుగా సుందరమును అదియే
మరల దీర్ఘము, సూడ్మము అని ఆరువిభములాగును 59

58 వితర్షి బొధసే ప్రతివష్టభావనము । యోద 2 33

59 సతు బొష్యాశ్వత్తర ప్రంభవృత్తిరైకాల సంభ్యాభిః పరిదృష్టో
దిర్ఘసూట్స్థా । యోద 2 59

- 1 దీశక్తిప్రము — ముట్టునురడి పన్నెందు ఇంగుళముల వరకు శ్వాసను విడచుట
- 2 కాలక్రమప్రము — 16 మాత్రిల కాలము రేచకమును, 32మాత్రిల కాలము పూరకమును 34 మాత్రిల కాలము కుంభకమును చేయుట
- 3 సంఖ్యక్రమప్రము — రేచక - పూరక - కుంభకములను దినమునకు ఇన్నిమార్గు అని లెక్కించిచేయుట
- దీశదీధ్వము కాలదీధ్వము — ముట్టునుండి 16 ఇంగుళాలు శ్వాసను విడచుట
— శ్వాసను 24 మాత్రిల కాలము విడచుట కాల దీధ్వము
- సంఖ్యదీధ్వము — రేచకాదులను పూర్వము నిర్దిఱయించుకొవ్వు సంఖ్యకండి ఎక్కువచేయుట

అను కొన్నిదానికండి హౌచ్చుగ చేయుట దీధ్వము అనుకొన్న దానికండి తక్కువగాచేయుటనూక్కము దీనినే వైకృతపాఠాయాము మందురు కేవల కుంభకము ~ రేచకపూరకములను పదలి కేవల కుంభకమునందే యుండుట నాల్గవ పాఠాయాముము (యో ద 2 రీ!) ఇదియే యోగాంగము పాఠాయామువలన చిత్తమునఁడు చొత్తింక థాగమును ఆవరించిన వలినము నశించి బుద్ధికి వ్రిలాక చేపర్వదుము 30 పాఠాయాముమువలన నిర్వులమైన ఒత్తము ఎప్పుట నిల్చిన నచ్చుట స్థారముగా నిల్చుము

3 1 8 5 వ్రిత్తాంగపోరము

“స్వవిషయా సంప్రయోగే చిత్తస్వరూపానుకార ఇస్త్రీయాకాం ప్రవత్యహంరః (24) ఇంద్రియములను తమతమ విషయముల వెంట పోస్తియక సిర్వులమైన చిత్తమునకు మరల్చి తమ తమ స్తోసములంకు నిల్చునట్లు చేయుటయే వ్రిత్తాంగపోరము

దీనివలన ఇంద్రియములు స్త్రోధినమై చిత్తము భ్యానమునందు
స్కిరముగా నిఱ్పుటకు ఆవకాశము కలుగుచున్నది

3 | 8 6 ధారణ 1

“దేశపద్ధతి తస్య ధారణ” (3 1) వాఖి వక్రాది ప్రదేశముల
యందు చిత్తము చలించకుండా నిఱ్పుటకు ధారణయని పేరు

యోగ్యభ్యానము చేయువాడు మూలాధారము, స్మాధిష్టానము
నాభివక్రము, హృత్పుండరీకము, భూర్భుమధ్యము, నాలకాగ్రము,
జిహ్వగ్రము మొదలగు అంతరస్థానములందుగాని బూహ్యప్రకృతిలోని
ఏదో ఒక వస్తువునందు గాని చిత్తమును గిలువచ్చెన అట్లు నిలుపుటనే
ధారణ అందురు

3 | 8 7 ధ్యానము

“తత్త్వ వ్యాఖ్యానిక తానతా ధ్యానమ్” (1-2) ధారణ ష్టులమున
తాను భ్యానించు వస్తుపుకంట భిన్నమైన వస్తుపుము మనస్సులోనీకి
రానీయక ఒకే వస్తువును భావించుట ధ్యానమగును భ్యానించుచున్న
వస్తువును మరుచుండుట దీని స్వరూపము ఈ ష్టుతి రావళనన్న వో
యమాయ్యంగములయందు ఎద్దిని వ్రధమమున సంప్రదించవచ్చెన

3 | 8 8 సమాధి

“తదేవార్థమాత్ర సిర్వాపం స్వరూపశాస్త్రమివ సమాధిః” (3 8)
భ్యానము భ్యానించు వస్తుపుల స్వరూపముగా వరిణమించి భ్యానము
బేటుండూపోవుటయే అనగా “సేను భ్యానించుచున్నానని” తూడ మరచి
పోవుటయే సమాధియగును

ధారణ-ధ్యానము=సమాధియను ఈ మూడును ఒకే విషయమున
కూడియున్న చో సంయుమగును 61

ఇట్లు యోగదర్శనము నందలి నాలుగు పొదముల యందుము యోగమును సొధించుటకు కావలనన ఎనిమిది అంగములు అవాంతర విభాగములలో నిరూపించబడినవి

౩ 1 ० యోగ రకంలన

యోగళాష్టమునకు ప్రథమ ప్రపత్తికుడు హరణ్యగర్వజని మొదట పీర్గుంటిని తరువాత ఎందరో మహార్షులు దీనిని గ్రుహారము చేసారి ఈ యోగము యోగశిథోవసిషత్తు, యోగచూషాముణ్యవీషత్తు జాణాల దర్శనోవ సిషత్తు, ఆక్క హృషోవ సిషత్తు, నారాయణ పుర్వ్యతా స్వావసిషత్తు, యోగతల్యోవసిషత్తు, వరాహోవసిషత్తు, కరోక్కాత్తు భగవద్గీత, మమస్వులి యూజ్వలాఘ్వస్వులి, దక్షస్వులి, మహారతము, ఆదిత్య పురాణము స్వాందర్శనరాణము, ఖూర్మపురాణము మొదలగు గ్రింథముల యుండు చక్కగా వ్రీకంసంచించబడినది

మోషము యోగసద్గి వలన కలుగు చున్నట్లు యోగశిథోవసిషత్తు వ్రీతిపొదించు ఉన్నది ⁶²

యోగులు చిత్త శాంతికౌఱు ప్రాణాయామము చేయుదురని ఆక్కహృషోవసిషత్తు చెప్పిఉన్నది ⁶³

యోగమునకు ఎనిమిది అంగములని యోగియొక్క సహావస్తు స్వయయముగనే వ్రీకాశించునని వరాహోవసిషత్తు తెలియజేయుచున్నది ⁶⁴

62 యోగాదేవ విముచ్యతే యోగి 1 55

63 యోగినశిఖత శాస్త్రల్ఫం తర్వాన్తి ప్రాణరోధనమ్ ఆహు 4 44

64 యోగోహృష్ణాంగ సంయుతః వచ్చ 5 10

యోగినః సహావస్తూ స్వయమేవ ప్రకాశతే, అందులోనే 2 77

నారాయణ పూర్వతాఎన్యుపసిషత్తు యోగులకు యోగాభ్యాస స్థితిలన యోగలక్షీ కలుగునచి చెప్పి చున్నది 65

ధారణ లది వలన యోగి శరీరమున సుగంధ మేర్పడు చున్నదని యోగతత్వోవ విషత్తు విపరించుచున్నది 66

యోగ శిఖోపసిషత్తు యోగ స్థితిలేని భ్రాహ్మము మోక్షోపాయముగ వగికి రాదను చున్నది 67

యోగాభ్యాసము చేయుటు స్వాధర్మరత్నమైన వాచు ప్రాణాచూమము ద్వారానే భ్రాహ్మను వలన మోక్షము నందగలడని జూబాల దర్శనో వగిషత్తు విరూపంచుచున్నది 68

ఇంద్రియభ్రాహ్మములు మణస్సుతో కూడ స్థారముగా నుండి బుద్ధి వలించ కుండా యుండినచో ఇంద్రియ ధారణ రూపముగు యోగమన వచ్చునగి కలోపసిషత్తు చెప్పి చున్నది 69

ఈ పద్ధతిలో యోగమును గూర్చిన ప్రకంప ఒప్పఁ

65 యోగినాం యోగలక్షీర్పవతి నా పూ తా 21

66 యోగినోంభగే సుగంధశ్నా జాయతే బిందు ధారణతీ

యో త 62

67 యోగిన రహతం భ్రాహం నమోక్షయ భవేద్యిదే యో 3 111

68 యోగాభ్యాసరతో సిత్యుం స్వాధర్మ సిరతక్షుయః

ప్రాణ సంయమసే నైవజ్ఞానాస్మృతి భవిష్యతి॥ జూద 6 14

69 యదా పంచావతిష్ఠనే భ్రాహాని మనసాపంచా

బుద్ధిశ్చన విచేషేత తామాపుః పరమాం గతివ్యో॥

70 యోగమితి మన్యసే స్తోరామింద్రియ ధారణమే।

క * 610-11

పిథుల 70 సమత్వమే యోగమని కర్కుకొశలమే యోగమని యోగ స్వరూపముగూడ అందువిపరించ ఎదినది 71

వరమాత్మ యోగముచే భూత భవిష్యత్తులను తెలిస్కొని భౌతిక శరీరమును, కారణ శరీరమును వరిత్యజించి యోగి బంధవిముత్తుగు చున్నాడు 72

యోగము, ఆచారము దమము, అవాంస, దానము, స్వాద్యాయము మొదలగు కర్కుల కంతి యోగముతో ఆత్మదర్శసము చేయుట గొప్ప ధర్మమని యూజ్ఞవాస్త్వస్మాతి చెవ్వచున్నది 73

బ్రాహ్మణులుడు అగ్నిష్టోమాది సమస్తకర్కులనుతరిత్త జించి యోగా భ్యాసము చేయుచు శాంతముగ సున్నచో పర్బతమ్మాచో ఇకలు గును బ్రహ్మాషితీయ వైశ్య శాయులకు, స్త్రీ లకు గూడశాంతికి మోక్షమునటు యోగము తవ్వ వేరోక ఉపాయము లేదని మాతంగ మ శ్రీ

70 యుంజన్నేవం సదాత్మానం యోగి నియత మాచసః।
శాంతిం సిద్ధాంచరమాం మతసంస్థామథిగవ్వతి ॥
అగి ३ 15

71 సమత్వం యోగ ఊవ్యతే
యోగః కర్కుసు కొశలమ్ భగి 2 48 2 68

72 భూత భూహ్యానవేష్టిత యోగేన పరమాత్మనః।
దేహ ద్వయం విహయాహ ముక్తి భవతి బంధనాత్॥
పొతంజల యోగశాశ్వతము, పీరిక పు 13

73 ఇజ్యాచార దమూఎంసా దాన స్వాధ్యాయ కర్కుణామ్మః।
అయంత పరమోధర్మః యదోఽగేనాత్మ దర్శనమ్॥
యా స్మా 1 8

చెప్పునట్లు వెప్పుదురు 74

నవయువతి తోడి సంభోగ సీళ్యమువలి బ్రహ్మను అనుభవించ వలనేకానీ మాటలల చెప్పుటకు వీలుకాబు పుట్లు గుట్టివాదు మటమచు ఆలినకాలేశట్లు యోగికానీ వాడు బ్రహ్మను తెల్సినట్లు ఉటించి దక్కించి తెలియజియుచున్నది 75

ఆదిత్య పురాణమున “యై గము వఇననే జ్ఞానము కఱగచుగ్గు దనియ, నా యందు ఎక గ్రా చిట్టమును కలిగి యుండుటయే యోగ మనియు” భగవంతుడు వెప్పు న్నాడు 76

అత్యజ్ఞానము వలననే ముక్తి కఱగు చున్నదనియు, ఆ యూత్సు జ్ఞానము యోగము ద్వారానే ఎద్దించు చున్నదనియు స్కూంద పురాణము నందున్నది 77

74 అగ్నిష్టోమాదికాన్ సర్వాన్ విషయ ద్విజపత్రమక్కి

యోగాభ్యాసరతః శాస్త్రః వరం బ్రహ్మధిగవ్యతిః

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ ఎశాం శ్రీ శూద్రాశాం త పొవనమ్మి

శాస్త్రయే కర్మచామన్యద్వ్యగాస్మాల విముక్తయే॥

పొతంజల యోగశాస్త్రము పీరిక పు 14

75 స్వయం వేద్యం హీ తద్విహ్వ కుమారి శ్రీ సుఖంయథా।

అయోగి నైవ జానాతి జాత్యనో హ యథా మటమ్మి॥

ద స్వీ 7 24 25 పు 374

76 యోగాత్మంజాయతే జ్ఞానం యోగో మయ్యేక చిత్తతా॥

పొతంజల యోగశాస్త్రము, పీరిక పు 15

77 అత్యజ్ఞానేన ముక్తిః సౌక్యతవ్వ యోగాదృతేనహా।

సవ యోగశిరం కాల మధ్యసొదేవ సిధ్యతి॥

అందులోనే పు 15

ఆ శేషపొవ సంతతిని యోగాగ్ని దహంతగా సిర్పుతుమైనక్కానము కలుగును ఆట్లు కలిగిన జ్ఞానము వలననే నిర్వాణము నథించును 78

బుద్ధిమంతుడగు మానవుడు సివృత్తి మాగ్దము నందుండుటకు ఎప్పుడును యుత్సించ వలయును అది యోగము వలననే సాధ్య ఏనును అంత కంటెను వేరొక సాధనములేదు భవతావ పరితప్తులకు యోగమే గొప్ప పౌషధము ఐహాక విషయముల యందు విరక్తి, భగవంతుని యందుఅనురక్తి ఎవరికి ఉండునో హాడు నమ ప్రక్కిశములను యోగాగ్ని చే ఉన్నిపటలము గా చించు కొనగలడు నిర్వాణమును చొండగలడు ఈ విషయమున నంశయు పడవలలన పనిలేదని కూర్చు పురాణము వికదికరించు చున్నది 79

ఆట్లు యోగమును గూర్చి యోగా భ్యాసమును గూర్చి ఉపరిషత్తులలోను, స్వీతులలోను, పురాణములలోను, ఇంకసుతరసింహత్యము నందును అనేక విధములుగా ప్రశంసింపబడినది ఈవశపంసలలో కేవల రాజయోగమే గాక ఇతర యోగముల ప్రపక్తి కూడ కలదు

78, యోగాగ్నిర్దహితి క్షీఏమశేషం పొవంజరమ్

వ్రిషప్పుం జాయతే జ్ఞానాన్నిర్వాణ మృత్యుత్పత్తి

కూపు 2112 ను 417

79 తడూ యతేశ మరి మాన్యభా స్వాన్నిర్వాతిః పరా

యోగేన లభ్యతేసాతు నచాస్యేన తు కేనవిత్తి॥

భవ తాపేన తప్పావాం యోగోలా పరమోషధమ్॥

ఎద్దార ప్రశప్తుక్కాధీర్యస్య సిర్పేద సంభవా॥

న చ యోగాగ్నినా దగ్గ నమత్కీక సంపయః॥

నిర్వాణ పరమః సిత్యం ప్రాణోన్నతేవ న సంశయః॥

పొతంజలయోగశాస్త్రము, పీరిష ను, 15

4. ఒతుర్భాధ్యయము :

4.1 యోగదర్శనము – యోగపొతము.

4.1.1 యోగదర్శనము :

దర్శనమనగా త త్వజ్ఞాన సౌధనమగుణాత్మమని ఇదివరకు(3.1) పేర్కుంటిని. భారతీయ శాస్త్ర వాఙ్మయము ఆస్తిక-పాస్తిక - దర్శన బేధములతో రెండువిధములుగ నున్నాయి. అందు శాఖ్యం - బోధాదులు నాస్తిక దర్శనములు నాయయ - నై కేషికాదులు ఆస్తిక దర్శనములు సంప్రసిద్ధమైన ఆస్తికదర్శనములలో యోగదర్శనమునకు విశ్లషణమైన స్థానముకలదు. పతంజలిమహర్షి యోగదర్శన ప్రపణేత. క్రి.క. ఇవళతాజ్ఞ మునపకంటి యోగదర్శనమునురచించినట్లు పెట్టుమందివినుర్కులు అంగికరంలియున్నారు. ప్రఖ్యాతేషుదుప్రవర్తింపజేసిన యోగమును¹

¹ యోగశాస్త్రమ్య కర్తృత్వమ్య విరించోఇధి కంప్యూటర్ పి.ఎసం.1.1.50

యోజవల్క్యమహర్షి ప్రచారము చేయగా, పతంజలినుహర్షి సూత్ర
రూపమున నాలుగుపాదములలో దర్శనముగా మనకంచించేను

యోగదర్శనమును పతంజలి సమాధి సాధన విభూతి - కైవల్య
పాదములను పేర్లతో నాలుగుభాగములుగా విభజించేన భారతీయ
దర్శనములన్నియు మోష్టమను తురియ పురుషార్థమును సొద్దించుటకు
కావలిన మాగ్దముల నువదేశించినవి ఉపదేశంవటదిన మాగ్దముల
లోను, అనుసరించఁడుసొధనలలోను పేధమండపచ్చును కాసీసాధించ
వాసిన అష్ట్యమునందు సూత్రము భారతీయు త్త క దర్శనములకు
బేధములేదు

యోగదర్శనము ననుసరించి కైవల్యరూప మోష్టప్రశ్న త్త కొరకు
చిత్తవృత్తి నిరోధరూప రోగమాపక్యకము సింగసుగు యోగము
నమ వ్యంచినచో కైవల్యము పొత్తుంచును యమ - నియమాదులను
అభ్యసించుటవలన, పైరాగ్యమును పెంచుకొనుటవలన, క్రుష్ణమముగా
ఇంద్రాయజయము మనోజయము ఎద్దించును యోగసద్గిని బొందిన
సంయమికి అనేకశధులు లేక విభూతులు అఱ్పును వాటిని పొద్దము
నకు కాక లోకకళ్యాణమునకు ఉపయోగించుట యోగి కర్తవ్యము

తప్రవకారము యోగా భౌతసముచేయువాడు భౌతికముగ ఆశవర్య
కరములను మామాను చేయగలడు ఆణిమాది ఎద్దులను సాధించ
గలడు శాంతి సమాధానములతో నిండిన పరిపూర్ణ మానవజీవితము
ననుభవించగలడు చివఱకు కైవల్యమునందగలడు కనుకనే “యోగ
చైత్తవృత్తి నిరోధ ” (12) ” అను సూత్రముండి “ పురుషార్థ
శూన్యసాంగుణాం ప్రతి ప్రసవః కైవల్యం స్వరూప పతిష్ఠా వా
చితిక క్రితి (4-34) ” అను చివరి సూత్రమువరకు యోగదర్శనము
పై అష్ట్యసాధనకొరకి నడచినది అందువలననే లోకి జీవ ముగుపు

వారికిరి ఆధ్యాత్మిక ఛివనము “నుఁ వింతగోరు వారికిలి యే గా ఆ గ్రహము త ఏరిసరియై ఎచి ఒది లౌ సనుగ్రహము శ్వాసంత్రము నగు ఉర్వసును, రూ రాణదినది ఐనుఁనే యోగబీ ఐను గ్రీభవము ద్రాషుతీనివాడ అతటిజ్ఞానియైను ఎరక్కుడైనను థర్మజ్ఞాడైను, జితేంప్రయుధైనను వే క్షము నంకొపూడుల్లి పృతిపొదించుచున్నది ?

412 యోగపొదము

పొంచరాత్రీశాస్త్రమున జాహ్న్యయూగము మూనస యోగిమును వాడేయ్యరా భగవందనుగ్యహము కలిగి మోక్షప్రాప్తి కలుగునని ప్రతి పొదంబడినది యోగియొక వ్యక్తితచహ్నాదముగా గాని ఆరాధన అంగముగ గాని మొదట కుశాశ్రమమున గుర్తింపు బొందలేదు కనుకనే సుఖాలనంహాతలగు సొత్త్వత-పూష్ణర-జయాఖ్య సంహాతలయందు ఆశన యోగ క్రియా తర్వాతపొద ఐభాగము కొనరాదు తరువాతి సంహాతలతో ఈ పొదవిభాగము కనబడుచున్నది

జయాఖ్యసంహాతకో పొద విభాగములేదు గాని చిట్టచివరి ఆధ్యాయము కేవల యోగవిషయములను విచారించుటకే ఏర్పడినది అందు యోగాంగముల వ్రస్తావన కలదు ఆ ఆధ్యాయమునకు యోగా ఖ్యానమును పేరుకూడా సంగొర్హముగనే యున్నది

జయాఖ్యసంహాత ఆధారముగా ఏర్పడిన పొద్యనంహాతలో మాత్రము నాలుగుపొదములు కేలవు అందు యోగపిదము రెండవ పొదముగా మన్నది యోగదర్శనమునందువలె యోగపొదమునందు

2 జ్ఞాన సిఫో ఏరక్కోఇఁ ధర్మజ్ఞోఇఁ జితేంప్రయుః।

వినా యోగీన దేవోఇఁ న మేషం అభాతే ఎయే ||

పొతంజల యోగశాస్త్రము, పీరిక పు, 18

హూడా యోగము స్వతంత్రముగనే మోక్ష సిద్ధనమునట్లుకి పొరంభ
మున వర్ణింపబడినప్పటికిని జ్ఞాన యోగ—కర్మయోగ సముచ్ఛయము
మోక్ష సిద్ధనమని తదుచరి ప్రస్తావించబడినది 4 ఇందు ఈ కీంది
అధ్యాయములు అయిదు కలవు

- 1 అసన భేద లక్ష్మిమ్
- 2 హాడీ (శుద్ధి) స్వరూప కథనమ్
- 3 ప్రాణా చూసు విధిః
- 4 పంచ ధూతస్తోన సీర్డుయుః
- 5 ధ్యాన అక్షణమ్

ఈ అధ్యాయము నందు ప్రతిపాదించబడిన ప్రథాన విషయ
ముతను చరితీలింపినచో యోగము స్వతంత్రముగా మోక్షసిద్ధనమను

- 6 భగవం యోగయుక్తస్వర్ణ విశ్లేషయన ముదీరితమ్।
పురుషస్వర్ణ దయానంధోః జ్ఞానినః పురుషోత్తమ్॥
న యోగః కథ్యాతాం ధూయుః క్రోతవ్యం యది మద్విధైః।
యో పొ 11-2

ఇత్యేవం యోగసౌరోఽయం కథితః కమలాసన।
సిత్యం గ్రియాతప్పరాణం సంసార చక్కిజాత్మనామ్॥
మద్విక్తానాం దీఖ్మిజానాం వాచ్యోయమువసిదతామ్॥
ఇదం భవహరం పుణ్యం యోగం సర్వాప్త లభించమ్॥
యోకథితే గుర్వాను జ్ఞాతః సయాతి వరమాంగతమ్॥

అందులోనే 5 29 30

- 4 యనోయైక అక్షణే యోగే ద్వివిధేః నస్తితం మనః।
న యాతి పరమం శ్రీయో మోక్ష అక్షణ మంజసో॥

అందులోనే 1 3

దశను దాటి, ఆరాధనాదుల యుగదు యోగ మొంత వరటు ఉవయో
వడునో, ఎఱే అంశములు ఆరాధపకు తప్పని పరిగా తెడియపలైన
ఆయంశముల పైన దృష్టిని కేంద్రీకరింజినిల్లు తెలియుచున్నది దీనిని
గూర్చి వీపుఁముగి రానున్న ఆధ్యాత్మమున (౨ 17) చర్చింజము

42 శార్యా పర్యము

ఈంతకు ముందు ద్వితీయాధ్యాత్మమున (2-1) పొంచర్లాట
వాజ్ఞయమును, పొద్దు చంహాతలోని యోగపాద స్వయాచమును,
పంగ్రహముగ సమీక్షించితిమి అట్టే తృతీయాధ్యాత్మమున (1-1)
దర్శన వాజ్ఞయమును, యోగదర్శన స్వయాపము ము ఎతంబలి కర్తృత
త్వమును, యోగదర్శన కాలమును, సోపపత్తికముగ విచారించితిమి
ఆ రెండు ఆధ్యాత్మముల సించారణంశములను పరామర్శించుచూ ప్రత్య
తమున ఈ ప్రతకరణమునందు యోగ దర్శన యోగపాదములలో ఏది
ముందుా? ఏది పెనుకో? ఆమ అంశమును సిద్ధారణచేయుటాలనియున్నది
శార్యాపర్యమునగా పూర్వాపరి భావమ కాలక్రమమున ముందు పేమ
కాలము దృష్టిలో సుంచుకొని ఈ ప్రయోగమును చేయుదురు

శాంచరాక్రిత వాజ్ఞయముచరిత్రకండసి కాలమునుండి 'పికాయన
వేద' రూపమున ప్రచారములో మున్నెల్లు తెలిసికొను యున్నాము
అపికాయన వేదమే మూలవేదమని, బుగ్గాది వేదములన్నింటికి మూల
ఖూతమైనదని, కాల కమేణ అది అంతర్థానమైనదని దాని న్యాశయించి
ఏర్పడినవే ఈ సంహాతలని ఇంతసు పూర్వము తెలిసికొని యున్నాము
దానిని బట్టి ఈ వాజ్ఞయముకండు ప్రాచీనమైనదని లోకిక సంప్రదాయ
వాజ్ఞయ మునకుముందే ఎవ్వడో? ది జపిర్పవించినదని, పంచదయ
విదులు నమ్ముమన్నారు పీరిపాదమునులరించ పొద్దునంహత దర్శన
వాజ్ఞయమున కంటే ముందే ఏర్పడియుండునను ఉహకు అవు "శము

కలుగు చున్నది

అట్లే సూత్రరూపమున దర్శన వాజ్ఞాయము ఏర్పడినది కాణటి యోగ దర్శనము తప్పిసినరిగా పొంచరాత్రమున కంటే తరువాతకి ఏర్పడి యుండ వచ్చునను చెనుటకు వీఱు కలుగుచున్నది కాదిఅంతర భాష్య సొక్ష్యముల నస్తింటిని సికిషముగ పరిశీలింపగా నంపుదాయ విదుల భావనలకు లోక ప్రాంగం తప్ప తగినంత సొక్ష్యధారములు గొంధ స్తముగ దొరక నందున శాసనాద్యాధరముల నసుసరించు తరిత్రణారుల నిర్దయము పోతుకముగకస్థించుట వలనను యోగదర్శక మేర్పడిం కొంత కాలమునట పొంచర్చాత నంహాతలలో రెండవ దశకు చెందిన పొద్ధు నంహిత ఏర్పడి యుండునఱి నమ్మివలన జచ్చుచున్నది ఈ నమ్మిక అపనమ్ముగానంత పరకైనను తరిత్రణారుల ఔహాలను ప్రపమాణములుగ తీసుకొనుటలో తప్ప లెదు కముక పతంజలి వహద్ది రచించిన యోగ దర్శనము కీర్తిపూ ఇవ శతాబ్దమున ఏర్పడగా కీర్తి ఆరవ శతాబ్దమున పొద్ధునంహాక ఎర్పడియుండ వచ్చునను చూచి త్రయించు నిర్దయము న్యాయముగ కనబడుచున్నది ఆంతర సొక్ష్యముల పరిశీలించినను యోగ దర్శనము నందు ప్రతిపోదించ బడిన ఆంధులు, యోగపొదములోని అంశములను పోల్చి చూచినచో ముందు యోగదర్శనము తరువాత యోగపొదము ఏర్పడినదను నమ్మికము కలుగుచున్నది

4 శాతంజల యోగము

పతంజలి మహర్షి యోగవర్ణనమును రచించెనని ఇంతకు పూర్వమే నిర్దయించు కొంతమి నతంజలి రచించినయోగసూట్లు ములు నాలుగు ఫొదములలో ప్రతిపాదించిన యోగమును పొత జల యోగ మనవచ్చును దీనికి రాజయోగమని తరువాత కాలము న ప్రసది తీవ్రమే

అం క్ర్యూము శ్రీపురావకమరి చుండి చెల్పారి పొతంబల యోగ కాప్రసు నందరి ప్రశ్నేషకతలను స్థాపిష్టులాకముగా ఏ ప్రకరణమంచ వర్ణించు కొండము

సాంక్షే దర్శనము నందు విజీక్షానము చౌక్షణీధనమరి ఉచ్చా ఒడిషది ఆ ఎచేరళ్లానుమును నంపాచింముకు యోగాయు సొధనమ. రి లూగదర్శనము, అష్టాంగయోగసూను నిరూపణు చున్నది పూర్వము చెల్పుక్కలు దిత్తాభావములు క్రిత్త చూడ వీక్షిత్త-ఎకాగ్ర-రిర్ద్వములని అందుచిధనులు జ్ఞాన చెద్ద వివిధ విషయా నక్షత్రములను ప్రముఖులు సుమార్లో వలిప్పులను పొంది, కొంత వరకు శాంతినము అవించి, భీయి పస్తువు వంచు ఐకాగ్రమై ధ్యానప్రాప్తియును గూడ వదం నిరుద్ధముగూడయును అచు దశలను పొతంబల యోగమధివర్ణించు ఉన్నది క్షిత్త-మూర్ఖ-రిక్షిప్రావశ్యలలో యోగ సొధన సంఘవించదు స్వరం రెండు అవక్షాలలో అవగా ఎకాగ్ర సియద్దులం యుండి యోగ సొధన నమటాయను

పొతంబల యోగము నంద్ర్షాతమరి ఆశంప్రత్యాకమరి రెండు నమాధిలను వర్ణించ యున్నది ఎంత్రమ్మాత నమాధిలో దితము భీయియా సస్తువులై ఐకాగ్రమై యుండును అది భీయి పశుమును తమగ్రముగ తిలికానగఱగును భీయి కమ్ముచేరనుమును ఒడ్డి ఎంత్రమ్మాత నమాధి ఏర్పగును I నవితర్షమం కి సచివారము కి సొసిందనులు సిస్కిత అని నంద్ర్షాత నమాధి నాఱగు విధములు

అక ఆశంప్రత్యాకమ్మాత నమాధిలో దితప్రాప్తిమారములన్నీ యు నిరో ధించుటయును అందుచంచ దేహయివస్తు క్షాపముతో ఉడా అన్ని విధముల క్షాపములు వెడించును ఆత్మ ద్విష్టగా కుద్దుషైకమ్ముగా మిగిలిచియించున్న యాచముతో స్వి వికమును ఓండును కనుకనే ఆశంప్రత్యాక

న ఉది నందగం వాయ ము కిష్టందినల్లియని పొతంయి యోగము
జవ్వుయన్నది

ము త్తముసీద యోగరర్వన క్ష్యరూపమును శమీక్షించగా రె
క్రింది పొరాపము తేలుయన్నది

అంధం జవ్వము, అప్పైయము, లైఫ్స్ట్రోచర్యము, ఆచరిగ్రహము
అను అంధము అంగములు గల యుపము,

కాము నంతోయము తపస్సు, పొక్కాగ్రయము, కంక్ష్యరిప్రణీ
ధారము అను అంధము అంగములు గల సిరుయములు

ఇరిరముపు, ప్రైరము మను, సంఖరము లైన అంగవిశ్వాసము
అతో మంచు అసునములు,

శైవక, పూరక, కుంభాది లేధములతో కాణ్ణున విశ్వాసము
అను రియమించు ప్రియాయముపు,

ఎంద్రియములపు ఇంద్రియార్థములగు రూపించులనుండి మరలిన
దిత్తమువలు ఇధినములోనుండు ప్రశ్నాపూరము,

సాపొగ్రము ముదంగు లక్ష్మిమువందు దిత్తమును ఏకాగ్ర
ముసర్పుకొని భరించు ధారం,

విజ్ఞేదము శక దిత్తము ఒకి ఎడయమును ధావశ చేయగల
ధ్యావము

ధ్యావము ధ్యావించు వస్తువు క్ష్యరూపముగా తరింపించి నేపు
ధ్యావించుచున్నాను విచయమును ఉత మంచిచోపు యగు తప్పాది,⁵
అపు ఎన్నిమిది అంగములతో నీళ్మిందిన యోగము క్రమ క్రమముగా
కైవల్యమును కట్టించునరి పొతంయి యోగము ప్రేతపాదించుయన్నది
తఁ అంగములలో ముదం అంధము ఉపారంగములు చివరి మూయ
అంతరంగములు

పురుత్తిలో ద్విగ్యమచ్ఛునుగా నర్వాణ్ణాలా నర్విక్షత్తి, నర్వాణ్ణాలు
క్రీతర్కు విచీళశయములంకాని వాతైన కంశ్కురుయు (భగవంతుయు)
ధ్యానించుచుటుతినని యోగదర్శనము సింహచరములున్నది ॥

4.4 పొంచరాలు యోగము

పొంచరాత్రాప్రములోని యోగము పవిథదశాహి ॥ ఎన్నియు
పరిచానుములకు లోపి నది

4.4.1 ముందలీ దళ

మెట్టుమొదల రక్కుత్రముపులందరి ఆయోధ్యాపుంపాతలో
ప్రజ్ఞికపొదముగా కేసిచీలును యోగాభ్యాసముఖు వీరుగల రింగలింగ
పంచములో యోగమునకు పంచమంగిలిన కొర్కె అంశముయి చెప్పి
బడికని

ఈ విధముగా పొంచరాత్రియోగము యొక్క చీర్పుమీకాదాను
అద్భుతు చేసుకొనుటకు ఆయోధ్యాపుంపాతలోని ఉయోగాల భాగములు ఎంత
గాలో ఉపయోగపరయున్నది తమ్మిత కాలమున పొంచరాత్రిపుంపాతల
యుండును తంత్రములయిందుము అధివృద్ధి చెందిన యోగములకు
మూలవ్యుత్యాపమును పునర్మించు యూదగల్గుటున్నాము

యోగాభ్యాసము నమునరించి యోగమునకు చీర్పాయూమాది
అంగములు ప్రిమిటి కంపు కారి యుము - సియుపుములకు వ్రీంద్రమైన
శెంచు యోగాంగములకు ఉదుయ “యోగము” “అంగము” అంగములు
ఇందు కసుందుచున్నది చీర్పాయూముము కసుందుచుండ్రము - క్షీర్మము
కారి మూయ విధములగా చెప్పణించి ?

6 యోగ 1.24

7 రేవతి వహంగ్రమ్ మూర్జ్వాపేధక్తు కైప్పు శః ।

కసుందుచుమై క్షీర్మః చీర్పాయూము క్షీరి పతః ॥

ప్రాత్ ముఖీం తశం - సిష్టం - వరస్వరూపమైత ఎష్టుపును
అప్పాంచముకే ఇందలి యోగము ఆచ్ఛించుకినది

4.4.2 రెండవదశ 1

పొంచరాత్రియోగమలోనిరెండవదశ ముఖు పొత్కుపుంచాకలోని
యోగపొదుము నందు కనుటయున్నది ॥ యోగపొదుము కనుపరించి
కర్మయోగ జ్ఞానయోగ బీధముతో యోగము రెండువెధములు ఈకెంటు
కలించే మొత్తమైభవములగుటన్నది యోగపొదుము యమాయులను
అష్టాంగములూగా అంగికరించుటన్నది అష్టాంగముల అహంకర
యోగములలో వల్మిక మాయాయన శాగ్రిత్తగా వరిశించినటో
పొంచరాత్రి యోగమునే ఇది రెండవదశయని స్వప్తముగా తపియు
టున్నది

యోగాంగములకు నంబంథిన ఆమ్రాతర చిహ్నములలోని
సిద్ధుక్కు వైపిద్యుక్కుములను ముస్కుంచు విధారించును యోగ
పొదుము కనుపరించి అష్టాంగముల నమారముతోయోగముపొద్దించి
శింపొత్కు వరమహాత్ము పొందుటయే యోగవలము అతగా మొత్తము
నందుటయే రెండవదశలోని పొంచరాత్రి యోగమునకు చ్ఛిధార
ఫలముగా పీర్మ్మానవచ్చుము ॥

8. వంతమంచకి కల్యాణి లొంతోయ్క్కు స్తోత్రమీ విశ్రితమ్ ।

యోగేక్కాట్టుఁ సొప్పొంగ యోగసంయులాశ్వయః ॥

చేదోదితం ర కల్యాణ యోగపోయాది ఉష్ణమీ ॥

అరణ్యకం చరం ఉష్ణ కుంఠపొదుట కుంఠమీ ॥

వరస్వరాంగగా శాఖక తత్కుం ఏప్రాప్తుకుం శ్వయః ॥

ఏప్రాప్తోపాతప రూపక్క యోగస కల్యాణ కుత్పుమీ ॥

తదాభాన యాపం చేణ్ణిత దశాయి దియతే ॥

కావ్యంవళాట్ ప్రాణకే శాస్త్రీయాంఘమిక్కితమ్ ॥

త్రైనిపాపాయార్థ ఉష్ణమిత్రం మానమేయమహాయ్

శ్రోకపార్తమ్, మైమారు, 10ఇం పు శిశిప్రా

443 మూడువరశ

చొంపరైతయోగమునందరి మూడవరశ అస్థానిష నంహాతలో
మరెల కణంయిన్నది ఉధారణకు విష్టుకిలక నంహాతయందు
యోగపొదుపు విభాగములేకటియైనను యోగాధ్యయమును తత్క్రూ
ధ్యయమును యోగ ప్రశంసచేయందినది ఒమ్మాక్కునంహాతలో ఒచే
ఎంబంపును ఏర్పడ్డికముఖలో ప్రతముచకలోయోము ఏర్పాచించుండుంగా
పొద్దునంహాతలో యోగపొదుపు విభాగమున ఐదు అధ్యాయ ముంలో
ఏర్పడ్డికముంలో స్క్రితింత్రీముగా యోగములిరూ ఎంచుండినది మూడవ
దకు ఓందిన విష్టుకిలక నంహాతలో 888 క్లోకములు గల తత్క్రూ
ధ్యయమున యోగమునక నంబంధించిన ఎన్నో ఇతరంశములుకూడ
నియాంచుండినవి మంక్రియోగమును దానిలి విప్పంజుకు స్థితి
నుంచ్రిములు - జాతి సుద్రరంచు వధ్యతులు - జాండు మాద్రములు -
అంచుద్యుష్మింధులు, యుక్త ఉగ్గాది సొదినములు ఎరకాయి వ్రీశేశాది
మధ్యులు, ఉంఘాది ముద్రలు మొదలగునవి సిర్యాంచుండినవి ॥

ఇట్లు పొంపరాత్రి సంహాతలలోరి సొహ్యధారములనువలట్టి మూర్ఖయి
దకులో అధిప్పాద్ధి చెందిన, వాంపరాత్రియోగము, రాష్ట్రయోగమును
ఐంప్రాద్ధిగల పొంపంయాగమును, కాంతకుకాంత నుంత్రీంచయ్యియూ
యోగములను తమిగ్యుళ్ళ మొనయ్యుకొని ఒకమూత్ర యోగమాద్రముకు
యాపకంగు చేసినట్లు గోపంచుకున్నది

45 విషయచిరము :

యోగదర్శి వ్రీశేశాద్ధ విషయముతలు, యోగ
చింద వ్రీశేశాద్ధ విషయమునకును ఎంపయో వేధము కుడు

ఈంతకు పూర్వము త్వాతియాధ్యాయమును (3 17) యోగదర్శక వ్రీం
పొద్యమును, ద్వాతియాధ్యాయమును (2 22) యోగపొద ప్రతి
పొద్యమును చెప్పయిందిని. ఈ ప్రతిజణమును ఈ రెండింటిని
మూలాధ్యాంశములోగం లేధమును మాత్రము సంగ్రహముగా
)వరింతును—

1 యోగ తర్వాతములోని వ్యక్తిప్రాయ రిష్యము 1 యోగ
పొదము లీక లమాధి పొదము 2 స్వాధన పొదము కి వథూలపొదము
4 తైవంయిపొదముని నాయగు పొదములుగా విభింబమి నిరూపించ
ఉదింది రాని యోగపొదము నందరి ప్రతిపొద్యము 1 అపన లేధ
ంత్రము 2 వాడి (కుద్ది) స్వరూప కథము 3 ప్రాణాయము కిథి
4 సంచ శ్వాసాన విద్యుత్యము 5 ధ్యాన లక్ష్మము అని అయిదు
అధ్యాయములుగా విభింబి నిరూపించ ఉదింది

2 యోగదర్శకము నందు చిత్తవ్యాప్తి నిరోధయమగు ఒకి
యోగము—తైవంయి స్వాధనముగా ప్రతిపాదించ ఉదింది యోగపొదము
సంచ కర్మయోగ-జ్ఞానయోగ లేధములో యోగము రెంచు విధముని
ఈ రెండును కొణి తైవంయి స్వాధన సుగుణున్నవరి చెప్పయదినది

3 యోగదర్శకము, చిత్తవ్యాప్తి నిరోధముని చెవ్వుట
చేత 1 ప్రాణము 2 విషర్ఘయము 3 వికల్పము 4 సిద్ధి
5 ర్ముకి అని వ్యవత్తులను అయిదు విధములుగా ప్రతిపాదించున్నది
యోగ పొదమును ఈ చంచ చిధ వ్యవత్తుల ప్రతిపాదము లేదు,

4 యోగ దర్శకము నందు ముందు చెప్పిత వ్యత్తులను నిరో
ధించుట అభ్యాస వైరాగ్యములను స్వాధనములుగా సౌర్యములున్నది
యోగ పొదము నందు అభ్యాస వైరాగ్యముం ప్రతంక లేదు

5. సంప్రత్తాక-శనంప్రత్తాక లేధములో సమాధులను రెంచు

విధములుగా యోగ దర కము పేర్కొనుఁ ఉన్నది యోగ పొదము నందు నమాధి బేధము చెప్పబడలేదు

6 యోగాంగములు ఎనిమిది అనుటతో యోగ దర్శనమునకు యోగపొదమునకు బేధములేదు కానీ యోగ దర్శనము యమములను ఐదింటిని ప్రతిపాణించగా యోగపొదము వది యమములను సిద్యా ఎంచినది

7 యోగదర్శనము సిద్యములను ఐదింటిని చెప్పినది కాండి యోగపొదము నందు ఎనిమిది సిద్యములు తెలియజేయిదేవి

8 యోగదర్శనము ఆసన స్వరూపమును మాత్రము వివరించి నంఖఇను పేర్కొనలేదు యోగపొదము ఎనిమిది ఆసనములను లత్తు ములతో పొటు వివరించినది.

9 ప్రాణాయామ స్వరూప సిరూపమున యోగదర్శనాయోగ పొదములకు బేధము భేదు యోగదర్శనము న ప్రాణాయామము ముఢు విధములు రుసు, యోగ పొదమున ప్రాణాయామము నాటుగు పెంచుతునగమ చెప్పబడినది

10 ప్రత్యక్షహర స్వరూప సిరూపమున ఈ రెండింటికిని బేధములేదు

11 యోగదర్శనము మర్యాద స్థానములను గూర్చియు అరిష్టములను గూర్చియు మివ్వటించ లేదు కానీ యోగపొదము నందు ఈ రెండును విపులముగా వట్టించ బడినది

12 యోగదర్శనము నందు శరీరమున వంచభూత స్థానము అను గూర్చిన ప్రకక్తి లేదు యోగపొదము పీడిసి సమగ్రముగా వివరించినది

13, యోగదర్శనము ధారణాధ్యాన సమాధులు మూడింటి

తలం గులుగు పంచువుచును ప్రస్తుతించినది కానీ యోగ పిాచము వందు నంచుచు క్రమశక్తి లేదు

టిప్పు యోగఁ ర్యాఫథముఁ కు పిాడ్యుషంహార యుండతి యో/పార మునషు విషయ ప్రతి పి దనిమున లాలా తరకు తీథములు కనబయ వున్నాచి దినికి సంబంధించిన ఇతర వివరశులభు వంపులాగ్యము ముచు(౨ 1) వంశించును

ఓ అక్షుంధము

స్వాంముగా ఆలోరించిన యోగదర్శనమును, యోగ పిాచమును కుసుమి ఒకంట్యము కైచండ ప్రింత్ర కైవల్యముచు పొందగోఁవపాయ యోగదర్శన ప్రతిపాదితమైన అష్టాంగి యోగము ద్వారా దానిని కంపించిన వర్ణము లీక యోగ పిాచ ప్రతిపాదితమైన జాన్ యోగఁ కర్మ పిాచముల ద్వారా కూడా కైవల్యముచు పొంద కున్నాము

కానీ యోగదర్శనములోని లాలుగు పిాచములభు, పిాద్ర నంచ ఆంతర్జాతవుగు యోగ పిాచములోని అయిదు అభ్యాసములాంచు నము గ్రేముగా వరించినటిఁ ఈ యోగ శ్వయాప విరూపమువ కొండలక్కు తీథము ప్రింది విధముగా పునరు గోపించున్నది

యోగదళ్యము ఆహ్తకదళ్యములలో ఒకటి యొచ్చ ఏంతకు పూర్వమే చెప్పయినాన్నాము సొంఘ్ర దళ్యముఁ ఊంధము కలిగి పీశ్వర సొంఘ్రముగా ప్రచండమై కైవల్యప్రింత్ర కైవల్యమైనముగా యోగమును కీర్తించిఉంటు విర్యాదిన దర్శనము యోగదళ్యము కముకదానికి కర్మాచార్యములకు ఎడ్డి సొష్టవ్యంపించుపేట కానీ యోగపిాచము యోగదర్శనము వత్తి గాక పొంతరాల్త వాఁఁయులోని పిాద్ర పుంచాలో ఒకటిగా పునరు దోషతున్నది పొంతరాల్త జాత్యముము యొక్క ప్రేశర అణ్ణు

బొహ్య చూనస యాగ రూపముగు ఆరాధన ద్వారా మోక్షము నోందుట
దాని కొఱకే ముందు ఉచ్చిథ్యాతముగా జ్ఞాన పొదము యోగపొదము
ఈ సంఖాతలో ప్రవేళ పెట్టటడినవి

ఆరాధనకొక ఆశ్రయము కావలిను అధియే దేవాలయము ఆ
దేవాలయ సిర్మాడు ప్రతిష్ఠాదులను ప్రతిపాదించునది క్షీయాపొదము
ప్రతిష్ఠాంప బడిన దేవాలయమలోని ఆర్ప మూర్తులకు చేయు సిత్య-
నైమిత్తిక కామ్యాత్మవములను నిరూపించునది వర్యపొదము అంతిమ
అష్ట్యమైన మోక్షప్రాప్తి సాధకముగు ఆరాధనమునకు, యోగపొదప్రతి
పాదితమైన యోగము ఎంతగనో ఉచ్చయోగ వధుచున్న దిఱదిఎట్లు
యేయే సందర్భముల యుందు ఉచ్చయోగించునను అంకమును
పంచమాధ్యయమున చర్చింతను

ఇట్లు యోగదర్శనమునందు సాజ్ఞాత్మకా తైవంయమునకు సాధ
నమైన యోగము పొడ్చు సంఖాక యుందు ఆరాధనాంగముగ తూడ
ఉచ్చయోగింపబడి దాని కవసరమగునట్లు యోగపొదము నందు తీర్చి
చిద్ధబడినది

పొతంజల యోగమును పొడ్చుసంఖాక యుందలి యోగపొదము
లోని యోగమును నిశిత దృష్టితో వరిశీలించినవో యోగ దర్శనము
లోని యోగము అంగి అసియు, పొడ్చు సంఖాతలోని యోగపొద వ్యుతి
పొతాక యోగము ఆరాధనమునకు అంగమగు యోగమరియు స్ఫుర్త
ముగా తెలియుచున్నది

క. పంచమాధ్యాయము :

5.1 యోగాంగములు - సొద్దుక్కు - తైసొద్దుక్కు చరితీలవ :

ఇంతవరకు నాఱగు అధ్యాయములలో పాంశుక్రవాజ్నయుము పొద్దు వంహాత, అందలి జ్ఞావ, యోగ, క్రియా, వర్ణపొదఫులు, యోగ పొదఫురూవ ప్రపాద్యములు, యోగదర్శనము, పకంజలిక ర్తుత్యము, యోగాంగములు, యోగదర్శన యోగపొద పొర్యాపర్యము, పాకంజల రయోగము, పాంచర్త యోగము, వాటి మధ్యగల విషయబేధము, లక్ష్యబేధము మొదఱగు అంశములు యుక్తియుక్తముగ సిరూపించ బదినవి ఒప్పులు యోగాంగములకు విరూపించుటకో, యోగదర్శన-యోగపొదముల మధ్యగల భోవికంము, కేధములభు సమ్మగ్రముగ తఃప్రకరణమువండు సమీక్షింతును.

ఇందు మొదట ఒక్కాక్కు, యోగాంగముశు గూర్చి ధానిలభం- విభాగము అము యోగదర్శనము ఎట్లు సిరూపించుటువ్వుదో * భాషాధించి, తదువరి యోగపొదమున ఆ యోగాంగము ఎట్లు పేర్కొనబడినదో

పెరియతెయును అరెండింటికి గం సిద్ధుక్క - లై సిద్ధుక్కములను
అంగ్వెడికక్కడే పమీక్కించ ప్రయత్నించును

5.1.1 యుములు :

5.1.1.1 యోగదర్శనము :

యోగదర్శనము యోగస్తిథికొరకు అష్టాంగములను ఉచితేశించు
చుట్టూ అష్టాంగములలో “యుములు” అను అంగము ముదదిది
అణంపు, శత్రుము, ఒస్తైయుము, బ్రహ్మావర్గము, అవర్గములు
అను ఈ అయిదిందిని పించించుబి “యుము” మరి పేరు బాటి
స్వరూపములను మూడవ అధ్యాయమువందు (3.1.81) విభరించిని
ఉపాంశించులు గాలి, దీప గాలి, సమయ అవకర్షిస్తున్నములై సిర్క
ఓములు లై “మహాప్రవర్తనము” అని పేరొప్పించుటుంటున్నారి

5.1.1.2 యోగపొదము

పొద్యుంచేకలోని యోగపొదములందు గూడ యోగములకు
యుములు “ఎనిమిది” అంగములని తెచ్చుబడినది అందు అణంపు,
శత్రుము, ఒస్తైయుము, బ్రహ్మావర్గములు దయు, ఖుజత్కుము, క్షము,
ధృతి, మిత్రములు, కౌతము అను వరింటికి “యుము” మరి పేరు ।

5.1.1.3 పమీక్క

యోగదర్శనములందుకాని యోగపొదములందు బాటి యుములు
నకు నిర్దిష్టమైన లక్ష్మిము చెచ్చుబడలేదు అణంశించులు లచు కలసి
“యుము” మరి యోగదర్శనము పేరొప్పించగా, అణంశించులు పడి కలసి
“యుము” మగుపరి యోగపొదము ప్రేతపించినది

బ్రాహ్మావర్గములు వరటు గం అణంశించులు నాలుగు యుములు

1 అణంశించు నక్కము ప్రేతి యుం బ్రాహ్మావర్గము దయుల్చితమే ।

క్రమాధ్యాక్షరికాపారో శాంపం చేం యుములకు ॥ యో పి ॥ 8

యోగదర్శనమునందిసు యోగపాదవునందును నమాసముగా పీర్క్కన లడినటి యోగదర్శనము “అవర్తగుహను” అథ యుముచును అంగికరించినది కాని యోగపాదవు “అవర్తగుహను”ను పీర్క్కనక దయ, బుఱుత్క్యము, క్రమ, ర్పుక, మిత్రాచీరము కావము అష్టారించరి ఆధికముగా చెప్పునది

యోగపాదమునందు యుముచుగా పీర్క్కనలడిన “కొడము” అనుసరి యోగదర్శనమునందు సియముచుగా సిరూపంతలదినది

యోగదర్శనమునందును యోగపాదమునందును ప్రతిపాదించ బడిన తైతింశులను సికించుగా పట్టితించినదో యోగదర్శనము ప్రతిపాదించిన అంగి యగు యోగమునకు ఆవర్తగుహనును యుముచు అంగముగా చెప్పులడినప్పుడిని ఆరాధనాంగమగు యోగమును ప్రతిపాదించు యోగపాదమునందు కారికాక యుముచుగా పీర్క్కనలడకటిపుట ఉచితమేయగా అరిపరియటుపున్నది ఎందు తంత్రమగా ఆరాధనాథి యోగము అయిందు పూర్తిగా అవర్తగుహనును పూతించుకి పొట్టముగ నదికాదు ఉచితము యోగ్యము అగు పాపుపును భగవత్ప్రశ్నసిద్ధముగ వరిగ్రహండుకి ఉందు అనుమతించినది

ఆట్లి దయ, బుఱుత్క్యము, క్రమ, ధృతి, మిత్రాచీరము అను ఉడు యుముచు ఆరాధనునకు తన్నరినరిగా అవసరముగానీ యోగపాదమునందు యుముచుగా చెప్పులడినది ఇక యోగదర్శనము సియముచుగా పీర్క్కనకు కావమునుయోగపాదమునించుటయుముగా పీర్క్కనికిది అప్పు ప్రత్యు పిర్పుయటున్నది కారికి ఇట్ల నమాధారము కావాంచుకొనుపున్నము

కాశ్మృకాచము లేనిది భర్తకళ్ళావరణము తంపక్కనము కాదు,

అందును ఆరాధనలు సౌనార్య సింహకుడు మహాత్మాజీపొటు శారీరక శాశవమును పొలించుట తప్పగినటి కషుక దినిని యుషుముగా పీర్క్కాను ఉచితమని యోగపొదమునుండు శాశవము వ్రథమూంగనుగు యుషుమును నంది తేర్పుణిస్తి

సి. 1.2 లియుషుము ।

సి. 1.3 । యోగదర్శకము ।

యోగదర్శకమునందు శాశవము, వంకోను, తప్పన్న, స్వాధ్యాక్షరము, రంగ్యదర్శకిధానము అను ఆయాధు లియుషుముగా పీర్క్కాన గాలికని లీకిలి గూర్చిన వివరములను మూళిక అధ్యాయుషుమున (3.10.2) లిపులముగా వర్ణించింది

సి. 1.2.2 యోగపొదము ।

యోగపొదము, తప్పన్న, కష్టి, అస్తి క్షేము, దాశము, విష్టుతును అంధించుట చొంచరాక్రమపీట్టాంత వ్రశబము, సిగ్గు, ఒప్పము అను ఎనిమిది లియుషుములను పీర్క్కముయున్నది ॥

సి. 1.2.3 సచీంత్రమై ॥

యోగదర్శకమునందు శారీ యోగపొదమువందు శాసీ లియుషుము వకు సింధారణ లభ్యము చెప్పుటానిలేదు యోగదర్శకము లియుషుము అందు లభించిని వ్రణపొదించగా యోగపొదము ఎనిమిదిరియు శుము అందు అంగికంచుచున్నది

యోగపొదముల్క కూళమును యుషుముగా పీర్క్కముకు వే

2. వశ్వ తప్పిలాస్తిక్షుం దానమూర్ఖనం హరే ।

సిట్టాన వ్రశబం ప్రొశ్వ అనే ఇంక్కాటి ఉక్కాలః క యో పొ ॥ 1

)యుముములలోనికి అది వచ్చటలేదు యోగదర్శనము ప్రతిపాదించిన
ఎతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, తఃశ్వర ప్రణిధానము అపు
రాలుగు నియమములను యోగపాదము అంగికరించుచున్నది తఃశ్వర
ప్రణిధానమే హర్యరాథసముగాన స్వాధ్యాయమే ఐద్దాంత ప్రవర్జనము
గను యోగపాదమునందు చెవుబడినది

యోగపాదము ప్రత్యేకముగా పేర్కొనిన నియమములా ఆప్త
క్యము, దానము, నీగ్ని, జపము అనునవి మానసిక - బాహ్యయాగ
రూపముగు ఆరాధనమును నిర్వహించుటకు ఈ సాగ్గను తప్పక
శాపలయుము కపుకనే యోగపాదము పీదిలిటూడ చేర్చి అష్టవిధ
నియమములనుప్రతిపాదించినది అంగియగు యోగముటాంత్రమును
చేయువానికి తసాగ్గించి ఆవసకము అంతగాలేకపోయినను ఆరాధనము
నకు అంగముగు యోగమును సాధించువానికి ఈ నాలుగు తప్పని గరి
యగుచున్నవి

ర 1 3 ఆసనము ।

ర 1 3 1 యోగదర్శనము

వతంజలి యోగదర్శనమునందు స్తోరసుఖమైన శరీరవ్యవస్థానమే
ఆసనముని ఆసన లక్ష్మిమును పేర్కొనినాడు కానీ ఆ ఆసనము ఎల్లి
ఇధములో వివరించి ఉపులేదు యోగసూత్రములకు శాప్యముము
రచించిన వాయసుడు మాత్రము ఈ క్రింది పదవూడు ఆసనములను
పేర్కొనినాడు 1 పద్మాసనము 2 పీరాశము 3 భద్రాసనము
4 స్వస్తికాసనము 5 దంఢాసనము 6 సోషాప్రయము 7 పర్యం
కము 8 క్రోంచనిపదనము 9 హస్తానిపదనము 10 ఉష్ణానిపదనము
11 సమసంస్తానము 12 స్తోరసుఖము 13 యథాసుఖము

8 తద్వధా పద్మాసనం పీరాశమం భద్రాసనం స్వస్తికం
దంఢాసనం సోషాప్రయం పర్యంకం క్రోంవ సిద్ధదనం
హస్తానిపదన ముష్టానిపదనం సమసంస్తానం స్తోరం సుఖం
యథాసుఖం చేత్యేవహాథిని యోగ 2.46

ఈ పదమూడు ఆనశములకు వ్యాసుడుకూడ తన భాష్యమున లక్షణాన్ని అను పేర్కొనలేదు.

3.1.2.2 యోగపొదము :

యోగపొదమునందు 1. స్వాస్తి కావవము (ద్వివిధము) 2. ఒడ్డ వద్దానశము 3. వీరాశనము 4. సింహాశనము 5. శ్రద్ధాశాశనము 6. గోముభాశనము 7. ముక్తాశనము (ద్వివిధము) 8 సుయులాశనము అటు ఎనిమిది ఆనశములు చెప్పబడినవి. ద్వివిధముగా ఒకపాటదిన స్వాస్తికాశన - ముక్తాశనములతో ఉటిసి మొత్తము వది ఓశనము అను యోగపొదము ప్రతిపాదించిన భ్రమది. వీటన్నించికిసి యోగపొదము లక్షణములను నిర్ణయించినది⁴.

4. ఆనశాంతి సర్వాంతి స్వాస్తి కాదిని సంప్రతి ||

వర్షాంతే స్వాస్తికం పొదతియోరుభయోరపి ।

పురోవైత్తరే కామని ద్వై కృత్యాంశనశముచీరితమ్ ||

సీవన్యా దక్షిణే పార్శ్వైయ సవ్యం సవ్యే తు రక్షిణమ్ ||

గుల్మం కృత్యాంశనం తత్తు స్వాస్తికం కథ్యతే బుధైకి ||

ఆరోవు చోరోవైకృతాత్మ తదభ్యాష్టద్వాయం పునః ।

పుణ్యత్కు మేతైవ హస్తాభ్యం గృహీయాత్తదాశనమ్ ||

ఖద్ధ వద్దానశం క్షీయ మానసేషు సుపూజితమ్

వీకం తరణ మన్యస్సేస్సున్నారాహారోవ్య సిక్షులః ॥

అస్త్రే యదిద మేనోమ్మం వీరాశనముభాష్యతమ్ ।

సీవనిం గుల్మదేశాభ్యం సిపిణ్య వ్యుత్కుమేణ్య తు ॥

ప్రసార్య జాసునోర్భస్తావాశనం సింహపూర్వకమ్ ।

గుల్మా వ వుషణస్తాథ సీవమ్యభయ పార్శ్వమోః ॥

సిచేణ్య పాదో హస్తాభ్యం థృథం ఇధ్యాయదాశనమ్ ।

5 1 3 3 పట్టిక :

యోగదర్శనమూడు నుండు అసంబడినపు చెవ్వండిని కాని అని విభాగము కాని పొందాను ఈ పటుం లక్ష్మయిగానీ చెవ్వండలేదు బాగు భాష్యమున పదమూడు అసంబము, ఎండ్రుస్తోసుం కిర్పించండిన కాని పాది లక్ష్మయిగు అందులో లేదు

యోగపాదముం నుండు అసంబములకు సిహూవ్యలక్ష్మయున్న చెవ్వం లేదు కాని క్షుస్తుకాయాత్తపసముడు పీర్క్షాశబది పాది అసంబము, తక్కుగా లిపంంచలదిచు ఏ యోగదాయ్ము పీర్క్షాస్తు పదముఁ అసంబముఁలో తణ్ణుసు పచుం, పీలాపసము, తప్రాసిసము, వ్యుతి పదము అను నాయగు అసంబములంబు యోగపాదముకూర పీర్క్షాయువ్వుది పణ్ణుసుపచుం పచ్చాయుము ఉధృతి పణ్ణుసుపచుగ యోగపి రచ శందు చెవ్వండినది,

తప్రాపచం తుఫ్టుష్టియుల నండుపాప ప్రథాతపమ్ ||

గుంపుంసంతేష్టితుకుం తుపేఁ పుష్టిపార్చుయై విభాయ త |

గుంపుం తథీతుకుం పుష్టి పార్చుయైష్టుష్టిష్టిఖాయ త ||

అసంద గోపయి ఖుం యుధ్యభేషణానక మిష్టాకే |

సిపసిచిర్యముం త యుం గుల్పాళ్మాం ప్యుత్సుపేఁ త |

బిషీచాయసున పేఁ జ త్యు ముత్తుతసు ముచాహ్యము |

ముఢరొయుచం కి ఇ ప్యు స్యుం గుంపుం తచితమ్ ||

బిషీక్షేత్రం గుఱ్ఱు పుఁ యుచ్యు ముత్తుతసు తపేక్ |

అప్పుత్తు దంం తుప్యక్తలాయ్యం పుఁ యోర్ధ్వయో ||

ఉర్వారో భాధిపొర్చైయై త ప్రీపయిశ్యు స్ఫుర్యులపక్ |

కముప్పుముత్త కి ఆ * పాది సుయురాసు మిష్టాకే |

వార్యపుభావ్యము పేర్కొనిన దండూడ్యాపునపులు తోకె
పాదముకందుకనబడుటలేదు వాతికిబడులుసింపోసనము, గోవ
ముక్కుసుము, మయూరాసనము అను నాలుగు అనున మయి
పాదము చెప్పుటున్నది ఆనంజయము నందినమౌడు
దృండములకు లూంగిబోడని యోగదర్శనము ఆను ట్రైమె
వివరించుచున్నది కాని యోగపాదము ఆనములకు
ప్రయోజనమును చెప్పుటలేదు

5 ! 4 ప్రాణాయామము

5 ! 4 ! యోగదర్శనము

ఆననజయమును నంపాదించిన యోగసాధకుడు శ్వాస
అను సిరోధించుటయే ప్రాణాయామముని యోగదర్శనము
యామ అష్టాంచుము వివరించుచున్నది

ఈ దర్శనము ననుపరించి మొదట ప్రాణాయామము
పూరక - కుంఠక - బీధముతో మూడు రకముల తరువాత
దీశ-చాల - నంభ్యా సియమముతో మరం తీవ్రిఫమసియోగ,
బెహ్మచుచున్నది దీప్తి - సూక్ష్మబీధముచే అదియే మరు ఆ
లగును రేచకపూర్కములను వదలి కేవల కుంఠకముతోనే
ప్రాణాయామమును కూడ యోగదర్శనము కిర్తించినది -

6 ! 1 2 యోగపాదము

రేవసము, పూరణము, రోధనము, మరల రేవసము ఈనాఖు దూరచ
ద్వారా వాయుషము పీడించుట ప్రాణాయామముని యోగ /
ప్రాణాయామ అష్టాంచుమునువర్రించుచున్నది ८ ప్రాణాయామమును

5 రేవనం పూరణం వాయోః రోధనం రేవనం తథా ।

వతర్పిః క్షేత్రసం వాయోః ప్రాణాయామ జాదీరితః ॥ యో

వద్దతిని వర్షయూజనములను ఎంతో విపులముగ యోగపొదము విడురించు చున్నది ॥ప్రాణాయాముజేయగోరువాడుఎవ్వురులేనివికాంతవర్షదేశము నకుచేరి దర్శనము పైనవో, కృష్ణజీనము పైననోకూర్చుని, స్వంతకాది యోగా సనబధ్యుడై తూర్పు దించునకు అభిముఖముగా బుజుకాయుడై నాసాగ్రమున దృష్టిని డిలిప దంతములను తగుఱసీయక నాలుకను తాలుపుల మధ్య నుంచి దానిని ఆచరించ వలెనని యోగపొదము వర్షా పాదించుచున్నది

కుడి చేతితో నాలకా పుటమును పీడించుచు ‘ఇదు’ అను నాడితో వాయువును లోగికి పీల్చు కుంభించి ‘ఎంగళ’ అను నాడితో నెమ్ముడి రెమ్ముదిగా వాయువును బయటికి వదలవలెను పూరణమునకు మొదటి 32 మాత్రల కాలము మరల 16 మాత్రల కాలము, ఆపైన 34 మాత్రల కాలము ఉవయోగించు కొనవచ్చును

ఈ ప్రాణాయాముము చేయునపుడు చమటలు వట్టినట్లున అది అధమము శరీరము కంఎంచినచో మధ్యముము శరీరము పైకి లేచున్నచో అది ఉత్తమము అనియు చెప్పబడినది 7

యోగపొదము నందు ద్వ్యాతియాధ్యయ మంతయు మన శరీర మందుగల 72 వేల నాడులను ప్రాణాది దశవాయువులను, ద్వాదశార మగు నాభి త్రప్తమును, అందు జీవుని గమనము, దానికి పైనగల ఆష్ట ప్రతకృతి రూపమైన కుండలినిని విపులముగా విశద వరచటదినది

6 యో పా 3 8-28

7 వర్షస్వేద జననం యస్య | ప్రాణాయామేఘు సోఽధముః|

కంపనం వపుభోయస్య ప్రాణాయామేఘు మధ్యముః||

ఉత్థాంన వపుభోయస్య స ఉత్తమ ఉదాహర్తః||

యో పా 3,18-19

తరువాత మన శరీరమలో గల , 2 పేల నాడులలో నాభికంది మధ్యము నుండి బ్రహ్మరంధ్రము వరకు వ్యాపించి యున్న సుషుమ్మాను నాడి, కందము నుండి సుషుమ్మా నాడికి ప్రక్కగా ఎడమ ముక్క పుటము వరకు వ్యాపించియున్న ‘ఇదానాడి’ కందము నుండి సుషుమ్మా నాడికి ప్రక్కన కుడి ముక్క పుటము వరకు వ్యాపించియున్న ఎంగళ నాడి సుషుమ్మా నాడికి ముంద నుండి ఎడమ కంటివరకు వ్యాపించిన గాంధారి నాడి’ సుషుమ్మా నాడి వెనుకనుండి కుడి కంటి వరకు వ్యాపించిన ‘హుస్తి జిహ్వానాడి’ కందము నుండియు కుడి చెవి వరకు వ్యాపించిన ‘హూపొనాడి’ ఎడమ చెవి వరకు వ్యాపించిన యుక్కనీ’ నాడి, కందము నుండియు మేఘార్థింతమ వరకు వ్యాపించిన ‘కహూనాడి’ కందము మండికాలికొన ల్రవేళవరకు ర్యాపించిన ‘అలంబున’ ‘కేశిని యును నాడులు మొత్తము ఇది ప్రధానమైన నాడులని నిరూపించ బడినది 8

- 8 కన్నమధేయ ష్టోత్రా రాడే సుషుమ్మా సుప్రతిష్ఠతా॥
 వద్దుసూత్ర ప్రతీకాశ బుషయుర్వ ప్రవర్తినీ।
 బ్రహ్మాణో వివరం యావద్విద్యుదా ఖాసనాలికా॥
 వైష్ణవీ బ్రహ్మానాడే వ నిర్వాణ పొర్చిల్ల వద్దికః
 ఇదా వ ఎంగళ తైవ తస్మాస్పచ్యతరే స్తుతో॥
 ఇదా సముత్థితా కందాద్వామనా సీపుఖావధి।
 పీంగళ చోత్రికా తస్మాద్వయ్యనా సీపుఖావధి॥
 గాంధారి హుస్తి జిహ్వచ ద్వైచౌన్యే నాడికే స్తుతి॥
 పురతః పుష్టతన్నస్తి వామేతరదృకో ప్రతి॥
 హూపొ యుక్కనీ వాడ్య తస్మాదేవ సముత్థితే॥
 వప్యేతర క్రీత్యవధి పొయ్యు మూలా త్యంలముష్టిషి॥
 అథో ముఖా తహూనాడే మేఘాన్నావధి రాయతా॥
 పొదాజ్ఞాపొవధిః కన్నా ద్వ్యధా యూతా వ కేశినీ॥
 దశ ప్రధాన భూతాస్త్రః కథితా కన్న సంతపా॥

పొర్చుగాది దోషాయు స్తోనములు, అని నిర్వహించు చెపులు
ఈ అయితాయి ముఖ్య వక్కగా విశ్లీంప లడినవి

1 పొర్చుగాయాముము కుడిన త్ర్యాగ సౌధకులు కొండు ప్రయోజన
ములను దొంగపొదము లాం ని త్ర్యాగ విశ్లీంపు కున్నాడి

6148 సమీక్ష

యొంగదర్శకు ము సండులు యొంగపొదము సంచులు వాళాయాము
న్యూరూవలక్కుఇపు, ఈ చెప్పులదినవి యొంగదర్శకుమున బెక్కలక్కులలో ప్రించా
యాముము ఏం బిభాగించ ఉంగా, యొంగ పొదము సంచు పొర్చుగాయాము
విభాగము కొరకై మార్చాంటరము అముసరింప ఉపాయి పొర్చుగాయాము
ముము నిఱ బించుటలో యొగదర్శకుమునకు యొంగపొదమునకుపొదుర్ప
శ్రేష్ఠు కండె నైసింద్రుషుచే ఎంక్కుకగా కషణం కున్నాడి యొంగ
దర్శకుము పీస్క్రూరిస్త కైబం కంభర్ పొర్చుగాయాముము యొంగపొదము
సంచు స్వాతంత్రం : దశిదు

యొంగపొదము సంచు విశ్లీంపుగా ఉపథ్రువుల వ గుడున్న
సాధిస్తురూవ బిభూగాది రిషిఎములు యొంగదర్శకుమున సంచు కావలాటు
యొంగదర్శకుమున ప్రించాయాముకు కీలన ఉత్సుకులు సందర్శి పొత్తుక
శాశుంఘావరింపిన ములీసము విశించిఱుద్దికి ప్రశ్నక మీర్పుమనియు,
పొర్చుగాయాముము వాన నిర్వులమైన కీత్త ము వీకాగ్రీసుగు పరియు
ఘలము అధిపర్చించ లడినది

పొర్చుగాయాముము కుంప సౌధకులు కొండు ఘతముటను యొంగ
పొదము అనేక దృక్కొండములు కుంపి విశింపులు విశ్లీంపుగ ప్రశ్న
చిందించెను పొర్చుగాయాము ఘతముటను పీస్క్రూముటలో కూర యొంగ
దర్శకుమునకును యొంగపొదమునకును ఎంకో నైసింద్రుషుము కుండు

१ १५ వ్రిత్యాహశరము

१ ६ १ యోగదర్శనము

యోగ దర్శనము చథ్పురావి ఇంద్రియములను రూపొది విషయముల పెంట బోసీయక పెనుకతు మరలిన్న వాటి వాటి స్తానము లండు సిల్పుటనే వ్రిత్యాహశరము అనెను ఇంద్రియము ఈ స్వాధీనము క్రైత్తు సైర్యమునకు దోషదమును కలిగించుటయే ఈ | వత్సాహశరమునకు ప్రచోడ ము

१ ७ २ యోగపొదము *

యోగ పొదము నందు రెండు విధములగు | వత్సాహశరములు వర్ణించ లడినవి. నిత్యకర్మాలను మనసుతో ఆక్రూలో ఆన్మాంచుట ఒక వ)త్యాహశరము ఈక స్తానము మరింది ఇంకోక స్తానమునకు ఆక్రూంచి మనయైను అష్టాదశ మర్కు స్తానముఁందు నిఱుపుట రెండవ వ్రిత్యాహశరము ७ ఈ సందర్భమున మానవ శరీర మందలి అష్టాదశ మర్కుస్తానము ९ మర్కు १० యోగపొదము విపులీకరించినది

१ సుసస్తోవుత్సుప్తమ్మస్తానం యదిం నిత్యకర్మామ్ ||

వ్రిత్యాహశర స్వవిష్టి యో యోగాంగత్యైన సేవితకి|

యద్వాహప్రాప్త భేదిమ మర్కుస్తానేమ ధారణమ్ ||

స్తావత్స్తావం సమకృష్ణ సౌ వ్రిత్యాహశ్రూరింఘ్యతే। యో పా ४ ८-10

१० పొదాంగుష్టం తథాగుల్యం జింఘామధ్యం తథైవ చ||

మధ్యమూర్ఖైక్య మూలంచ పొయుః హృదయుమేవచ|

మేహనం దేహ మధ్యం చ నాభించ గలకూరమ్ ||

తాల మూలం చ మూలంచ పూర్ణాణ్మాష్టోర్చు మండలమ్ ||

ప్రశ్నోర్చుధ్యం అలాటంచ మూర్ఖాధాపి తతః పరమ్ ||

మూలంచ కర్మయోర్మూలం మధ్యాస్యతాని పద్మజా

అందులోనే ४ १०-13

క । క ॥ నమీక్ష

యోగదర్శనమునందును యోగపాదమునందును వృత్యాహార
లక్షణము చెప్పబడినది కొని యోగ దర్శనము ప్రతిపాదించిన ప్రత్యా
హార లక్షణము రకువ యోగపాదము పేరొక్కినిన వృత్యాహార లక్షణము
నటును ఎటువంటి సాదృశ్యములేదు ప్రత్యుత, ఈరెండులక్షణములును
పూర్తిగా విరుద్ధముగనే యున్నవి యోగదర్శనమునందు ఒకే
క ప్రత్యాహారము చెప్పబడగా యోగపాదమునందు రెండురకము
లగ వృత్యాహారములు ప్రత్యుంచబడినవి

యోగపాదమునందు ప్రస్తావించబడిన అరిష్టములు కాని, అష్టా
దశ మర్యాదానములు కాని యోగదర్శనముందు కానరావు ఈ వందర్శ
మున యోగదర్శన, యోగపాదములందలి ప్రత్యాహార స్వరూపముసు
జాగత్తగా పరిశీలించినచో మనకు ఈ ప్రతింది విషయములు బోధనదు
చున్నవి

యోగదర్శనమునందలి ప్రత్యాహారము స్వతంత్రమగు యోగము
నకు అంగము కనుక ధాని స్వరూపము అట్లు యోగదర్శనమున తీర్చి
దిద్భబడినది కాని పాదృసంఖాతలోని యోగపాదమునందు ఆరాధనాంగ
ముగ ప్రతిందించబడిన యోగమునకు కావలసిన పద్ధతిలో యోగ
పాదము ప్రత్యాహారమును సిరూఱంచుచున్నది

యోగపాదమునందు అభివృథించబడిన ప్రత్యాహారము పొంద
రాక్రషాస్త్రములో ప్రతిపాదించబడుచూనస్తారాధనమునకు జుచయోగించు
చున్నది ఈ శాస్త్రములో ఘావనయోగమునకు ఎరతో ప్రాముఖ్య
మివ్యబడినవి ఘావనయోగములోనర్పుతు ఇటువంటి వృత్యాహారము
చేయగలవాడే అర్థాడగుణు గాన ఈ విధముగా వృత్యాహారము
యోగపాదమున ప్రత్యుంచబడనది

యోగదర్శనము వర్షించిన ప్రతిశ్యాహశ ప్రయోజనము యోగపొదవునటు విరుద్ధముకాదు అఱువప్పటికి యోగపొదవునందు ప్రతిశ్యాహశ మునటు ఎటువంటి ప్రయోజనము చెప్పబడలేదు

5 1 6 ధారణము

5 1 6 1 యోగదర్శనము :

చిత్తమును ఒక ప్రదీపమున నిశ్చలముగ నిలుపుటకే “ధారణ” య నియోగదర్శనము ధారణా లక్ష్మిమునుతెలియిచేయుటన్నది చిత్తమును మూలాధారము, స్వాధిష్టానము, నాభిచ్క్రము, ఘృద ను పుండరీకము క్రూమథ్యము, నానకాగ్రము, జిహ్వగ్రహము మొదలైన ఆంతరస్థానముల యందు గాని లేక ఏదైన ఒక బాహ్యవస్తువునందుగాని నిలుపుటను ధారణ యందురు

5 1 6 2 యోగపొదము

యోగపొదము ననుసరించి పంచభూతమయ్యైన మనదేహము నందుగల ఆయా భూతస్థానములయందు మనస్సును ధరించుటయే “ ధారణ ” య వటదును ॥ భూతస్థానముల యందు మనస్సును

11 పంచభూతమయే దేహా భూతేష్యైతేషు పంచను ॥

మనసోధారణం యుత్తద్యుక్తస్య త యుమాదిభిః ।

ధారణా సౌ చ సంసార సిగరోత్సారకారణమ్ ॥

అజ్ఞానపొదవర్యాస్తం పృథివీ స్థానమిష్టతే ।

సిత్త లా చ చతుస్మా చ వనుధా వజ్ఞలాంభితా ॥

స్నేర్తవ్యా పంచఫలీకా త్తతార్థరోష్ట ప్రథంజనమ్ ॥

తసోవ్యవర్యారు మూలా స్నేం వారిస్థానం చతుర్ముళ ॥

అర్థచంద్రి సమాకారం శ్వేతమంబ జలాంభితమ్ ॥

స్నేర్తవ్యమగ్గేశ్వరసన మారోష్ట దశనాదికాః ॥

ని లుప్తవాడుయ కూడి ఒహోరంగము ఉషందిలీయందు సిద్ధిహీండినపొడై
యుండ వలయును ఇట్లుధారజచేయ గల వాడుషంసోర నము ప్రమును
దాటగలదు.

క 1 6 3 పమీక్ష

యోగదర్శనము నందను, యోగపోదము నందను ధారణ
లక్షణము వర్ణించ బడినది యోగదర్శనము నాభిహక్కాదుల యందు
చిత్తమును ధరించుట ధారథయని చెప్పగా, యోగపోదము దేహము
నందలి వంచభూత స్థానముఁ యంద వనున్నను ధరించుట ధారణ
యని వర్ణించినది

ఈ అంశమున యోగ దర్శనమునకు యోగపోదమునకును చాల
కరకు సిద్ధుక్యము కన్నడుచున్నది కానీ యోగదర్శనము వర్ణించిన
నాభి హక్కాది ఇంతరస్థానములను యోగపోదము పేర్కొనుటలేదు. యోగ
పోదము పేర్కొన్నిన వంచ భూతస్థానము అను గూర్చి యోగదర్శనము
ప్రస్తావించ లేదు అట్టి బాహ్యవస్తువుల యందు చిత్తమును నిలపుట
ధారణ అను యోగదర్శన నాట్యంతము యోగపోదమున కనబడుఁ ఉంద
కనుక కొంత వైసాధుక్యము ఈ అంశమున కనబడుచున్నది

అనాభిదేహమధ్యాన్త మగ్నిస్టానముదాహృతమ్॥

తత్త సింధూర వర్ణోగ్ని తృవ్యాంకోదక పంచవ్యుత్తమ్॥

స్వరూపానాడికాః ప్రాణం కృత్యా తుంభక ధారితమ్॥

నా భేరుపరి నాసా న్నం వాయు స్థానంతు తత్త వై॥

పేదికా కారపధ్యామోర్ధు బలవాన్మాత మారుతః॥

స్వరూప్యం తుంభ కేనైవ ప్రాణమారోప్య మారుతః॥

ఘలికా విశంతి స్తుస్మాధ్యార్థికాద్వర్ధమ్ము బిలావది॥

పోడ్యుమస్థానం నథ ప్రత లిన్నాంజన నమప్రథమ్॥

యోగపొదము వంచ భూతస్తానములయిందు, అనిరుద్ధ, నాయి, ప్రమ్మమ్మె సంకర్షణ, వాసుదేవ శూర్యులను అయిదుగురిని అర్పించి మని వక్కగ సిరు ఎదినది, ఆరాధ నాంగముగు యోగము నతు ఆన కూడముగనే యోగపొదము నందు ధారకా స్వయంబు ప్రవిధముగా ప్రతిపాదించబడినది యోగపొదము ప్రతిపాదించిన వంచ భూత స్తాన విశాగము స్వల్ప థేదముతో యోగతత్త్వమిత్తునందు 12 కూడ కనుడు ఘన్నది

॥ 17 ధృ ము

॥ 17 1 యోగదర్శనము ॥

ధారణతో చిత్తమును ఒక దేవయ వస్తున్న నందురిలిలన పాడు త్వాస్తువత్తువులను మనమ్మ లోగించి ఉనియుక అదే వస్తువును ధాంయట “ద్వానము” అని దోగదర్శనము చేప్పాచున్నది

॥ 17 2 యోగపొదము

యోగపొదము నందు యోగసనాసీను దై హృదయ స్తావమున అంఱలి మదించి, దృష్టి నాసాగ్రమున రిలిఎ బిణారుగా కూర్చుటి, ఇంద్రీయమును సంహరించి సిర్కం వైన బుధితో పరమాత్మయుగు ఏరవాసుదేషించుట ధృవమిత్తుని చేప్పించినది 13

12 ఈ శాంత్య ప్రింతరకతో పనిచుటి,

యోగతత్త్వమిత్తుని వాసుదేవశర్మ, 10వ పు 257 8-102

॥ 13 ఒధ్వ యొగాసనం పూర్వం హృదైశి రచితాంజలి॥

నాసాగ్రస్యాశ్వ శయనో ఓహ్నం కృత్యా చ తాలుశి॥

ద్వాద్శా నసంస్యుక్త జ్ఞార్థకాయస్యమాహాతః॥

సంహరే దివ్యియగాయముం తతో ఇద్యా విశుద్ధయా॥

చిర్తనం వాసుదేవమ్య పరస్య పరమాత్మనః॥

సయాపూర్వయురూపస్య స్వహృదముమ్మరు పోననే॥

యత్ప్రాపం ప్రశంసని తైవంయ శలదం సదా॥ యో పా 9 1-4

ఇట్లుటక యూమము (ఓగంటలు)వరకు కుంభక ప్రాణాయామముతో వరఖాసుదేవుని ధ్యానించినవాడు ఏడుజన్మలయిందు చేసిన పొషమును బోగొట్టుకొనగలడు

5 1 7 3 సమీక్ష :

యోగదర్శనమునందు యోగపొదమునందును వర్ణింపబడిన ధ్యానులక్షణముల పదములలో మార్పి ఉండవచ్చును కాని తత్త్వంకములు ఒకటిగనే యున్నవి యోగపొదమున ధ్యానప్రకారముకూడా చెప్పబడినది వరమాత్మయగు వరఖాసుదేవుని మానసకముగ బాహ్యముగ ఆరాధించుటకు ఉద్దేశింపబడిన పొంచరాత్రశాస్త్రమునకు తగినట్లు ధ్యాన మిచ్చుట వర్ణింపబడినది

ఆందువలననే ధ్యానఫలమునుకూడ దాసికి తగినట్లే యోగయోగపొదము పేర్కొనుచున్నది యోగాంగములకు విడివిడిగ కైవల్యము ఫలముని యోగదర్శనమెచ్చుటను ప్రతిపాదించుటలేదు కాని యోగపొదమున యోగాంగ సిరూచణావసరమున బాలాచోట్ల మోషము ఫలముగా చెప్పబడుచున్నది

ఈ అంశమున యోగదర్శనమునకును యోగపొదమునకును సాందృక్యము బాలా కొద్దిగాను వైసాందృక్యము బాలా పొచ్చుగాను కనబడుచున్నది

5 1 8 సమాధి

5 1 8 1 యోగదర్శనము

యోగదర్శనమునందు ధ్యానించు వశ్వస్యరూపమును బొందిన ధ్యానము నిలచిపోవు అవస్థను సమాధియిందురు ఇందు ధ్యానించు వచ్చి “నేను ధ్యానించుచున్నాను” అనువిషయమునుకూడమరచి బోషును

5 1 8 2 యోగపొదము

యోగపొదము సనుసరించి జీవాత్మవరఖాత్మల ఐక్యమేసమాధి

ఇట్లు సమాధిసిద్ధిని పొందినవాడు లోకశ్యాఙమును సంపొదించగలదు । వంచలమైన బౌహ్యజలము నిశ్చాలమైన సముద్రమును ప్రశ్నించి తన చలస్వభావమును ఎట్లు వదలనో అట్లే సమాధిస్తినో లదిన జీవుడుకూడ పరమాత్మయుగు శ్రీమహావైష్ణవుమనందు లీనమై తన జీవస్వభావమున్న పదులునని యోగపొదము వివరించుచున్నది 14

5.1 8 3 సమీక్ష

సమాధి క్షోరూప సిర్యావణమున యోగదర్శనమునకును యోగ పొదమలుపకును సాధ్యక్షేత్రము కనబయటలీదు యోగదర్శనమునందు స్వరూపశాస్త్రమైన ఆత్మస్థితియే సమాధియుని పేర్కొనబడగా, జీవాత్మ పరమాత్మతుల ఐక్యస్థితియే సమాధి యుని యోగపొదము వ్యాపించించుటన్నది యోగపొదమునందు తః జీవాత్మ పరమాత్మల ఐక్యము సిద్ధాంశురణముగ వివరించబడినది

5.2 యోగపొదముపై యోగదర్శన ప్రభావము

పొతంజలి యోగదర్శనము క్రిం పూ 2వ శకాబ్దమున రచింపబడినది ఆమైన రాయసుడు రచించిన సాంఖ్యప్రవచనము లేక

- 14 జీవాత్మనః పరస్యాత్మకి యుకై క్ష్యముభయోరా ।
సమాధి స్వతు విక్షేయ స్వాధ్వర్మానాం ప్రసాధకః ॥
ఽహమేవ పరంబ్రహ్మ ఉదితధ్యాన మాప్తితః ।
స్థాయిభూతో దృఢశ్శక్ష్వ ద్వైవయుభాన్నాత ఱథ్యతే ॥
యథా బౌహ్యజలం వాలాం ప్రవిష్టం నిశ్చాలం నిధిము ।
వల స్వభావం త్యజతి తథాజీవః ప్రతియతే ॥
పరమాత్మని వైకుంఠే సమాధిప్రస్తు యోగినః ।

యోగభావము, వాచస్పతి మిత్రుని త త్వావై శారది, భోజదేవుని వృత్తి మొదలైన ప్రహద్ధగ్రగంథము లేర్పుడినవి శారిత్రకం నిర్ణయము ప్రశారము పొంచరాత్ర వాళ్ళయమునందలి పొద్దుసంహాత క్రి క దెవ శతాబ్దమున ఏర్పడినట్లు రాం ఇదుచన్నవి యోగదర్శనమునకును యోగపొదమునకును మధ్యకాలము నుమారు ఎనిమిది శతాబ్దములు కలవు ఈ ఎనిమిది శతాబ్దముల కాలములో ప్రశారములో ఉన్న చాతంజల యోగదర్శనమునందలి ఎద్దాంతము లెంతవరకు పొంచరాత్ర యోగమునందు చేరినవి ఆందును విశేషంచి పొద్దుసంహాత యంద) యోగపొదమునందు ఎంతవరకు చేరినవని వరిశీలింపవలయును

యోగదర్శనమునందలి ప్రతి యోగాంగమును, యోగపొదము నందు ప్రతిపాదించబడిన ప్రతి యోగాంగముతోను కిందయి ప్రశరణ మున సూష్మేష్టశికతో బోల్చి తూచితిచి యోగదర్శన - యోగపొద - ప్రతిపాదితాంకముల సిద్ధుశ్వర వై సిద్ధుశ్వరములను వరిశీలింపనచో యోగదర్శన ప్రభావము యోగపొదముపై ఎంతవరకు కలదో తెల్పి చెప్పవచ్చును కొన్ని ముఖ్యాంకములలో ఈ ప్రభావమునుగూర్చి నంగ్రహముగా ప్రస్తుతవులు వరిశీలింతము

1 యోగమునకు యమాదులు అష్టాంగములన్న సి యోగ దర్శనము తెలియజేయుటన్నది పొద్దుసంహాతలోగల యోగపొదము చూం అష్టాంగములనుస్వీకరించుటన్నది పొద్దుసంహాతకుమూలభూత మైన జయాల్య సంహాత యోగమునకు ప్రాణాయామాదులను అష్టాంగములనే ప్రతిపాదించినది యుమరియములను జయాల్యసంహాత ప్రస్తుతించలేదు పాఠించి ఐదులు “ యోగము ” “ ఈహ ” అను క్రొత్త అంగములను రెండిని జయాల్య సంహాత పేరోడ్వానెను

యోగాంగ సిరూపణమున యోగపొదముపై జయాల్య సంహాత

లోని దెంగా క్యాన్ ప్రభావముకండి యోగదర్శన ప్రభావ మేహచ్చుగా
సున్నదని చెవుపచ్చను

2 యోగపొదము యవ ములను నిరూపించుటతో కొంతవరకు
ఎగదర్శనమునే అనుసరించినది అవాంస, సత్కము అన్నే ద్వము,
ఏహ్యచర్యము అను నాలుగు యమములు యోగదర్శన ప్రభావము
వలచనే ఎగపొదమునందు చేర్చబడినవి

3 నియమములను నిరూపించుటల్కూడ యోగపొదముపై
ఎగదర్శన ప్రభావము లేకపోలేదు తపస్సు, సంతోషము, స్వాధ్యా
యము, ఈశ్వర వ్రిణ్ణిధానము అను నాలుగు నియమములు అట్టి
ఎగదర్శనమునండ యోగపొదమున తీసుకొనబడినవి

4 యోగపొదమునందు చేప్పబడిన ఎదనుది ఆననములలో
నాలుగు అనుమతులు వ్యాసభాష్యమునందు ప్రతిపాదించబడినవే
తంజలి దోగఁర్ధనము ఆననములను విచివిడిగా పేర్కొనకపోయి
చ్చుటికిచి చ్యాన్ భాష్యమున దలి నాలుగు అనుమతులు యోగపొదము
నందు చేర్చబడినవి ఈ అంశమునకూడ వ్యాసభాష్య ప్రభావము
యోగపొదమున గందని చేపువచ్చును

5 పొర్కాయామ నిరూపించి విషయమున యోగదర్శనప్రభావము
యోగపొదముపై కనండుటలేదు యోగదర్శనమునకండి యోగపొదము
నందే ఈ అంశము అతివిస్తరముగా వివరించబడినది

6 ప్రత్యాంశము నిరూపించునందును యోగపొదముపై యోగ
దర్శన ప్రభావము అధికముగా కనండుటలేదు ఆరాధనాంగముగు
యోగ మంక కావళిన రీతిలో యోగపొదమునందు ప్రత్యాంశము
తీర్పిదిద్దబడినదని ముందే చెప్పాలని (5 15 3)

7 యోగపొదము ధారణమునుకూడ స్వతంత్రముగనే ఆరాధ
నమునకు అనుకూలమగునట్లు నిర్వచించినది ఈ అంశమున

సాగదర్శన వభావము యోగ పాదము పైలేదని చెప్పువచ్చును

ఈ ధార్మ స్వరూపము యోగపాదము నందు విల్ఫత్తిముగ తీర్చి ద్రోషినది అట్లు తీర్చి దీద్చుటలో యోగదర్శన ప్రభావము కొద్దిగా ముండి యుండ వచ్చాను

ఏ స్వర్థి పాదము నందు యోగపాదము పై యోగ దర్శన వభావము పరోక్షముగా కొంత ఉండి ఉండ వచ్చును

యోగ పాదము చూసు—చూస్తేయోగరూపముగు ఆరాధనమునకు ఒంగ్రేసు రమోగమును దాని అంగములను సిరూఎంచుటలో యోగ ర్థమును చాలా వరకు ఆధారముగ తీసుకొని కావలసిన జోట్లు తగిన శార్పులను చేఱకొని నట్లు పరిశీలనము వలన విశదముగు చున్నది

ఏ కి కి రూ—చౌచ్ఛపాదములు—యోగప్రవస్తి:

ఏ తంజల యోగమునకు పొంచరాత్ర యోగమునకు వినియోగ చుందు భీదము కులదని ఇంతట హృద్యమే నూచించితిని పొంచరాత్ర సంఖాతలో యోగమును గూర్చిన ప్రవంగము చాలాతక్కువగా ఉన్న చ్ఛాపితిని, యోగము దొచ్చు అవసరము పొంచ ర్మాగమోక్షముగు ఆరాధనాదుల యందు హౌచ్చుగ కులదని ఆయాసంఖాతలను వరిశీలించి సప్తదు మనకు తెలియు చున్నది

పాద్మ సంఖాతలో యోగ పాదము కులదు అందు యోగాంగ ములు పొంచ రాత్ర యోగమునకు తగినట్లు తీర్చిదిద్దుటినది ఇట్లు ఆ శాత్రుమునకు తగినట్లు సిరూఎంబడిన యోగము పాద్మసంఖాతలోని కీర్యా చర్యాపాదములందు ఎట్లు వినియోగింప బడినదను ప్రత్యుషద్వాంచు చున్నది కనుక పాద్మ సంఖాతలోని కీర్యా చర్యా పాదములందు ఈ యోగ పనక్కి ఎక్కుడెక్కుడ ఎట్లు వచ్చు చున్నదను అంశము సితట వరిశీలింతము

331 కీయా పొదము

ఆగమ శతర్షుల లోని కీయా పొద మంత్రము కడ్డణాదిల్చి ప్రోంత కీయా కలాపమును నిరూపించును ప్రవన్తక్తముగ అందు లక్షణవిచారమే ఎక్కువగా తనఁడను వైదిక కీయా కలా పొవరజము ఆ క్షూడక్కుడ కొద్దిగా ఉండమ ఇంటము నప్పులేకి కీయా పొదమునందు యోగ ప్రవన్తగిల సంచర్పము లేవిః ఆచఁయోగముయొక్క వినియోగ మెంతవరకు కనవడు చన్నడము ఆఁశమున విచారింతము

1 కీయా పొదమునందు గర్వాన్యాస ప్రవకరణమున భూమండల ధ్యానవిధిచాపదేశించబడినది అతట మనమ్ము నందుభూమి నామేశింతసేన తనముకేవసిగా ఖావఁచేయవలెనని చెప్పుడినది 15 ధ్యానమును యోగాంగము నందు ఉద్దిగి పొందిన వాడే వుస్తుము ఎక్కువైనర్చి ఇఱవంటి ధ్యానమును చేయగలడు

2 కీయా పొదము 24 వ అధ్యాయమున ఆహార్య లక్షణమును చివరించుట, ఆయన తుండవలసిన కొన్ని గుఙముల నిట్లు ఒప్పునది—
“తితేంద్రియః బుఃసః దయాశాంతి సత్క్యవాక్,”

ధృతిమాన్, తిత్యద్వస్యః ధ్యానపరః, ఆస్తికః,”
మొదటగునచి ఇవి యన్నియు యోగధ్యానముతో యోగాంగముల యందు నథిని పొందిన వానికి మాత్రమే సాధ్యములగుపర చెప్పటటు

15 ధ్యాయమ్మండలం పర్యం సాద్రిష్టివ సముద్రకమ్।
దిగ్గశోత్రమ్మితం శేష వణింద్రీ తిథిర స్త్రితమ్॥
మనస్యా వేత్య వసుధాం ద్వీపాస్తోం శ్యామలాం తథమ్।
ఆ కల్పితాన్ముతుస్నేశా మాదధ్యద్గర్థ సంపదమ్॥
ఆత్మానం కేళవం ధృత్యా సర్వాఫరణ భూషితమ్॥

పీలగు చున్నది 16

3 అంకురార్పణసమయమునథు దేవినిద్యునించవలెనని చె ప్రాందర్శమలన 17 ధ్యానముఅంగముఊహయోగమునటువచ్చు చున్నది అట్లే అనేక సందర్భములలో అనేక మూర్తులను ధ్యానించుట ఆగముప్రయోగముల యందు సర్వస్థాధారధము యోగసద్గుని బొందనిపాడికి ధ్యానమునందునుసన్నగిలువదు. గముక యోగపొద్దుప్రతిపాదిత యోగులుయొక్క అవసరముల్యయోగ విధిలో అడుగుగున కలదనితెలిసికొనవచ్చును

4 అదేప్రకరణమున బుత్తియైలను వద్దించుచు “ప్రాణాయామువరాయిఱలని” చెప్పబడినది 18 బుత్తియైలు ప్రాణాయాముమను యోగాంగమున లభిని ఓ దిన వారైయుండవలెనని దీని పఁచ ఇర్ధమగు చున్నది

5 ప్రతిష్టోప్రకాంచున కోడంన్యాసములు చేయదఱ ఆందు నాడే దశవాయు న్యాసములు కూడ కలవు యోగపొదమున చెప్పున రీతిలోనే ఇవ్వట దశనాంచులు దశ వాయువులు వేరోగున బడిపుచ్చి 19

16 పొ నం 49 24 క 11

17 మహిసూక్తిన సంసృక్ష ధ్యాయ స్నేహగ్రహించేతసా
అందులోనే 21 48

18 పవిత్ర పొంయః స్నేహతాః ప్రాణాయాము వరాయిచాః॥
అందులోనే 24, 18

19 సుషుమ్మా ఎంగళా పూహా ప్రాతిహ్వ్య యశ్యన్వస్తి॥
అలమ్మా సేధా గాంధారి కాశిని త కుషారలా॥
ప్రాణామ్రాన సమానాక్ష వ్యాఘ్రోదానే త వాయవః॥
సాగకి కూర్చుక్కు కృకరో దేవదత్తో ఉనంజయః॥
అందులోనే 27 19 161

॥ ४ ॥ ప్రతిష్ఠానంతరము మూలపేరమునకు ముందు వద్దాడునపుసు కూర్చుని ప్రాణాయాము మొనరిపు తుద్దాత్ముడై పరిటహ్యాధ్యానము చేయవలెనని ధ్యాన వ్రీకారము తూడ వివవంచబడినది ఈ పందర్ఘముల ఆసనము, ప్రాణాయామము ధ్యానమును ముందు యోగాంగముల విచియోగము మనకు స్ఫుర్తముగ కనవడు చున్నది

ఇట్ల పొద్దు సంఖాతలోని కీయా పొదమున ఎన్నియో నందర్ఘములలో యోగ పొదము నందు చెప్పబడిన యోగాంగముల యందు నిష్ట తుడైన సొధఱడు చేయవలనన క్రియాకలాపము పేరొడ్రు రూడింది స్థాలీపులాకముగా కొన్ని ఉదాహరణములను మాత్రమే ఏప్పుట నిచ్చితిని

౬ ॥ ५ ॥ తర్వాపొదము

యోగాంగముల విశియోగమునకు ఆవకాశము క్రియాపి దమున కంచే చర్యా పొదము నందే ఎత్తువగా కలదు చర్యాప యమున ప్రతిష్ఠాన ఉతం మాచరించబడు నిత్త నైమిత్తిక కామ్యాత్మవ రూప క్రియాకలాప ముందును ఏ కీయా కలాపము తైనను ఎదో ఒక ఆసనము నందు కూర్చుని ప్రాణాయాము మొనరిపు స్థారచిత్తుడై ధ్యానము చేసి నిర్వాచవలసినదే కనుక యోగాంగ విశియోగము తప్పనిసరిగ ముందును కనుక చర్యాపొదము నందు యోగశరంభంథము గల కొన్ని ముఖ్య సందర్భములను ఈ ప్రతకరణమున వరామర్గంతను

। చర్యాపొదములోని ద్వితీయాధ్యాయ ము చక్రాభమండల

20 ముహూర్తే కోథనే ప్రాప్తి దేశికః కమలాసనః

పుంతో మూల భేరస్య బద్ర వద్దాననః స్థితః

ప్రాణాయమ్య తుద్దాత్ము ధ్యాయేద్వహ్య సనాతనమ్॥

పొనం ప్ర 28 ర్య 55

దిక్కను నిరూపించు చున్నది అండు ఆచార్యుడు వ్రాళ్ల మండలమును చేయుటకు మండు “ధారణా శోధిత తనువు” కానలెవని చెప్పయున్నది 21
 ధారణ’ అసు యోగాంగమున కృతకృత్యుడైన వాడే ఆట్లు చేయుటకు నమర్థడగును

2 అదే ప్రకరణమున దిక్కితుడగు శిష్యునకు గురువు కొన్ని నియమము, అ నుండి శించును ఆధియమములలో యోగమునకు నంబిది చీఱున కొన్ని మంక్యాంపములు కలపు 1 భగవాణ్యునము చేయుట 2 సర్వాఖు తమాల యిందు సమప్తుత్తిత్వమురి కామక్రోధవర్జనము 4 ఒంద్రియానులను విచ్చేయమాల నుండి మరల్పాట చే సర్వవస్తు యించు ఉగింపుని స్వరించుట మొదటగు వాటి యిందు యమియుచ్చ. త్యాగోర-ధారణ ద్వానములను యోగాంగములవినియోగము రన ఎడుచుండ్రుది 22

3 పొంచలాత్రాగమును పంచకాలప్రక్రియను ప్రతిపాదించు చున్నది అందు యోగమును కాలము అయిదవది ఆ యోగమును కాలమున యోగాసమను నండుండి పంచర ప్రకమము నాశరీయించి, త ఆఫ్సములను ఆత్మయిందు నంహరించి, జీవాత్మను పరమాత్మయిందు

21 మండపే యజనే స్త్రీవ్యః ద్వార కుంభాదిపూర్వవత్తి ॥
 ధారణా శోధిత తనుశ్చవ్రాళ్లం వర్తయేన్నరుః ॥

పొ శం చ 2 8 9

22 సమస్యల్యేషు భూతేషు కాముక్షాధౌ వివర్ధయేత్ ||
 శత్రై శత్రై నొసి నిషయేష్టో నివారయేత్ ||
 ఆసేసో వా శయానో వా గచ్ఛన్ భుంణాన వివా |
 నొ నొ నొ — నొ నొ నొ నొ ॥

లీనమగు నట్ల చేయవలెను 23 సమాధ్యవస్తును తంపందర్పము వక్కగా
వివరించుటున్నది

4 చర్య పొదమున 21 వ అధ్యయమున దీక్షితుడై మంత్ర
ఐద్దానము ననుసరించు వారికి ధై శువ్సుడైన వాసుదేవ తత్త్వము
సువదేశించి ధ్యానము చేయవలెనని చెప్పబడినది 24 ఇచ్చటధ్యానమును
యోగాంగము ఉద్దేశింపబడినది

5 చర్యపొదము నందు యోగము నాక్రయించి దీహాధ్యాగమును

- 23 యోగాసనే సుఖాసనో యుంజీతాశ్చ సమాత్మని।
యథోక్తేన ప్రకారేఱ యథాక్తి చతుర్ములు॥
సంహర క్రమ మాశీత్య తత్త్వాన్త్యాని సంహరేత్తి।
ఆత్మానం వాఎ హృత్యదైనై వరమాత్మని సిద్ధుతే॥
సంహరేదుత్తితో యోగాశ్చావహం క్లేశావహంత్యజీత్తి! పొ సం చ 13 76-78
- 24 ధైయం వస్తు ప్రవక్త్వమి మంత్ర ఐద్దానినాం సృష్టామ్।
వ్యిఫుషం చేద్యాసుదేవం రేఖాభిస్తు లయోః కరే॥
లాంభితం శంఖచార్ణాయైః ధ్యాయైత్తద్విగుణైః పునః।
ద్వాధ్యాం కరాధ్యాం థిథార్ణం శంఖ వక్రిగదాంబుజే॥
ముధ్యా శ్యామధవాభిలిదానం కబ్యవామ్పునమ్॥
ఇతోఽధికే ఘుంగజే ఒప్పుయుధ ధరం హరిమ్॥
వద్దైన శ్యామసుథగ మథవా ధవల ద్వ్యాతిమ్॥
తై లాది వస్తుభిః క్రుషుం బేరం శాదివదే స్తితమ్॥
అసీనం వా శయూనం వా గరుడా రూథమేవ వా।
శ్యాయైయురర్పుయైయుక్క త్రయామపైర్చిః త్రయాశిదః॥
అందులోనే 21 25-27

చేయు వద్దతి నిరూపంబడినది హృదయార విందమ నే
అంగుష్ఠమాత్రుడైన చతుర్భవిలి ధ్యాన మొశర్పి నిర్మల వైన
మనస్సుతో అర్పించి, బ్రిహ్మనాదిని స్ఫురించి, బ్రిహ్మరంథము ధ్యాయ-
దేహసమీరణము త్యాగము చెందునట్లుచేసి దేహమును త్యక్తించు
పచ్చును ఇదినిత్యము యోగ భ్యాసము చేయువారిశేసిథ్యమగైన ఒక
ఇచ్చుట యోగాంచు లెన్నియో వివరించ బడినవి

౪౬ యుంజీత యోగవిధిని హృదయం ఖోరుపోసనే।
కర్మికాయాం సుఖాసీనం తుద్దప్రుణిక వర్షసమ్మే॥
చతుర్భుజ ముదారాంగం జోతిర్మండల మధ్యగామ్॥
అంగుష్ఠ మాత్రం పురుషం ధ్యాత్మాభౌగ్ర్ణిర్యథాక్రమమ్॥
అభ్యర్థయే స్నిగ్ధలేన మంసా సుసమావాతకి॥
యోగ భ్యాస ఒలి వైప గుణోత్సర్వః వ్రిణాయతే॥
చంద్రాన్యగ్నిమయం భీజం రంచండల సర్పిథమ్,
శత సూక్ష్మతరం బింబం రాజముద్గనము ప్రవథమ్॥
తంసర్వమంక్రానాక్రమ్య తృతం విద్యాద్వి చక్షణమ్॥
తతస్తు రాజకా భీషమాణం చింతయేత్క్రీమాత॥
ఉప్పుదక మథాన్యాభిర్యసోఽనే నాద ఆశీతకి॥
తం వలీయ సముత్పన్న మశ్వవాల ప్రమాణకమ్॥
యస్య గచ్ఛతి తే వోయిన్న వోయ చాగచ్చతేహృది॥
శతో విచింతయే తూపుక్కు మశ్వవాల ప్రమాణకమ్॥
బ్రిహ్మనాది మనేనాతు వర్షుతి ధ్యాన సేవనాత్॥
తతోంగ రోమ మాత్రం తు బీజవాలం సమంతతః॥
భ్యాయేన్నియమ మాఘ్రాయ బ్రిహ్మనాది ప్రకాశకమ్॥
ఏవం భ్యాయస్నిమం ఎందం వరివర్షుం వరిత్యకేత్తు॥

చి దేహపొతలక్ష్మయును వ్యాఖ్యానించు సందర్శయున
ఎరూ గముల నెన్నింటినో వర్యపొదము పేర్కునినది యుక్తాహర
విశ్వాదై కీర్తియూనక్తుడై యుక్తస్వప్నపొన్నవటోధుడైయోగయుక్తు డైన
వాయు భారతకలవాడై సమాధిస్థక్తుడై భగవంతునితో పక్ష్యము నంది
దేహమును స్నేహమైతో విడిచి వేయగలడు 26తః సందర్శయున యే గ
సారమాంచ యు పేర్కునబడినది

వ జ్ఞాయ పురా ఎండం పొకలక్ష్మయ ముత్తమవు
నిర ద్ర సంధిమాత్రం చ కృత్యా దేహ సమీరణమ్॥
ముక్త్వ తప్పుహ్న రంధీఱ ఊత్సాగ్నిికరజేన చ।
ధృత్యా పరిత్యజేషం నిత్యాఖ్యానరతో యది॥

పొ సం క 24 94-104

- 26 య క్తాహర విషాదస్త్య క్రియానక్తస్య తద్వాణ
యుక్తస్వప్నపొన్నవటోదస్య యోగయుక్తస్య సర్వదా॥
ఇవర్తతే సదాశభో హృదాతో దుందుభిల్యవః॥
స్వర్వం నశితం నా పుష్టం విజానాతి త్వగిందియమ్॥
ఇయవోర్వుధేయ యదా వ్యోతిః ద్వాదశాంతే వ్యవస్థతమ్॥
ప్రత్యస్తమేతి వై శ్రీఘుం న చోదయతివైపువః॥
న జానాతి సమాధిషో హృదవట్టం యూదాంతరీ॥
పరితుక్యతి గ్రాతస్థం కోణితం స్నేహు లక్ష్మయ్॥
న వేణి పొర్చివం గన్ధం న బాహ్యత్వంత్రరే యదా॥
ఎందన్నే దా ప్రతోదవ్య కాలేస్తు వ బరేణతు॥
ఏదివ్యాం సంస్థతం తైన భారణాయాం సమావాతః॥
న వేళి శబ్దం ప్రాసక్తం వంచ మాత్పుం చ మేష్టిణే॥
తీతంపుమేధా బాహ్యతు శీతోష్ణిన చవిందతి,
పతేద్దిన తతుష్ణేణ ఎండ స్తుత్సులితేష్టిణే॥

ఇట్లు చర్యాపొడమున అనేక నందర్పుముంయందు యోగ
ప్రతస్తి వచ్చుచున్నది. పొందరాల్చికుడగు సాధకుడు యోగాభ్యాస
మున నిష్ఠాత్మదై యుండవలయునసి తెలియజేయుటకు కొన్ని ఉదా
హారిషమూలము మాత్రమిచ్చుట పేర్కొని యున్నాను.

రూపభాగ్నం నమాశిద్య పూర్వోక్త విధివాయది।
సభాతి హృదయాకాశి బహిర్వాచోక్తిషాం వా॥
పిండపొతో హ్యావశ్యంసింఖ్త భూత్యారిష్టో పురోదితై॥
కృతియేఃహ్యై తతుర్వక్త్రిసర్వం మే తత్తదాక్షాంశే॥
సమూఢో యది నాయ వేణు యోగి సమృద్ధిక్రమసర్తశే॥
న వేత్తి పరమాఖ్యారం త్యాపితం పరికంపశే॥
దిన ద్వ్యాయేన పిండప్య పొతోఽన్య ద్వితయక్షాంశే॥
స్తోతో గగన భూగేత పౌర్ణగుక్త విధినాయది॥
న వేత్తి విధినా గప్పం తద్వాహింత తథాతథమే॥
తత్త్రైవై కదినే వాథ లక్షణే ప్రథమేత్తాంశే॥
ధ్యాత్తైవ విధినా సమ్యగోంగి ధ్యాత్తైకమానశః॥
మయిసస్నుర్మితమనా వ్యాహారాన్ ధ్యాదాక్షరమ్॥
స్వయ ముఖ్యమతే పిండా ధ్యాయోద్యాగ సికేతమ్॥

పొం. సం. చ. 24. 111-124.

6. షష్ఠీధ్యాయము

6.1 ఉవసంహారము :

పొంతరాత్రి పాజ్ఞయము లోని పొద్ధుసంహితయందుగల యోగపాదము కొన్ని యోగత త్వములను ఉవపాదించుచున్నది. పతంజలిమహార్థి ప్రవణతమైన యోగదర్శనము అష్టాంగసహిత యోగ మును నిరూపించినది. పాతంజల యోగమెంతవరుకు యోగపాదము నందు, కనవదుచున్న పొంతరాత్రయోగమునకు దగ్గరగా నన్నుదని, పొతంజల యోగవ్రథావము యోగపాదముపై కలద్దాలేదా? ఉన్న వో అది ఎంతవరకు? అను ఆంకములను కూలంకషముగ ఈ సిద్ధాంత వ్యాసమునందు చర్చించిని. అయిదు అధ్యాయములలో జరిగిన పరిశీలన పొరాంకములను కొన్నింటిని సంగ్రహముగ ఈ ఉవసంహార ధ్యాయమునందు పొందుచరుచున్నాను.

1 పొంచరాత్రి వదమునకు ఇభిన్న సంఖాతలలోని నిర్వచనము అను పరిశీలించి “వంపీరాత్రిభిః నిరూప్యహోహనోవహిః ఇతి రాంచరాత్రిమో ” అను వ్యత్యత్తుత్తి యుక్తిపణముగ మన్నదని నిరూపంచ ఒడినది

2 పొంచరాత్రిశాస్త్రోత్తమ్ త్తి విషయమున సంవర్గాయవాదమును, సవ్యహాదమును తూలంకషముగ చర్చి బి, కీర్తి ఓ దెండవ శాఖము మండి పొంచరాత్రిసంఖాతలేరుడినవని తెవ్వు నవ్యహాదము యుక్తి యుక్తముగ మన్నదని నిర్ధారణ చేయుడినది

3 బుగాదివేద విభాగము జరుగక మండి ఏకాయ ప్రదము వ్ర్యాహాదములో సుండిననియు తేర్వీలు వ్యాపర యుగములలో అది అంతర్భూతము నంది, తెగి ఉలిగుగా రంటమునపొంచరాత్రిమున పీర భగవమ్ముళోద్దతమైనడాయు వికద్దికరించుచినది

4 పొంచాతావాజ్ఞాయ స్వరూప స్వాఖావములనుబ్రట్తి ఆది-అగ్ని-అచార్య - ఆఖులిక కాంపులను నాఱుగదశలలో పొంచరాత్రిశాస్త్ర విభాగము ఎర్పడినదని సోద లారణముగ వ్యుతిపీదించబడినది

5 అసెక సంఖాతలలో చెవ్వబడిన సంఖాతల సంఖ్యానుపేర్కుని పొద్దుది సంఖాతలు, ప్రీత్రుగ గగ్రింథములు పేర్కున్నట్లు పొ కౌతు శాత్రువులు ఆశ్చీత్తరశక సంఖాతాయుతమును సరప్రిధాయవారుల సిద్ధాంతము పొతుబ్దముగ మన్నదని నిర్ధయించుచినది

6 పొంచరాత్రిశాత్రుము వ్యుతిపీదించిన భూన యోగ-కీర్తి పుర్ణహాదములను సమగ్రముగ నిరూపంచుటవే, వార్షికంఖాత ఇతర సంఖాతలన్నింటిలోను ఉచాహరణార్థమైందని వ్యవహారమి చేయబడినది

7 రత్నత్రయమునండలి జయాభ్యసంపీతనాధారము గె చేసుకో

ఎర్పదిన పొద్దునంహాక కీర్తి శ ఆరవశతాబ్దమునాటికి రూపీంది
యుండునని సోషప్పంభముగ సవిన్త రముగ నిరూపంచబడినది

8 ఈ కొత్తమున యోగపొదమును వ్యాపేళపెట్టుటకు కారణమేచ్చే
యుండునని ఆశంకించి అనేక వికల్పములను పేర్కుని క్రియలనను
పూంచుకు, చర్యలనాచరించుటకు మనోనిగ్రహము ముఖ్యముగాన
కీర్తయా - చర్యపొదముల కంగముగా యోగమువడిశించబడినది
నయుక్తికముగ నథాంతీకరించబడినది

9 యోగపొదప్రాతిపాదితములైన యోగాంగములను జయమ్య
సంహాతలోని యోగాభ్యాన ప్రతిపాదితములైన యోగాంగములను
నిరూపించి, ఆరెండించి తారతమ్యమును పరిశీలించి యోగాభ్యాన
ప్రభావము యోగపొదముపై తగినంతలేదని నిర్దయించబడ్డునది

10 శివబోక్తు-పోరణ్యగర్పబోక్తుఫేదముతో యోగదైవిభ్య
మును పేర్కుని, శివబోక్తుయోగము వఱ్యాధమని వ్యాపాదించి,
పోరణ్యగర్పబోక్తుమే రాజయోగమని పతంజలి దానిని అనుశాసించే
నని పవిన్త రముగ నిరూపంచబడినది

11 యోగస్వరూపమును పరిశీలించి, యోగదర్శనకర్తృత్వమును
ప్రాప్తివించి, పతంజలి ఒక్కడేనను సంపూర్ణాయవాదమును నిరించి,
మహామృతమును యోగసూత్రములనురచించిన పతంజలిఒక్కడేనని
కీర్తపూ రెండవశతాబ్దమున అందుండెనను ఎన్ ఎన్ దాన్గుత్తమతము
యుక్తముగ మున్నదని నథాంతీకరించబడినది

12 కీర్తపూ రెండవశతాబ్దమున యోగదర్శనము కీర్తి శ ఆర.,
శతాబ్దమున యోగపొదము ఏర్పడినదని నిరూపించి పొంచరాత
యోగము పైయోగదర్శన ప్రభావము కొంత కలదని విశదికరించి
మూడుదశలో పొంచరాత్రియోగము స్వయంబూభము నందినద
నిర్దయించబడినది

13. యోగపాదమునందు వ్యక్తిపాదించబడిన యోగాంగములకు యోగదర్శన వ్యతిపాదిత యోగాంగములకు కలసాదృష్టి-పై సిద్ధుకు ముఖ వరిశీలించి అరాధనాంగముగు యోగమునకు అవసరముగునట్టు యోగపాదమున యోగాంగములు తీర్మానిధ్యబడినవసి నిర్దారణ చేయబడినది,

14. యోగపాదము పైగా యోగదర్శన వ్యాహావములు చర్చించి వ్యతి అంగమును నిరూపించుటలో యోగదర్శన వ్యాహావము ఇంకమాత్రము కలదని సోదాహారణముగ నిరూపించబడినది.

15. యోగపాద వ్యతిపాదితమైన పొంచరక్రమయోగము ఎట్లు చర్యలను, క్రమాలను అనుస్థించు నమ్రమయోగవహువసి ఆయాపాదములలోని సందర్భములకు వినరించుచు విపులముగ వ్యక్తిపాదించబడినది.

ఉపయుక్త గ్రంథావళి

(BIBLIOGRAPHY)

1. మూల గ్రంథములు

(Original Texts)

ఆనిరుద్ధ సంపూర్ణ

శ్రీనివాస అమృతార్థ, ఎ.

హైదరాబాదు, 1958.

అష్టాదశాపరిషదు

రిహామీ, ఎ.ఎస్. & వాజేకర్, ఆర్.ఎస్.

వైదిక నంకోధనమండల్

హైదరాబాదు, 1958.

అగమప్రాప్తాంగ్యము

సరసింహారాత్రి, ఎమ్.

ఒరోడ రై క్షుక్ ఫరియంకల సీరిస్. 160.

బరోడా, 1878.

అత్మపూర్ణాంగిపరిషద్

(శంకాదశష్టోత్ర రథకోవసుదః)

పాఠుండ్రిషపకర్ణ.

కర్మయుసాగర్ ప్రపణ

బొంబాయి, 1925.

యాక్షరసంపూర్ణ

అనంతాదార్ఘ్యస్వామి, ఎ.ఎ.

కాశ్రుమంత్రాత్మక సీరిస్, 45.

బింబిషరం, 1828.

శతవ సంగ్రహః
సంపత్కుమారముని, హాచ్ హాచ్
శి ఆర్ జోయార్ సన్న
మైనూర్, 1958

కరోవనిషత్
వరదాయారి, కె.ఎ & ఆశావార్ట, డి.ఐ
తిరుపతి, 1948

కర్మమీమాంసా
కీత్ ఎ బి
కలకత్తా, 1921
శూర్యపురాణము
ఆచార్య త్రీరామశర్మ,
బరేలీ

శురండనంహాతా
త్రీ గంగా విష్ణుకృష్ణదాన్
బొంబాయి, సంవత్సరి 2013

వరకనంహాతా
అచార్య వైద్యజాదవజీతిచండి
చోభాంబ సంపూర్ణ సంప్రానమ్
వారాణసి 1984

జయ్యా ఖ్య సంహాతా
శశ్మాచార్య బి
దిరియంటల్ ఇణ్ణిటూర్త
బరోడా, 1931

జాయాలదర్శనోవనిషత్
(శశ్మాద్యశ్శోత్రర శతోవనిషదః)
బాలుదేవశర్మ
బొంబాయి, 1945

తర్వాతన్నత్యము
 కీర్తారావాథ భట్టాచార్యు, తర్వాతన్నారి
 ప్రశంసన భాగము
 చేంధాంబ నంపున్నతసీరిల్
 వారాణిల, 1882

దక్కన్నారి:
 అష్టాదశన్నువుతయుః
 శ్రీమదాఖ్యానప్రశ్న,
 లింగాయు, 1830
 నారాయణ స్వార్వాచాచముగచరిషుక
 (శంకాదళిష్టత రథకోవరిషుదః)
 వాముదైవశర్మ
 విద్ధయునింగర్ ప్రవర్త
 లింగాయు, 1825
 నాటయు కోశ:
 శ్రీమాచార్య దుర్మిష్టకర్
 వాముదైవశామ్ర అభ్యంకర్
 అంధార్గుర్ కిరియంఱల్ రిసెర్వు అర్పించుట
 పూనా, 1878
 పరమాపురుషపంచాంగా
 సీతారాముచార్య ఎ
 గుడాచలం, 1888
 పరమాపంచాంగా
 భట్టాచార్య, లి
 కిరియంఱల్ రిసెర్వు అర్పించుట
 బరోడా, 1840

పొద్దుపంచాతా

(భూన యోగ-గ్రియా—పొద్దాట)

ప్రతిదండ్రి శ్రీమాన్నారాయణరామానుజజీయర్
భద్రాచలం

పొద్దుపంచాతా

(చర్యాపొదము)

రామానుజం కోట్టిత్తాక్ గోమతం
మైసూరు, 1887

పొర మేశ్వరసంహాతా

గోవిందాచార్యః

శ్రీరంగము, 1953

పురుషోత్తమ నంహాతా

సితారామాచార్యులు, ఐ

భద్రాచలం, 1981

పొష్టుర నంహాతా

నంపత్తుమారముని, హెచ్ హెచ్
మేల్కోట, 1984

భారద్వాజ నంహాతా

నరయూప్రసాదమిత్ర

బొంటాయి, 1927

మమస్తువుతిః

ప్రసిద్ధేనర్ శాంతి జెవిన్

మోతీలాల్ బనారసీదాస్

థిల్లీ, 1988

మహారతమ్

సుక్షంకర్ ఏ ఎన్‌జి‌ఎట్‌ఎస్‌క్రీ, ఎన్ కె
VOL 16 శాంతిపర్వం పార్ట్ 111 లి
థండార్స్‌క్రీ ఓరియంగాల్ రిసేర్చ్‌ఎ ఇణ్ణింగ్‌ఐట్‌
పూనా, 1954

మహాత్మావిధి

లక్ష్మీవరణంహార్యః, త్రీన్ ద్వాగవతం
రఘునాథాచార్య ఎక్ లి.

పద్మశ్రీ పట్లి కే-స్టీ

తిరుపతి, 1986

మాసమేయ రఘుస్వామీ క చార్ట్ కమ్మ

త్రీన్ ద్వాగవతం లక్ష్మీలుర్ క

మైసూరు, 1925

మార్గందేయ శంహాతా

తిరుపుల తిరుపతి దేవస్థాన వ్రాచురణము
తిరుపతి 1984

యూజ్వల లక్ష్మీ శ్వామి

నారాయణశాస్త్ర

తెనారన్, 1630

యోగతత్త్వ వనిషత్తు

(శంకాద్యప్రాతిర శతోవనిషద్)

చాముదేవ శర్మ

నిర్దయ సాగర వ్రాణ

హంచూలు, 1925

యోగదర్శనము
 (పతంజలి యోగ సూక్తాణి)
 రామప్రసాద్
 అధిష్టాన్, 1912

యోగవాసిష్టము
 (వృథమథాగము)
 అష్టుఊళ్ళాత్ర వంశీకర్ వానుదేవ
 మాయాధితీర్మ, 1981

యోగ శిఖోవరిషత్
 (తంశాద్వాషితరశతోవరిషదు)
 వానుదేవ శర్మ
 నిర్దయ సిగర (పెన్
 కొంబాయి, 1925

రాజగ్రంథాః
 తీవీరచామవాచార్యులు, ఉత్తమూరు
 తీమద్దేధాంతదేశిక సైవత్తు శెంటినరీ, ఉష్ణా
 మద్రాసు, 1969

వరాహావరిషత్
 (తంశాద్వాషితరశతోవరిషదు)
 వానుదేవ శర్మ
 నిర్దయ సిగర పెన్
 కొంబాయి, 1925

వాక్యవదీయము Vol 1.

రాఘవన్ ఎస్.ఆర్., డి
మాత్రిలాల్ లహరసీయాస్
వారాణసి, 1871

వార్షికి రాఘవాయిడ్స్
పండిత వుత్తుశాలయు
కాచీ, 1858

విశ్వామిత్రీ నందాకా
శంకరభట్ట, యిం
శింద్రియ సంస్కృత విద్యాసీతం
ఉపయంత 1870

విష్ణుశిలశ నందాకా
రాఘవాయారావు, డి
బంగుళాయ, 1886

శతవథ ప్రాప్తుణము
తృయామ శ్వర్యరూపకర్మ
రిసెక్రె అస్థిపుట్టాల్ అఫ్ ఏన్వియంల్ ప్రదిన
సూర్యాధిలీ 1887

శతవథ ప్రాప్తుణము
(సియిడాప్యము)
పాట్లు 1v కల్యాణ, బాంబీ
సంపత్త, 1897

కాండిల్డ నంపితా

(అక్రికాండ)

గోధినాథ్ కవిరాజు

బెనారస్, 1935-36

త్రైమద్వగవద్గీతా

త్రైనిల్వకలాపనంద స్వామి

త్రైరామకృష్ణ మతము, మైలాహరం
మద్రాసు, 1944

త్రైమద్వగవతమ్

వావిళ్ల రామస్వామి శత్రుషుస్వన్వ
మద్రాసు 1941

పర్వదర్శన పంచమః

వాసుదేవ శత్రు, అభ్యంకర
మూలా, 1951

సాంబ్రం యోగకోశః

ఆచార్య శేదారసాథ త్రిపారి
వారణసి, 1974,

స్వంద పురాణమ్

ఆచార్య త్రైరామశర్మ
బరెలి

స్వంద ప్రదీపక-

శత్రులా చార్యః

పండిత వామన శాస్త్రి

విజయనగర సంప్రేశ సీరిస్, vol xiv
బొంబాయి, 1898

Aphorisms of Yoga
Shree Purohit Swamy
London, 1938

HathaYoga Pradīpika
Svatma Rama
with the commentary of
Jyotsna & Brahmananda
The Adyar Library and Research Centre
Madras, 1975

Patanjali Yoga
Saraswathy, K N & Ardhanareesvarum, B
Madras

Patanjali Yoga Sutras
Jivananda Vidyasagar
Culcutta 1867

Patanjali Yoga Sutras
Vasantananda
Madras

Patanjali Yoga Sutras
Vacana Rama sarma
Kanyakubja 1978 79

Text Book of Yoga
Feuerstein, George
London, 1975

The Yoga Sutras
Subramanya Sastrı, S
Adyar, Madras, 1934

The Yoga of Patanjali

Yadri, M R.

Poona, 1979.

The Yoga Sūtrā of Patanjali

Haughton woods, James

Delhi, 1966.

Yogasūtram

Pandita Baladeva misra

Benaras, 1931.

Yoga Sūtrā of Patanjali

Ballantyne, J.R. & Govinda Sastrī, Deva

Culcutta, 1882

Yoga Sūtra of Patanjali

with the Commentary of Vyāsa

Baba Bagantic.

Delhi, 1976.

2. పరిశీలనలు

(STUDIES)

వ్రసూదభూషాలుడు

ఆంధ్రవిజ్ఞానము నాగివ భాగము
రాజమండ్రి, 1981,

వేంకటావథాని, దివాకర్ల

విజ్ఞానపర్యాయము ఆరవ భాగము,
విక్యసింహా, హైదరాబాద్ 1981

ప్రేతానుభ వానందస్వాము అవారు

సర్వసిద్ధాంతసీరచము
ప్రథమ భాగము
సొంఖ్య యోగదర్శనములు
బావట్ల, 1964

ప్రో. నిర్వికల్పనందస్వామి

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము
ప్రథమభాగము, తెలాలి, 1980

— — —

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము
వతుద్ధర్మభాగము, తెలాలి, 1954

సచ్చిదానందమూర్తి కృత

విజ్ఞానసర్వాయము
(దర్శనములు - మతములు)
శేఖ భాగము హైదరాబాదు, 1962

Astrani, U A

Yoga Unveiled Delhi 1977

Atmananda Swamy

The four yogas or the four
paths to spiritual enlight-
ment Bombay 1966,

Bahadur, K P.

The wisdom of yoga
New Delhi 1977

- Bharati Suddhananda Secrets of Samayoga,
 Madras, 1970
- Bhatt, S R The Philosophy of Pāñcaratra, Madras, 1968
- Brahma Vidyā Yoga Philosophy & Modern Philosophy, Bengal, 1909
- Chatterji Yoga Philosophy, Sukkur, 1894
- Dasgupta S N A History of Indian Philosophy, Vol I
 New Delhi 1975
- — — Yoga as Philosophy and Religion, London 1923
- — — Yoga Philosophy, Delhi 1930
- — — Yoga Philosophy in Relation to other systems of Indian thought, Calcutta 1930
- Dass S K Glimpses of divine light, Delhi, 1987
- Gherwala, R S Patanjali's Raja Yoga, New Delhi 1979
- Gonda, Jan A History of Indian Literature, (Medieval Religious Literature in Sanskrit) Vol II Otto Harrassowitz Wiesbaden, 1977

Hastings, James	Encyclopaedia of Religion and Ethics Vol XII, Newyork, 1958
Haughton woods Jan es	The Yoga System of Patanjali of the ancient Hindu doctrine of concentr ation of mind Delhi, 1914
Hewitt James, Hiriyanna, M	Yoga and Meditation 1978 Outlines of Indian Philo sophy London, 1932
Hutchinson Ronald	Yoga way of life, London 1974
Indra Devi	Sai Baba and Sai Yoga, Delhi, 1975
Iyengar, B K S	Light on Yoga London 1966
Jnanananda Swamy	The Philosophy of Yoga Ahmadabad, 1938
Krishnanand i Swamy	Yoga is a Universal Science, Sivananda Nagar, 1983
Kumari Pavan	Patanjala Yoga Sutra A Critical Study Delhi 1979
— — —	Yoga Sara Sang raha India 1981
Leuba E H	The Yoga System of Mental Concentration and religi ous mysticism, Newyork 1919
Macdonel A	A History of Sanskrit Lite rature Varanasi 1971

Mishra Umesh	Place of Yoga among the Various Schools of Indian thought Allahabad 1933
Narasimhacharya, M	Yanunas contribution to Visistadvaita, Madras
Potter Karel, H	The Encyclopaedia of Indian Philosophy Vol I, Varanasi, 1970
Radhakrishna, S	A Source book in Indian Philosophy, Princeton, 1957
— — —	Indian Philosophy London, 1948
Raghunadhacharya S B	Raka -commentary on Kriya Kairava Chandrika, Nadigaddapalem, 1975
Satyaprakash Swamy	Patañjali Raja Yoga Delhi 1975
Schrader F O	Introduction to Pañcaratra and Ahirbudhnya Samhita Madras 1916
Smith H D	A descriptive bibliography of the printed Texts of the Pañcaratragama Vol II Baroda 1981
— — —	A Smith Agama Collection Sanskrit Books and Manuscripts relating to Pañcaratra studies Syracuse University USA, 1978

- Srinivasa Raghavan, A Visistādvaita,
Ramanuja Research Society
Madras, 1974
- Thakar Vimala Life as Yoga, Delhi, 1977
- Varadachary V Agamas and South
Indian Vaishnavism,
Madras, 1982
- Vasu, S C An Introduction to Yoga
Philosophy,
New Delhi, 1981
- Venkatachari, K K A Agama and Silpa,
proceedings of the Seminar
held in Dec 1981
Bombay, 1981
- Vettam Mani Puranic Encyclopaedia,
Delhi, 1975
- Vidyarthi, P B Early Indian Religious
Thought, New Delhi, 1976
- Vivekananda Swami The Complete Works,
Vol I, Calcutta, 1970
- Werner Kard Yoga and Indian
Philosophy, Delhi, 1977
- Wood Earnest Yoga, London, 1962

3. పరిశోదనపత్రాలు

(RESEARCH PAPERS)

3 | సంస్కృతము

నరసింహాచాయ యస కి యల మహోసవే లోకహితాయ నూతన
తిథమల తిథపతి వైవస్థానమ తిథపతి 1971

రఘునాథాచాయ , ఎస్ కి పాష्ठరాత్ర బదికమ త్రవినిధిం తిథమల

— — — పాతఙ్జలయోగశాస్త్రమ ఆకాశవాణి ప్రస్తుత
విజయవాడ-అవటోబర, 1981

విస్వవిశ్వ విషయ పాష్ఠరాత్ర బఖానసయో సతసవ
Journal of the Ganganatha Ji
Kendriya Sanskrit Vidyapeet
Vol XXIX Parts 1-4
Allahabad, 1973

3 2 ENGLISH

Apte P P Ekayantra, CASS studies
Number-I

Mandalaradhan, Journal of the Oriental
Institute Vol No XXII

Pañcaratra Name and Origin
CASS Studies, Number-2

The Gita and the Pañcaratra
Souvenir, All India Veda
Vedānta Agama Literary
Exhibition, Tirumala, 1975

Dandekar, R N God in Hindu thought,
Journal of A BORI, Vol X
VII-XLIX Poona, 1967

- Narasimhachary M A source book of Vaishnava Iconography according to Pañcaratragamī Texts, Introduction P P XIX-XXXII Madras, 1969
- Raghavan, V The Nîme Pañcaratra' Journal of American Oriental Society 85(1954)
- Raghunadhachary S B Mahotsav in Pañcaratra-A Short Study, Sri Ramanujavani S R V Centre, Madras, 1977
- Smith, H D The three Gems of the Pañcaratra gama—Canon An Appraisal Adapted from a paper delivered at the 176th Annual meeting of the American Oriental Society Philadelphia Pennsylvania, U S A , April, 196
-
- A Typological survey of Definition The name 'Pañcaratra", The Journal of oriental Research Madras, 1973
- Srinivasa Iyengar, A Origin and History of temple worship T T D Journal Tirupati
- Van Buitenen J A B The name 'Pañcaratra', History of religion (Journal) I (196)
- Varadacharya, V Ramanuja's influence on temple and religious worship, Sri Ramanujavani, SRV centre, Madras 197
- Venkatachari, K K A Pañcaratra and worship, Souvenir All India Veda Vedanta Agam i literary Exhibition, Tirumala 1972

33 తెలుగు

పాండిసొరథిభష్టాదార్యులు, ఆర్ అగమములు, జర్నల్ ఆఫ్
ఎన్ విషి ఆర్ లె Vol XIV
శిరువతి, 1955

— — — అగమములు-వారి అవాంతరథిదాల
జర్నల్ ఆఫ్ ఎన్ విషి ఆర్ లె
Vol XVI శిరువతి

— — — వై ఖానసకార్త్రము - దాని విశిష్టః
జర్నల్ ఆఫ్ ఎన్ విషి ఆర్ లె
Vol XI శిరువతి, 1950

— — — సమూర్చయఉనము-వై ఖానస
కార్త్రము, జర్నల్ ఆర్ ఎన్ విషి
ఆర్ లె Vol XI శిరువతి 1974

రఘునాథాదార్య, ఎన్ వి
శింహరాత్రప్రాకస్తుత్యము,
ప్రత్యేక సంచిక, ఆల్ ఇండియ
వేద వేదాంత ఆగమ రిటరనీ
ఎగ్గిబిషన్, శిరుమతి, 1972

సంకేత వదనూచి

ఆ పి.	ఆదివ్యాపురాణము
ఆ పూ.	అక్కపూర్ణోవరిషుక్
ఆ. ప్రొ	అగసు ప్రొమూణ్యము
ఆ. నం	అశ్వర నంహాళా
ఆ నం	అత్మవ నంగ్రీహిః
ఆ ఆ	కరోవరిషుక్
అ పు	కూర్మపురాణము
అ నం	థరక నంహిశా
అ. ఆ	ధాండోగ్రోవసిషుక్
అ నం	ధయూణ్య నంహాళా
అ ద	ధాంధ దీర్ఘాలోవరిషుక్
అ వా	తర్మావాదన్యతుము
ద స్వా	దక్షత్వుర్తిః
దా పు శ	ధారాయుష పూర్వ్యాశిఖ్య సమీక్ష
చ పు నం	వదము పురుష నంహిశా
చ నం	వదము నంహిశా
చి నం	ధాద్య పుంహిశా
చి ర నం	ధారమేశ్వర నంహాళా
చు తం	ధురుచోత్సు నంహిశా
చూ తం	ధూర్మర నంహిశా
అ గీ	ధగపుర్గీశా
భా నం	ధరధ్యు పుంహిశా
ము శ	ధ పూర్ణారశ్ము
ము వి	ముహోత్పత్వవిధిః
మూ స్వీః	ముఖ్యత్వుర్తిః
మూ నం	మూర్ఖంద్రేయ నంహిశా

యో త్రి	యోగ్యతంక్షేత్ర త్వీణః
యో శ	యోగశక్తి శరిషిక
యో ద	యోగ దర్శనము
యో ప్ర	యోగ ప్రాచుర్యము
యో వా	యోగవాసిస్తము
యో కి	యోగ కిఫీశిష్టము
శ ఈ	శరణాంశు వరిషిక
శ సు	శాస్త్ర వదిలుషము
చి శు	చిష్టపురుషము
చిష్ట శం	చిష్టమిల్క శంహారా
చి నం	చిష్టమిల్క శంహారా
చిష్ట శం	చిష్టగెండ్ర శంహారా
శ క్రా	శతవథ క్రామ్యమము
శం శం	శాంబిల్డ్ శంహారా
శ్రీ శా	శ్రీమద్వాగవతము
శ్రీ శా	శ్రీమద్వాగవతము
శ్రీ.ఎ. నా క్రతు	శ్రీ ఎష్ట్రియారాయంప్రకుటు చిష్టమంచిక
శద శం	శద్యదర్శన శంగ్రహము
శద	శద్వింద్రశర్య
సి. త	సి. త్వీత శంహారా
సిం ప్ర	సింభు ప్రేతచత్రణు
శ్వాం పు	శ్వాంద పురుషము
శ్వాం క్ర	శ్వాంద ప్రశిల్ధా
శు యో ప్ర	శుకయోగ శ్రీదీపా
ASV	Agamas and south Indian vaishnava vism
IPAS	Introduction to Pañcaratra and Ahir budhnya samhita
JS	Jayakhya samhita
SVORI	Sri Venkateswara oriental Res arch Institute

